

JIHO ČESKÁ UNIVERZITA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**PERIODIKA MLADÝCH ZAČÍNÁJÍCÍCH AUTORŮ
20. LET 20. STOLETÍ (MOST, ORFEUS)**

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Veberová, Ph.D.

Autor práce: Anna Stránská

Studijní obor: j-nj/s-

Ročník: 5.

2012

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci na téma *Periodika mladých za inajících autor na po átku 20. let 20. století (Most a Orfeus)* vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedenými v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky kolektivu a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 10. dubna 2012

í í í í í í í í í í í í í í í í .

Anna Stránská

Děkujeme vedoucí diplomové práce Mgr. Veronice Veberové, Ph.D. za ochotu, vstřícnost, odborné vedení a inspirativní rady.

ANOTACE

časopisy *Most* a *Orfeus* patří k dobovým tribunálům mladých začínajících autorů na počátku 20. let dvacátého století, v rozmezí let 1920 až 1923. Tato diplomová práce se zabývá jejich výzkumem. Pokouší se analyzovat jednotlivá dostupná díla periodik a přiblížit tak především soudobou literární tvorbu, přičemž zohledňuje také ostatní kulturní dění (výtvarné umění, hudba, divadlo). Následně jsou časopisy mezi sebou porovnány. Periodika jsou představena vzhledem ke svému historickému a kulturnímu pozadí 20. let. Vedle avantgardního pole je zde sledována i linie autorů, kteří přestože stojí stranou avantgardního kánonu, jsou aktivně účastni na tehdejší kulturní scéně.

ANNOTATION

The magazines Bridge and Orfeus belonged to temporarily tribunes (locations) of young starting authors at the beginning of twenties in 20. century, between 1920 ó 1923. This diploma work deals with their research. Attempts to analyse separated available issues of the magazines and approach mainly contemporary literature creation in this way, while defining also other cultural events (art, music, theatre). Followingly the issues of the magazines are compared. Periodicals are introduced in the view of their historical and cultural background of twenties. Beside avant-garde field is also followed the line of authors, who although standing aside of avant-garde style, actively participated in cultural life of that time.

OBSAH

ÚVOD	8
------	---

1. HISTORICKÉ A KULTURNÍ POZADÍ PO ÁTKU 20. LET

1.1 Povále né literární pole	10
1.1.1 Krize individualismu	10
1.2 První asopisecké impulsy mladé generace	12
1.3 Prom na koncepcce proletá ského um ní	14
1.4 Um lecká sdružení na prahu 20. let	16
1.4.1 Um lecký svaz Dev tsil	16
1.4.2 Literární skupina vs. Dev tsil	16
1.5 Nakladatelská a p ekladatelská iniciativa 20. let	18
1.5.1 Nakladatelství 20. let	18
1.5.2 P ekladatelská innost	19
1.6 Ohlédnutí za literární kritikou	21

2. REVUE ORFEUS

2.1 Nesnadný zrod Orfe v	23
2.1.1 Nakladatelství A. Srdce	23
2.1.2 Ovzdu-í Um leckého klubu	24
2.2 Redak ní pnutí kolem Orfea	27
2.2.1 Na obzoru nových moflností	29
2.2.2 Revue Den a p edzv st konce	30
2.3. První íslo Orfea	31
2.3.1 Struktura revue	31
2.3.2 Literární tvorba	32
2.3.3 Výtvarné um ní	37
2.3.4 Kulturní rubrika	39

2.4 Druhé a třetí číslo Orfea	42
2.4.1 Vybraná literární tvorba	42
2.4.2 Výtvarné umění	44
2.4.3 Literární rubrika	45

3. REVUE MOST

3.1 M sí ní k pro umleckou tvorbu a kritiku	48
3.1.1 Struktura revueí	48
3.2 Generální setkání	50
3.2.1 O literární práci	51
3.2.2 Uzavření literární ankety	59
3.3 Vybraná literární tvorba	61
3.3.1 První číslo II. ročníku	61
3.3.2 Druhé číslo II. ročníku	69

4. ORFEUS VERSUS MOST

4.1 Orfeova nezkrotná touha	73
4.1.1 Vzájemné rozdíly	73
4.2 Zdánlivé spojitosti	75
4.2.1 Pestré literární spektrum	75
4.2.2 Hledání počinů	76

ZÁVĚR77

LITERATURY A PRAMENY79

ASOPISY81

PÍŠKY82

ÚVOD

Most a *Orfeus* patří mezi literární revue, které vznikají na přelomu 19. a 20. století. Společně s některými dalšími časopisy se snaží zachytit soudobé poměry na umělecké scéně. V obou případech se jedná o měsíčníky, ve kterých stále nacházíme vedle hlavní složky literární též postavy z divadelního a hudebního prostředí.

Časopisy jsou v různé míře prostoupeny také výtvarným uměním. Vytvářejí tak určitý umělecký komplex, jehož snahou je v několika stránkách nastínit tenátní novinky z uměleckého světa na domácím jevišti i v zahraničí.

Válkou rozvíjené poválečné období odráží mnoho protichůdných tendencí. Doba 20. let je tak epochou, která v sobě zahrnuje nejenom mnoho nového, ale zároveň se zde reflektují i některé koncepce, které se rozvinuly ještě v předválečném období a byly válkou nečekaně brzy utnuty. Právě tato skutečnost je tedy důvodem k tomu, že literární pole 20. let zobrazuje z tvůrčího hlediska velmi pestrou škálu autorů. Tito literáři se však liší nejenom svým rozdílným konceptuálním zaměřením, ale především také generační příslušností. Na jednu stranu je to tedy období literárně velmi plodné, na druhou stranu je však nasycené mnohými mezigeneračními neshodami, střety a vzájemnými polemikami.

Tato práce se ve své heuristické fázi soustředí nejprve na shromáždění všech dostupných čísel periodik. Umělecký měsíčník *Orfeus* šel ve své krátké historii pouhátit čísla. První číslo bylo redigováno ještě v okruhu kolem K. Teiga, druhé a třetí číslo již pod zmlouvaným redakčním okruhem kolem M. Jirky. Všechna čísla *Orfea* se mi podařilo získat. Časopis *Most* vyšel celkově ve dvou ročnících, z nichž jsem s ohledem na jejich poměrně nesnadnou dostupnost shromáždila pouze některá čísla. Pro účely této práce byla však tato čísla naprosto dostačující. Umožnila mi nejen nahlédnutí do koncipování obou ročníků, ale zároveň jsem prostřednictvím nich mohla poukázat na jednu z proslulých literárních anket o snahách nejmladší generace.

Tato diplomová práce se zabývá výzkumem literárních časopisů *Most* a *Orfeus*, dvou významných tribun mladých na počátku 20. let. Zahrnuje tak v sobě nejen mnohdy výbojnou literární tvorbu a rodící se avantgardní snahy, současně však také odkrývá nahlédnutí do redakčního šáklisíř, které bylo v časopisech demonstrováno především vzájemným pnutím, bouřlivými reakcemi a také nejednou ostrou výměnou názorů.

Práce je celkově strukturována do čtyř částí. V první části jsem se pokusila přiblížit historické a kulturní pozadí 20. let, které tak vytváří podhoubí, do nichž jsou oba časopisy zasazeny. Kapitola přibližuje nejen první časopisecké impulsy, které se jevily velmi často jako pouhé efemérní pokusy, ale zároveň odráží jednu z významných umleckých koncepcí tohoto období v podobě proletářského hnutí. Dále jsem pokračovala představením Literární skupiny a Devětsílu jako nově vznikajících umleckých sdružení na Prahu 20. let. Protože v průběhu své analýzy narážím také na nakladatelskou činnost a literární-kritické působení na kterých přispívaly do revue, připojila jsem k této části ještě stručný pohled nakladatelství působících ve 20. letech a také hlavní představitel soudobé literární kritiky, aby se tak moje podrobnější analýza mohla o tyto literární vědné fakty opírat.

Ve druhé části jsem věnovala pozornost revue *Orfeus*. Pokusila jsem se přiblížit především prostředí, se kterými se musel *Orfeus* od samého vzniku potýkat a dále soudobé redakční činnosti, mezigenerační a zároveň i intragenerační konflikty. V podrobné analýze je představeno první, následně druhé i třetí číslo v etn vybrané literární tvorby, výtvarného umění a také kulturní rubriky.

Ve třetí části práce bylo mojí snahou analyzovat časopis *Most*. Mimořádnou pozornost jsem v této části věnovala zejména anketě *O literární práci*, která byla uveřejněna v rámci nichž šel prvního ročníku a která poukázala na první impulsy mladé generace, čímž rozvíjela doposud klidnou hladinu mezigeneračních vztahů. Velmi podobně jako u *Orfea* je také zde rozebrána literární tvorba vybraných čísel tentokrát druhého ročníku, přičemž je zde zvýšená pozornost věnována také rubrice literárních referátů.

Čtvrtá a zároveň poslední kapitola této diplomové práce se především zakládá na předešlé analýze časopisů a přináší tak závěrečné srovnání mezi nimi. V této kapitole jsem se pokusila nejenom o nalezení vzájemných osudů a souvislostí obou časopisů, ale zároveň jsem hledala i významné odlišnosti a rozdíly, které od sebe obě revue vzdalovaly. Na úplný závěr jsem zapátrala také po příčinách, které mohly vést k tak brzkému zániku periodik.

1. HISTORICKÉ A KULTURNÍ POZADÍ PO VÁLCE 20. LET

1.1 Poválečné literární pole

Válka, která je –t p ed krátkou dobou zasahovala do každodenního života a stále více zp ítom ovala p evratné události na frontách, formovala zcela odli–nou generaci, nejl která kon íla st edo–kolská studia v letech p ed rokem 1914. Radikální prom ny sv ta ó jako byla ruská revoluce v roce 1917, dále konec války, zm n ná mapa Evropy a následné ustavení eskoslovenska ó v–echny tyto události sehrály roli výzev k aktivní ú asti na tomto šzłomu d jinō.¹

Významné postavení dvacátých let nevyplývá pouze z vyst ídání generací, p í kterém se do literárního centra dostává nejmlad–í generace, ale p edev–ím z prom n společenského a my–lenkového klimatu, z n hofl tato literatura vyr stá a jefl je podstatn odli–né od období p edchozích. Vznikem eskoslovenska je dovr–en mnohaletý zápas o národní svébytnost a státní samostatnost. Politická demokracie odstra uje adu p ekáflek, které kladl starý reflim, zároveň dochází k rozvoji d leflitých kulturních institucí jako tisk, divadlo a také –kolství.²

1.1.1 Krize individualismu

Válka uspí–ila krizi individualistického životního postoje. Obrat k domovu, tradici a národnímu kolektivu vyústil v pofladavek mravního p erodu lov ka od *individualismu* k pozitivní aktivit ve jménu nadosobních hodnot. A koliv se na jedné stran znovuobjevují tendence zrozené na samém prahu války ó vitalismus a expresionismus, ze kterých následn vyr stá povále ná tvorba –rámkovské a apkovské generace, na stran druhé vstupuje do literatury mladá generace, která dává ob ma t mto sm r m novou, pozm n nou tvá nost. Expresionismus a vitalismus se pro tuto nastupující generaci stávají pouhými východisky, na kterých za ínají budovat sv j vlastní um lecký program.³

V prvních letech po válce udávají je–t tón n kte í auto í st ední generace. Siln p sobící výámk v vitalismus a naturismus najdeme v románu *T lo* (1919), v roz–í eném vydání sbírky *Splav* (1922) a také K í kov poezii prostoty a pokory. Dal–í proud

¹ Papou–ek, V. a kol.: *D jiny nové moderny*, Academia, Praha 2010, s. 350

² Muka ovský, J. a kol.: *D jiny eské literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 155

³ Muka ovský, J. a kol.: *D jiny eské literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 157-158

p edvále né moderny p edstavuje civilismus ó afl na úplném konci války vycházejí Neumannovy *Nové zp vy* (1918) a teprve po válce následují je-t manifesty a fejetony *A flíje flivot* (1920). Také Neumann v asopis *erven* zpo átku pokračuje v tomto sm ru. Publikují v n m například brat i apkové, O. Fischer a M. Rutte. Na výtvarné podob se podílejí lenové skupiny *Tvrdo-íjných*, kte í navazují na p edvále nou avantgardu (J. apek, V. Hofman, R. Kremli ka, J. Zrzavý).⁴

Trvalej-í význam pro povále né debutanty m la také díla Karla Tomana, který jako jediný z generace anarchistických básník po átku století z stával stálým inicia ním zdrojem po celá 20. léta. Jednak sbírkou *M síce ó Hlas ticha* (spole n poprvé 1923), jednak *Stoletým kalendá em* (1926). V asopise mladých *Republika* otiskl Toman například báse *Ty prosté v ci* (za azena do *Hlasu ticha*).⁵

Toto povále né období je tedy nejen érou nástupu nové avantgardní generace, ale také vyzráním star-ích literárních autor . Vzniká tak plodné ovzdu-í plné ideového a estetického v ení, konflikt a hledání, ale zároveň zajímavé a bohaté tvorby.⁶

⁴ Lehár, J. a kol.: *eská literatura od po átk k dne-ku*, Lidové noviny, Praha 2004, s. 567

⁵ Papou-ek, V. a kol.: *D jiny nové moderny*, Academia, Praha 2010, s. 353

⁶ Vla-ín, T^Ma kol.: *Avantgarda známá a neznámá. Svazek 1*, Svoboda, Praha 1971, s. 7

1.2 První časopisecké impulsy mladé generace

Jedním z prvních výrazů aktivity mladé generace bylo ovšem nikterak ideově ujasněným bylo sjezd zástupců studentů v Praze v lednu 1919. Prostřednictvím tohoto sjezdu na sebe poprvé upozornili iniciativní mladí studenti jako Zdeněk Kalista, Artur Berník, Josef Knap, Ivan Suk, Karel Vaněk, Jiří Weil, Jiří Wolker nebo dokonce mladí A. M. Píša, kteří se společně podíleli na první iniciativě o časopisu *Ruch*.

Š Z jednání sjezdového vzestupu také bylo jako orgán nově ustanoveného Svazu o nový studentský časopis, pro který jsme přijali o tu-ím, že na m j návrh o tradicí ufl dosvěd ený název Ruch.õ⁷

Paralelně s *Ruchem* vycházela i další tribuna mladých *Republika*, ve které se představili mj. Jiří Haussmann, Jaroslav Seifert, Karel Teige a také výtvarníci Pravoslav Kotík a Alois Wachsman.⁸ Program *Republiky* byl jediným generacím, v prvním čísle z 5. února 1919 se v úvodu píše:

Š Jsme mladí a chceme seskupit kolem sebe mladé. V tom je celý náš-program. Roztí- nost na-í generace po rozmanitých revuích a listech zaví-uje zdání, jako by ani nová generace nebyla. Nás láká ukázat, že jsme.õ⁹

Prafské kulturní prostředí dávalo těmto mladým autorům více šancí, než poskytoval kulturní život menších měst, kde se pokoušeli o vlastní tvorbu. Silný přátelský svazek tak vznikl například mezi Z. Kalistou, J. Wolkrem a A. M. Píšou, kteří publikovali nejprve v časopisu *Cesta M. Rutta*, záhy je však pod svá křídla bere S. K. Neumann, kdy uveřejní svá díla nejprve v *červnu* a poté v časopisu *Kmen*.¹⁰

Počte však tyto mladé autory zpočátku provázel pocit, že stojí ve stínu svých pražských přátel. Projevilo se to velmi výrazně například při přípravě generacím revue *Orfeus*, jejíž první číslo z podzimu 1920 koncipovala ještě skupina kolem Karla Teiga, kdežto další dvě čísla z roku 1921 uspořádal již nový okruh autorů o Zdeněk Kalista a Miloš Jirko. Podobné pnutí provázelo historii listu *Den*, který vydával Umělecký klub. Zejména zásluhou Zdeňka Kalisty, který převzal redakci po Janu Borovi, se *Den* otevřel tvorbě Jiřího Wolkra, A. M. Píši, Františka Němce, Jaroslava Hlavy a dalších. Dále

⁷ Kalista, Z.: *Kamarád Wolker*, Václav Petr, Praha 1933. s. 19

⁸ Papoušek, V. a kol.: *D jiny nové moderny*, Academia, Praha 2010, s. 350

⁹ Hoffmeister, A.: *Podoby & Předobrazy*, československý spisovatel, Praha 1988, s. 25

¹⁰ Papoušek, V. a kol.: *D jiny nové moderny*, Academia, Praha 2010, s. 351

byla i kritická a p ekladová ást (texty Jirkovy, erníkovy, Rykrovy, Weilovy, Berákovy). Ani tento list, podobn jako asopis *Orfeus*, nem l v-ak dlouhého trvání, poslední íslo vy-šlo koncem ledna 1921.¹¹

Výsledky úsilí mladé generace o vytvo ení vlastního asopisu byly zprvu jen krátkodobými pokusy. Jifl zmín ný asopis *Den* vycházel kup íkladu pouze od listopadu 1920 do ledna 1921. Podobný osud potkal i asopis *Orfeus*, který zm nil v pr b hu své existence svoji redakci. Podobn jako *Den* vycházel pouze v letech 1920-1921 a to celkem ve t ech íslech. Sm rov nevyhran ný byl krátce vydávaný asopis *Most* v letech 1921-1922, redigovaný Rudolfem Medkem, Bohumilem Ko ím a Josefem Knapem, který rovn fl pat il k do asným tribunám mladých. Do asn (v prvním p lro níku, který spoluredigoval B. Václavek) získali mladí svou tribunu ve *Studentské revui* (orgán Úst edního svazu s. studentstva), jejífl literární ást vytvá el s Václavkem zejména V. Nezval. Po zm n vedení se následn zm nil i celkový charakter asopisu, který se za pozd j-í redakce V. B hounka politicky vyhra uje v sociáln demokratický studentský list.¹²

Jedna z prvních trvalej-ích tribun mladých vzniká jifl v roce 1921 v *Hostu*. Tento m sí ník Literární skupiny vycházel v letech 1921-1929 a byl redigovaný v okruhu F. Götze, L. Blatného, . Je ábka ad. *Host* vzniká jako orgán skupinový a sm rový, programovou orientaci, jeffl se postupn vyhra uje v polemikách mezi Literární skupinou a Dev tsilem, mu vtiskuje p edev-ím osobnost Franti-ka Götze. Um lecký spolek Dev tsil nemá zprvu sv j vlastní asopisecký orgán. Jako šneperiodický sborníkõ vychází 1923-1925 internacionální revue *Disk*, prvním asopisem Dev tsilu se stalo teprve *Pásmo*, vydávané v letech 1924-1926. Od roku 1927 pak vychází nová *Revue Dev tsilu ó ReD*, která odráffl vrcholné období poetismu.¹³

¹¹ tamtéfl, s. 351

¹² Muka ovský, J. a kol.: *D jiny eské literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 174

¹³ Muka ovský, J. a kol.: *D jiny eské literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 175

1.3 Prom na koncepcce proletá ského um ní

Podstatným faktorem v diferencia ním procesu eské literatury první poloviny dvacátých let bylo bezpochyby hnutí proletá ské kultury, které se u nás rozvinulo pod vlivem revolu ního d ní v Rusku. Ve svém nej-ir-ím významu znamenalo heslo proletá ské kultury výzvu k -iroce koncipované revolu ní práci kulturní a osv tové. První popudy k proletá skému um ní dává Neumann v asopis *erven*, který sdruffoval ást mladé generace ó J. Wolker, J. Seifert, A. M. Pí-a. Pozd ji se hlavním orgánem stává asopis *Proletkult*, redigovaný rovn fl Neumannem.¹⁴

Ve stati *Proletá ská kultura*, která byla uve ejn na v asopise *erven* (*erven* 4,1921), formuluje Neumann t i hlavní teze proletá ské literatury takto: za své zd raz uje, fle každá kultura je produkt vládnoucí t ídy ó a tedy i proletariát, jakmile nabude moci, po ne vytvá et svou kulturu. Za druhé proletá ská kultura nutn naváfle na p edchozí stav um ní. Neumann tu podtrhuje nutnost novátorství, av-ak s pochopením pro hodnoty, na n fl je nutno navázat. Za t etí by m la být proletá ská kultura tvo ena revolu ní, komunistickou elitou pro výkv t uv dom lého proletariátu.¹⁵

V polemice s Miroslavem Ruttem uve ejn é v *Kmenu* (Kmen 3, r. 1919) konstatuje Neumann, fle ve svých listech neuve ej uje autory podle jejich politické p íslu-nosti, ale podle toho, do jaké míry pat í k um lecké avantgard . V podstat jifl o rok pozd ji ohla-uje v *Kmeni* (Kmen 4, 1921) zm nu stanoviska. Motivuje ji tím, fle literární mládefl má ufl v asopise *Orfeus* sv j orgán, kde m fle p stovat *š do v-ech d sledk artistní stránku nového um ní.*¹⁶

Jménem redakce *Kmene* následn vyhla-uje, fle p í-tím íslem *Kmene* po ínajíc *š p estáváme mladým poet m tisknout básn , pokud 1. nebudou tvárn jasny a srozumitelny každému pr m rnému tená i a 2. v dom a p ímo svým obsahem nep íhlásí se ideov k sociální revoluci.*¹⁷

V pr b hu let 1920ó1923 se k proletá skému um ní hlásí celá ada autor , jejichfl dílo vyuffívá nových tvárných prost edk , které p inesl expresionismus, vitalismus a také poetický naivismus (Wolker, Seifert) nebo poezie civiliza ní (Neumann, Hora). Je ov-em nutné si uv domit, fle teoretické a programové koncepce,

¹⁴ Muka ovský, J. a kol.: *D jiny eské literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 159

¹⁵ Vla-ín, Tªa kol.: *Avantgarda známá a neznámá. Svazek I*, Svoboda, Praha 1971, s. 9-10

¹⁶ tamtéfl, s. 10-11

¹⁷ tamtéfl, s. 10-11

jeřli se v této době objevují tj. Neumannova, Wolkrova, Horova a Teigova se od sebe v n kterých bodech velmi výrazn odli-ují.¹⁸

Postupné odli-né vnímání proletá ské literatury lze velmi výrazn post ehnout zejména mezi názory Teigovými a Wolkrovými. Jestliffe na Wolkrov stati *Proletá ské um ní*, p ednesené 13. března 1922 a oti-t né následn v asopise *Var*, se Teige je-t aktivn podílel, brzy nato se Wolker s Teigem zcela názorov rozcházejí. Rozdílnost jejich názor se projevila zejména v chápání lidovosti a také v pojetí tenden nosti tohoto um ní.¹⁹

¹⁸ Muka ovský, J. a kol.: *D ěiny eské literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 159

¹⁹ Vla-ín, Třma kol.: *Avantgarda známá a neznámá. Svazek I*, Svoboda, Praha 1971, s. 9-10

1.4 Um lecká sdružení na prahu 20. let

Um lecká diferenciace se naplno projevila uvnitř dvou nejvýznamnějších sdružení mladých autorů, v moravské *Literární skupině* a pražském Um leckém svazu *Dev tsil*, která vznikají prakticky současně na přelomu let 1920 a 1921.

1.4.1 Um lecký svaz Dev tsil

Dev tsil byl založen 5. října 1920 v Praze po více než ročních diskusích mezi příslušníky mladé levicově orientované generace začínajících básníků a výtvarníků, kteří se poznali na studentických kolech, zejména na gymnáziu v Kamenecov ulici a na gymnáziu fiifkov. Seskupili se kolem Karla Teiga a generace staršího Vladislava Van ury. Název *Dev tsil* je přisuzován bratřím Apk m, kteří se ovšem nikdy nestali, ba právě s nimi vedl Dev tsil nejen generací spor.²⁰

Ufí ve svém prvním programovém prohlášení se Dev tsil distancoval od civilismu i od *špravé skupiny nejmladších literátů*²¹, sdružujících se v Um leckém klubu. Programové prohlášení uvádělo jmenovitě jako členy Dev tsilu: A. erníka, J. Fri e, J. Havlí ka, A. Hoffmeistera, K. Proxe, J. Seiferta, I. Suka, L. Süsse, V. Tůlce, K. Teiga, V. Van uru, K. Va ka, K. Veselíka a A. Wachsmána.²²

1.4.2 Literární skupina vs. Dev tsil

Vlastní cestu zahájili L. Blatný, F. Götz, J. Chaloupka, D. Chalupa, . Je ábek, B. Stejskal dne 2. února roku 1921 v Brně založením Literární skupiny. Na jejich obranu se ze starší generace postavil Ji í Mahen a později se k Literární skupině kladně vyjádřil i Arne Novák a stal se i jejím členem, i když v ní dále nijak neposobil. Zanedlouho začala probíhat korespondence i s dalšími moravskými spisovateli, kteří měli zájem účastnit se literárního života a dosud k tomu nenalezli prostor.²³

Vedle výše zmíněných osobností patří dále do Literární skupiny též M. Jirko, S. Kadlec, Z. Kalista, B. Vl ek a zprvu též J. Wolker a A. M. Pí-a. První tvůrčí programové projevy příslušníků obou sdružení vyjadřují společný generací pocit i

²⁰ Vla-ín, Tůa kol.: *Slovník literárních směrů a skupin*, Panorama, Praha 1983, s. 53

²¹ tamtéž, s. 53

²² tamtéž, s. 53-54

²³ Brouková, V.: *Srdce a smrt*, Akropolis, Praha 2009, s. 10

společně umlecká východiska. V průběhu roku 1922 však dochází k programovému vyhranění obou těchto sdružení.²⁴

Literární skupina se prostřednictvím svého manifestu přihlásila k socialismu a k nutnosti zásadní proměny společenské struktury, ale zároveň ke *š kultu mravních hodnot, lásky a humanity*²⁵. Manifest proklamoval kult srdce, básnický primitivismus a návrat k jednoduchému tvaru jako nový š sociální klasicismus. Zdrázněná distance od jednostrannosti marxismu, provázená požadavkem doplnit mechanickou představu vývoje š mravní ideou jako jeho hybnou silou a zejména princip kolektivity principem individuality, byly ufl polemikou s Devtsilem, jenfl se přihlásil k revoluci a hnutí proletářské kultury.²⁶

Vzhledem k velkému potu len je zejména pro prostředí Devtsilu příznačná etná nejednotnost následkem programových i jiných změn uvnitř sdružení. Tato nejednotnost se ovšem podobně jako Devtsilu týkala i poletenské stránce méně příznačné Literární skupiny. Příznačným zůstává odchod Jiřího Wolкера a jeho následný přechod do pražského Devtsilu. Zdeněk Kalista ve své knize *Kamarád Wolker* jeho odchod komentuje takto:

*š A tu Wolker vystoupil ostře proti tomuto zámyslu, za který stavl jsem se ó v jednotě s brněnskými ó také já. Wolker jako estný lov k cítil dobře, fl by nemohl z stati ve Skupině, která v domě chtěla se odlišit od Devtsilu. Ale i my jsme mli d vody, pro jsme setrvali ó a tak došlo k Wolkerovu odchodu z Literární skupiny.*²⁷

Wolker však nastalo nesetřval ani v pražském Devtsilu. Jak již bylo výše uvedeno ó především díky názorovým rozporům s K. Teigem, rozdílnému konceptu proletářského umění a nastupujícímu poetismu ó se Wolker brzy ocitá v opozici k dalšímu vývoji Devtsilu a nakonec se i s ním zcela rozchází.

²⁴ Mukaovský, J. a kol.: *Dějiny české literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 160

²⁵ tamtéfl, s. 160

²⁶ tamtéfl, s. 160

²⁷ Kalista, Z.: *Kamarád Wolker*, Václav Petr, Praha 1933. s. 54-55

1.5 Nakladatelská a p ekladatelská iniciativa 20. let

Vedle kulturních institucí spoluvytvá ejších literární flivot po átku dvacátých let je t eba zmínit se také alespo o n kterých nakladatelstvích. Práv po válce vznikla ada nových nakladatelství, která na sebe soust e ují vydávání sou asné literární produkce a postupn zatla ují tradi ní p edvále ná vydavatelství do pozadí. Nejvýznamn j-ích z nich ó nap . *Borový*, *Aventinum* a *Symposion* usilují o realizaci moderních edi níh hledisek, a to jak po stránce textové, tak výtvarné. Výrazného uplatn ní dochází úsilí o moderní grafickou a výtvarnou úpravu knihy, jehofi pr kopníkem byl ufl p ed válkou Spolek eských bibliofil .²⁸

V souvislosti s nakladatelskou inností se rozvíjí také innost p ekladatelská. Základní vývojové tendence v eské literatu e 20. let m ly rozhodující vliv také na její vztah k cizím literaturám. P i rostoucí kvantit a kvalit p ekladatelské práce postavily do pop edí jednak literaturu francouzskou, jednak literaturu sov tského Ruska. Proti p edchozímu období roste zájem o literaturu anglickou a americkou, naproti tomu ustupuje literatura skandinávská i n mecká ó krom povále né vlny expresionistické.²⁹

1.5.1 Nakladatelství 20. let

Z tradi níh nakladatelských podnik si svoje místo udržují nakladatelství *Jana Otty* a *Franti-ka Topi e*. Na svou p edvále nou edi ní praxi navazuje *Jan Laichter*. Nadále vydává ze svých knih speciáln zam ených nau ných edic mj. pr kopnickou knifnici *D jiny literatur* a zajímavou edici statí a úvah domácích a cizích *Otázky a názory*. V tradi ní orientaci, p ihlíflejší p edev-ím k -írokým tená ským vrstvám, pokrač ují nejstar-í nakladatelství *J. R. Vilímka* a *Bed icha Ko ího*.³⁰

Z nových nakladatelství pat ilo k významným zejména nakladatelství *Franti-ka Borového* (od roku 1925 hospodá sky spojené s *Lidovými novinami*). V prvních povále ných letech je pro n j charakteristická spolupráce s F. X. Těldou a S. K. Neumannem. Orientace na generaci z po átku století pak charakterizuje i celkovou povále nou vydavatelskou praxi Borového, po spojení s *Lidovými novinami* pak p evafluje zam ení na okruh apkovský ó spisy St. K. Neumanna, F. Těmka, K. Tomana, J. Hory, aj.³¹

²⁸ Muka ovský, J. a kol.: *D jiny eské literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 178-179

²⁹ tamtéfi, s. 180

³⁰ tamtéfi, s. 179-180

³¹ tamtéfi, s. 179

K významným nakladatelstvím, která vznikla vesměs v prvních poválečných letech, patřila zejména *Aventinum* (Otakar Třech-Marien), *Symposion* (Rudolf Třech) (Václav Petr), *Sfinx* (Bohumil Janda), *Odeon* (Jan Fromek) a *Druftstevní práce* (první nakladatelský podnik u nás založený na družstevní základě). První díla poválečné generace vycházela rovněž v *Knihovně Mladí autoři* v letech 1923-1927, vydávané *Františkem Svobodou*.³²

1.5.2 P ekladatelská innost

Od dvacátých let se postupně uplatňuje v p ekladatelství nová moderní tendence, která klade oproti starší kole lumírovské důraz na to, aby p eklad p íblížil cizího autora soudobému tenáři, domácímú kulturnímu i jazykovému kontextu, v němž má p sobit stejn ýliv jako v kontextu p vodním. Dává p ednost postavení základního stylového charakteru díla p ed dodrřováním p esných formálních shod. Pr kopníkem tohoto nového postupu a též zakladatelem nové p ekladatelské řkoly byl Otokar Fischer. (*O p ekládání básnických děl*, v souboru *Duše a slovo* 1929).³³

Fischerovou snahou bylo p ekládat text tak, jak by jej řpodával básník sám, kdyby byl mým vrstevníkem a psal mou mate řtinou. Proto vždy usiloval najít náhradu, která by odpovídala eské literární tradici. Ze svého díla vynikl O. Fischer zejména p ebásk ním Nietzscheova *Zarathustry*, Shakespearova *Macbetha*, Villonova díla a Goethovy lyriky. Jeho vrcholným p ekladatelským ěnem se stal na konci dvacátých let Goeth v *Faust*.³⁴

Jedním z prvních praktických podn t nového p ístupu byl soubor francouzských p eklad ř Fischerova p ítele a zároveň spolupracovníka Karla řpka. Bilancí desetiletí tlumo nické práce a zároveň dokladem o zformování nové p ekladatelské řkoly a metody je *Anketa o p ekládání*, uve ejn ná r. 1928 v Kmeni, v níž vylořfili své názory na to, co a jak p ekládat Otokar Fischer, Jind ich Ho ejí, Bohumil Mathesius, Vít zslav Nezval, Bohumil Třepánek, Franti-ek Břbl, Arno-t Van řek, Ji ř Weil a Jaroslav Zaorálek.³⁵

³² tamtéř, s. 179-180

³³ tamtéř s. 180

³⁴ Lehár, J. a kol.: *eská literatura od po řátk ř dne-ku*, Lidové noviny, Praha 2004, s. 493

³⁵ Muka ovský, J. a kol.: *D řiny eské literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 181

Pekladačský zájem se soustřeďuje do několika okruhů. Tradiční vztah k francouzské literatuře je znovu posílen ufil tendencemi, které vnesla do českého kontextu předválečná modernita a které s nástupem mladé generace a s formováním avantgardy znovu ožívají. V rámci francouzské poezie byli představeni nejvýraznější autoři novodobého francouzského básnictví od symbolismu po Apollinaira a dadaisty. Zvláště podnět zapůsobily na nastupující mladou generaci předklady Apollinairova *Pásma*.³⁶

Druhým významným okruhem prekladačského zájmu byla nová literatura ruská. Ve dvacátých letech patří k nejaktivnějším tlumočnickům a propagátorům sovětské literatury J. Weil, autor prvních předkladů V. Majakovského (již od roku 1920), soustavností i literární úrovní vynikaly také předklady B. Mathesia, který vedle sovětské poezie předkládal také ruské a německé klasiky. Do ruského okruhu předkladů bychom zařadili také J. Horu a P. Kříku. Z literatury anglické a americké je v popředí zájmu především díla výrazných představitelů moderní prózy – Galsworthy, Lawrence, Chesterton, Lewis a Sinclair.³⁷

³⁶ tamtéž, s. 181

³⁷ tamtéž, s. 182

1.6 Ohlédnutí za literární kritikou

Literární kritiku meziválečného období představuje velké množství osobností patřících k různým generacím, směrům a skupinám a uplatňujících rozličná kritéria. Do kritické praxe se rovněž promítal vývoj literární vědy. V roce 1926 byl také založen *Pražský lingvistický kroužek*, v jehož prostředí se postupně zformoval strukturalismus, který ovlivnil značnou část literární kritiky.³⁸

Za nejvýznamnější kritickou osobnost je nutno považovat F. X. Škálu. Jako jedna z největších autorit této doby našel společnou řeč s uměleckou avantgardou. O Škálou sblížení s avantgardou svědčí i aktivní spolupráce s mladými, zejména v *Tvorbě*. U mladých začínajících autorů si Škála získal velkou autoritu. Současně postupuje i jejich sblížení názorové, jak ve sféře politické (Škála v zásadě akceptuje socialistické hledisko, radikálně však polemizuje s konzervativními tendencemi, zejména s nacionalismem), tak v oblasti literární teoretické.³⁹

Výraznou osobností byl také Arne Novák, který své články rozmanité, kritické projevy otiskoval především v *Lidových novinách*. Otokar Fischer se vedle své publicistické činnosti věnoval literární kritice. Divadelní a literární kritikou se dále zabýval Miroslav Rutte, který publikoval mj. v *Národních listech*.

Definitivní osobností v literárním a kulturním životě byl také Jiří Mahen. Z korespondence s Vítězslavem Nezvalem je patrné, jak Mahen vnímal mladou generaci a jak generaci svou, ke které byl především kritický. *„Je třeba opřít se od starých vzorů, psát jako nikdo, opakovat není styl, je třeba zahrnout staré umění a být svým, jak to umí právě Nezval.“*⁴⁰

Mnohé další kritiky lze klasifikovat podle jejich příslušnosti k různým literárním seskupením. Platí to například o Františku Götzovi o teoretiku brněnské Literární skupiny. Další kritičtí byli spjatí s programem proletářského umění. Toto lze říci o S. K. Neumannovi, Jiřím Wolkrově, ale zejména o A. M. Písečném. Tento kritik vstoupil na scéně literatury jako básník, ale záhy se přeorientoval. Zpočátku posuzoval hlavně proletářskou literaturu, v dalších letech své zorné pole rozšířil na poetismus a surrealismus (ještě hodnotil především negativně).⁴¹

³⁸ Poláček, J. a kol.: *Průhledy do české literatury 20. století*, CERM, Brno 2000, s. 194-195

³⁹ Mukačovský, J. a kol.: *Dějiny české literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 165

⁴⁰ Papoušek, V. a kol.: *Dějiny nové moderny*, Academia, Praha 2010, s. 370

⁴¹ Poláček, J. a kol.: *Průhledy do české literatury 20. století*, CERM, Brno 2000, s. 196

Jedním z dalších kritik byl také Karel Teige. Práv jeho sta *Obrazy a p edobrazy* (*Musaion II*, 1921) bývá v um nov dných a literárn historických pracích b fín považována za první ucelený program povále né avantgardy. Ve své podstat v-ak jde spí-e o osobitou bilanci dosavadních cest mladých výtvarník a básník neřl o úvahu, která si klade za cíl vymezit další sm ování.⁴²

šVe-kerá tv r í práce lov kova dnes stojí p ed ohromným úkolem znovu vybudovat sv t, lépe e eno: vybudovat nový sv t. Nep ichází také jifl nikdo s návrhy na moderní um ní, ale s plány nového řivota, nové organizace sv ta a jeho posv cení. V spojitosti je práce výtvarníková, básníková s prací rolníka a d lníka, myslitel a v dec stojí vedle vojáka revoluce: jejich úkol je týřl. Nerealizují teorie, tvo í nový sv t.õ⁴³

⁴² Papou-ek, V. a kol.: *D jiny nové moderny*, Academia, Praha 2010, s. 355

⁴³ Teige, K.: *Obrazy a p edobrazy*. In *Sv t stavby a básn*, eskoslovenský spisovatel, Praha 1966, s. 25

2. REVUE ORFEUS

2.1 Nesnadný zrod Orfe v

Hned v úvodní tiráži⁴⁴ um leckého m sí níku *Orfeus* se jako tená i dozvídáme o nep íznivých tiskárenských podmínkách, které zp sobily notné opofd ní prvního ísla (v tiráži je uveden ervenec, ve skute nosti íslo vy–lo afl v zá í). Zárove je tu redakcí vyslovena nezbytnost existence tohoto asopisu, který by kolem sebe koncentroval novou, práv nastupující um leckou generaci. tená je uji–t n o naprosté politické nezaujatosti asopisu a zárove o rozhodujícím prvku, kterým je pro asopis výhradn um lecká kvalita.

šP inese-li snad Orfeus p ísp vky i vysloven tenden ní, je to jenom proto, fle zájem nového um ní je t sn sepjat s ve–kerým d ním p ítomného sv ta a flivota. Pro nás rozhodují tu pouze um lecké kvality.õ⁴⁵

První íslo *Orfea* vychází za átkem zá í 1920 a je p ípraveno v redak ním okruhu kolem Karla Teiga. Jmenovit jej redigují Karel Teige a Ladislav Vladyka, za redakci zodpovídá Ludvík Van k, bratr Karla Va ka. asopis je vydáván Um leckým klubem, nákladem tiskárny Presta. Expedice a administrace v nakladatelství A. Srdce.

2.1.1 Nakladatelství A. Srdce

Jak jíl bylo vý–e zmín no, ve 20. letech se prosazují nejen nakladatelství zcela nová, ale velmi dob e fungují i n která nakladatelství s tradicí p edvále nou. Jedním z t chto nakladatelství bylo téfl *Národní knihkupectví a nakladatelství Aloise Srdce*, které vstoupilo do pov domí tená kvalitou své knifní produkce.

A. Srdce, který p evzal rodinnou firmu po svém otci, se velmi intenzivn v noval vydávání kvalitní a nové literatury. Nakladatelskou ínnost zahájil pokusem o asopis *Literární sv t* (vy–la pouhá 2 ísla), který m l být bibliografickým v stníkem s literárním zam ením. Knifnici š *Kruh etby zábavné a vzd lávacíõ* redigoval zprvu kmenový spolupracovník nakladatelství E. Le–ehrad. Vycházela zde nejen literatura eská, ale téfl etná moderní literatura evropská, nap . G. Duhamel, G. Flaubert, P. Géraldy, P. Valéry, H. Heine, J. Galsworthy, E. A. Poe a dal–í.⁴⁶

⁴⁴ Viz p íloha . 1

⁴⁵ Vladyka, L.; Teige, K.: *Orfeus*, r. 1920, íslo 1.

⁴⁶ Merhaut a kol.: *Lexikon eské literatury. Svazek 4/I., S-T*, Academia, Praha 2008, s. 318

2.1.2 Ovzduší Umleckého klubu

O sblížení mladé generace s prostředím Umleckého klubu a zároveň nutnosti založit svůj vlastní tiskový orgán se Z. Kalista vyjádřil takto:

„Byl to, tuším, Jiří Weil, jenž mě uvedl na pozornost mimo obzor Unionky.⁴⁷ Ani v ruchu neustálých debat, únavných diskusí a hádek, kterými jsme neustále vyplňovali svůj život v této kavárně, nepustili jsme úplně z mysli to kouzelné slovo, se kterým jsem vlastně přišel do Prahy o slovo šasopisů.“⁴⁸

Mladí autoři stále intenzivněji volali po myšlenkové zrealizování nového časopisu, který by nahradil starý *Ruch*. To bylo úmyslem Kalistovým, Weilovým, Černíkovým i jiných, kteří byli na zaniklém listě ústřední. O možnosti zrodu nového časopisu se živě diskutovalo například i v anarchokomunistické asociaci mládeže, jejíž předsedou byl zvolen právě Z. Kalista. Vedle článků anarchistických v něm mělo být vyhrazeno i určité místo pro moderní umění.⁴⁹

Podmínky vzniku *Orfea* vidí však rozdílně literární nestejným způsobem. Svěrázn komentuje situaci kolem vzniku *Orfea* například A. Hoffmeister, přičemž ve srovnání se Z. Kalistou nezapomíná poukázat také na finanční okolnosti, za kterých *Orfeus* vzniká a o nichž se Kalista vyjádřil pouze okrajově :

„Další její list byl Orfeus, který jsme vydávali ani ne tak z nevyhnutelné potřeby, jako protože pan V. V. Tůma, zakladatel Tůmovy filharmonie a ctitel G. Mahlera, nám na vydávání vlastního měsíčníku nabídl peníze.“⁵⁰

Umlecký klub byl doménou silného jednotlivce – V. V. Tůma. Ve svém klubu však neměl zpočátku dostatek lidí – afl na několik mladých hudebníků. Na jaře 1919 začal vydávat časopis *Nová řeč*, který měl ovšem jen velmi krátké trvání. Koncem roku 1919 navázali mladí autoři s V. V. Tůmou první kontakty. Toto sblížení bylo pro mladé tvůrce velmi významné. Nejenže tak konečně získávají možnost založení nového časopisu, ale nabízí se i možnost pořádání výstav, o které stáli zejména začínající

⁴⁷ Pražská kavárna Union byla centrem mnoha uměleckých generací i názorových proudů. Kavárna hostila již ve 2. polovině 19. století takové osobnosti, jakými byli Jirásek, Vrchlický, Zeyer, Smetana i Dvořák. Hlavním centrem umleckého a kulturního dění se stala Unionka v první polovině 20. století, kdy ji navštěvovali bratři Čapkovi, Lada, Hašek, Nezval a mnoho dalších významných osobností.

⁴⁸ Kalista, Z.: *Kamarád Wolker*, Václav Petr, Praha 1933. s. 31

⁴⁹ tamtéž s. 31

⁵⁰ Hoffmeister, A.: *Podoby & Přetvářky*, československý spisovatel, Praha 1988, s. 26

výtvarníci pozdějšího Devětsílu o K. Van k a K. Teige, dále recitativně veery, o nfilmli zase zájem lyrikové, z dalších pak přednášky a edice.⁵¹

Poátkem r. 1920 předkládá Z. Kalista s několika přáteli memorandum, které obsahovalo projekt obnovy literárního a výtvarného odboru Umleckého klubu. Brzy na to došlo k definitivnímu ustavení obou sekcí. Především zásluhou K. Teiga a K. Vacka byla již 12. února 1920 uspořádána přednáška E. Kleinera o moderním výrazevýtvarném. O několik dní později byl pak uspořádán Veer mladých, na kterém se recitovaly mj. Wolkerovy a Kalistovy verše. Pozvolna se pak začínal připravovat hlavní plán časopisu, pro který byl po dlouhých úvahách přijat název *Orfeus*.⁵²

Navráťme-li na již zmíněné redakční oznámení v tiráži prvního čísla *šonejnepříznivých poměrech tiskárenských*, díky nimž se hned první číslo *Orfea* tolik opozdilo, pochopíme záhy, jaké poměry jsou tu vlastně zamýšleny. Příchod časopisu se totiž ukázal nesnadným, neřímnozí literáti oekávali. Od úplného počátku se *Orfeus* potýkal s velkým množstvím nesnází, kterým musel elit.

Financérem Umleckého klubu byl již zmíněný V. V. Tmák. Práv s ním se mladí tvůrci dostávají do rozepě. Tmák, který dle Kalisty *šmnohem raději financoval hudební zájmy Umleckého klubu*⁵³, byl sice ochoten vytisknout *Orfea*, ovšem podmínkou bylo, že se tisk uskuteční v jeho nově zřízených tiskárnách Presto.⁵⁴ Na tuto podmínku ovšem mladí počátku odmítají přistoupit. Z. Kalista se vyjadřuje takto:

*Šnili jsme o Orfeovi jako o krásné, moderně upravené revui, která by opravdu i svým zevnějškem reprezentovala se dostojně před veřejností.*⁵⁵

Tmáková tiskárna byla ve svém prvopočátku zamýšlena především jako nototiskárna, disponovala proto jen základními typovými a vůbec typografickými možnostmi. Dlouhou dobu se mladí snažili najít jiné místo, kde by bylo možné *Orfea* vytisknout. Ovšem jen marně předkládali Tmákovi různé projekty ze všech možných tiskáren, které se zdály být vhodnými o od Skaláka, Grégra, Leschingra, Obziny, Rebeca a jiných. Nakonec však nezbylo nic jiného, než přijmout především Tmákovu nabídku a vytisknout tak *Orfea* v jeho tiskárně.⁵⁶

⁵¹ tamtéž, s. 31

⁵² Zdeněk Kalista uvádí, že ufil samotný výběr názvu *šOrfeus* byl nesnadný, přičemž autorem tohoto názvu se stal nakonec právě podobně K. Teige nebo K. Van k.

⁵³ tamtéž, s. 31

⁵⁴ Oficiální název Tmákovy tiskárny, pod níž soustředil vekeré svoje umlecko-obchodní podnikání.

⁵⁵ tamtéž, s. 33

⁵⁶ tamtéž, s. 33

Nebyly to však pouze vnější nesnáze, které provázely *Orfeu* při jeho vzniku, pozvolna se dostavily i ty které obtížely vnitřně. Objevily se totiž v rámci i menších nároky různých skupin, které byly zastoupeny v Uměleckém klubu, z nichž každá si chtěla zajistit určitý podíl na zisku. V Klubu se totiž vedle sebe zároveň pohybovaly i kolik skupin jiných členů, přičemž mnozí členové je téměř zdivokovali:

„Ti sice smějí se velmi benevolentně snažit okupaci, ale přece jen požadovali, abychom je v Klubu respektovali.“⁵⁷

Vedle předvodních generací starších zástupců to bylo hned i kolik skupin mladých autorů: Nejzávažnější skupinou byli Vaněk, Teige a Süß, ke kterým se připojili Hoffmeister, Friš, Suk, Seifert, Vanůra a Černík. Byla to vlastně první formace pozdnějšího Devětsílu. Proti této skupině orientované především požadavkem dosti úzce chápané modernosti stálo druhé křídlo, jehož mluvčí Josef Knap, zdá se od počátku požadavek tradice v literárním tvoření, v podstatě stejně úzce chápaný jako program Teigovy modernosti. Ke křídlu Knapovu patřili M. Jirko a R. Schwarzová. Jakýsi střed pak tvořili Z. Kalista, J. Wolker a J. Weil.⁵⁸

⁵⁷ tamtéž, s. 33 - 34

⁵⁸ tamtéž, s. 33 - 34

2.2 Redakční punutí kolem Orfea

Vedení *Orfea* bylo zpoátku sv eno Ladislavu Vladykovi. Vladyka byl genera n star-í a m l proto u mlad-ích literát jakousi autoritu. Byl v této dob také velmi aktivn literárn ínný. Tiskl kup íkladu v *Cest a v ervnu*, p ipravoval knihu v nakladatelství Fr. Borového ó v nejváfien j-ím nakladatelství pro mladou generaci, dále byl lenem nejd íve redakce *Národních list* , poté redakce *asu*. Hlavní rozhodování a vedení, které se týkalo *Orfea*, bylo tedy p edev-ím vlivem t chto literárních zku-eností ulofeno práv jemu.⁵⁹

P esto v-ak postupem *asu* nar stala mezi mladými k Vladykovi ur itá ned v ra. T ebafe *Orfeus* je-t ani nevy-el, za aly se ozývat první nespokojené hlasy s redakcí *asopisu*. Z. Kalista pí-e o tom, fe *š ned v ra vlastn neplatila ani tak k Vladykovi jako spí-k jeho spoluredктору K. Teigemu, který byl v redakci vysloveným exponentem své skupiny a vykonával jakýsi nátlak i na svého redak ního kolegu.*⁶⁰

Kdyfl za átkem zá í 1920 vy-lo dlouho o ekávané 1. íslo *Orfea* a pan A. Srdce ve Spálené ulici za al rozesílat první výtisky, obavy mladých literát se velmi rozmnořily. Ufl v ervenci 1920 pí-e Wolker ned v iv Kalistovi, fe by rád n co poslal pro *Orfea*, ale fe se obává, *š obstojí-li to p ed melancholickým úsm vem pana Va ka a Teigeho.*⁶¹ Brzy nato se Z. Kalista rozhodl, fe do redakce sám napí-e. Cht l vedle n kolika svých básní poslat také n které básn A. M. Pí-i. Místo p esného vyjád ení dostal v-ak *š docela neur ité odpov di, které odkazovaly jedna na druhou a hlavn na budoucí rozhovor.*⁶²

Je t eba zd raznit, fe to nebyl snad n jaký výk ík jedinc , tj. pouze J. Wolkera a Z. Kalisty, kte í z stávají s fungováním redakce *Orfea* takto nespokojeni. Mofná je-t ost eji se dívali na tuto záleflitost literátí z Knapova okruhu. Nejvýrazn j-ím kritikem se stal p edev-ím M. Jirko, který se nebál projevit svou nespokojenost velmi d razn . M fleme proto íci, fe se ostatní lenové Um leckého klubu za ínají dořladovat respektu tvrd-ím zp sobem nefl pouhým urgováním do redakce.

⁵⁹ tamtéř, s. 34

⁶⁰ tamtéř, s. 35

⁶¹ tamtéř, s. 35

⁶² tamtéř, s. 34

Pokus V. V. Třeba o založení umleckého deníku, k němuž došlo z impulsu Jana Bora, tehdy dramaturga Městského divadla, sblížil s Třebkem zejména M. Jirka a Z. Kalistu. Vstoupili tak do redakce nového deníku, přičemž tam s nimi vcházejí i další osobnosti, mj. též J. Wolker. Třebka viděl, že mají tyto mladí tvůrci zájem o skutečnou spolupráci, kdežto Teige, Vaněk a další si vzhledem k Třebkovi stále zachovávali určitou opatrnou rezervu. A tak, když se podařilo pevnou většinou ovládnout i vlastní spolkové formy, neváhal Třebka provést redakční změny.⁶³

L. Vladyka zpočátku velmi silně protestoval a nechtěl nové podmínky přijmout. Po dohodě však zanedlouho smířil s novým stavem věci. Opíral-li se Vladyka dříve především o skupinu Teigovu a její přechod z generace bratříček, musel nyní hledat oporu jinde.⁶⁴

Vladyka se stal formálním redaktorem a M. Jirka se stal redaktorem zodpovědným za redakci, o tuto funkci doposud zastával Ludvík Vaněk. Druhé číslo *Orfea*, které vyšlo se značným zpožděním v lednu 1921, mělo oproti prvnímu programu již velmi odlišný. Z. Kalista komentuje rozkol Klubu následovně :

*šRozchod s bývalými kombaty byl dokončen velmi rychle a brzy po exodu Teigovy skupiny z Umleckého klubu, o němž v lednu 1921 oprašily noviny zprávu o ustavení nového spolku mladých umělců Devětsilu.š*⁶⁵

⁶³ tamtéž, s. 36

⁶⁴ Kalista, Z.: Doslov. In Knap, J.: *Bez poslední kapitoly*, Torst, Praha 1997, s. 259

⁶⁵ tamtéž, s. 36

2.2.1 Na obzoru nových možností

Po odchodu Teigova k ídla na ur itou dobu Um lecký klub zdánliv pook ál. Jako dob e situovaná spolková formace poskytl flivnou p du k novým kulturním akcím. Po átkem prosince 1920 byl kup íkladu uspo ádán velký recita ní ve er ve Sladkovského síni Obecního domu. Úvodní slovo tu m l Josef Knap, recitoval Bed ich Karen. J. Wolker byl p i recitaci téfl estn zastoupen. Koncem ledna 1921 pak uspo ádalo písecké studentstvo z Pí-ova popudu ve er mladé poesie. Ke slovu se dostali mj. Z. Kalista, Svata Kadlec a také dal-í nad jní literáti.⁶⁶

Zdánliv byl tedy Um lecký klub opro-t n v-ech rozpor , které byly z pohledu stávajících len zp sobeny p edev-ím vlivem Teigova okruhu. Nebyl to v-ak ur it pouze Z. Kalista, který si za ínal uv domovat stále rostoucí odli-nosti i v í Knapovu okruhu. Na jedné stran literáti rozpadem Teigova okruhu v mnohém získali, na druhou stranu za to museli stále více platit r znými ústupky a kompromisy.

š V prvých dnech jsme -li svorn s t mito kamarády ó a to nejen po flámech, ale i ve vn j-ím um leckém vystupování. Le uvnit cítili jsme od po átku ur itý rozdíl, který byl mezi námi.š⁶⁷

P esto byl J. Knap jedním z mála, kte í se v této kritické dob za kařdou cenu snařili šnovéhoš Orfea bránit a v íli v jeho budoucnost. Po Kalistových rozporech s Tákem to byli p edev-ím M. Jirko a J. Knap, kte í se nevzdávali. Na Knapa v této v ci pravd podobn nejvíc p sobil J. Vrba, který jej nadále vybízeli k v t-í houřevnatosti ve v ci Orfea.⁶⁸ Sám Knap ve své korespondenci z Rakouska a Itálie Z. Kalistu aktivn vybízí, aby se i on pustil š do vytrvalej-řho boje za Orfea.š⁶⁹ Když se v-ak Knap ze svých zahrani ních toulek navrátil, bylo uřl o osudu Orfea docela jasn rozhodnuto. Kalista Knapovy škoresponden ní snařyš o zachování revue hodnotí takto:

š Ozval se mi hned n kolika pohlednicovými lístky, ty ov-em nemohly být pro m n jakým výrazn j-ím povzbuzením pro tento komplikovaný a ostnitý zápas o první um leckou revui mladých.š

⁶⁶ tamtéř, s. 37

⁶⁷ tamtéř, s. 38

⁶⁸ Kalista, Z.: Doslov. In Knap, J. *Bez poslední kapitoly*, Torst, Praha 1997, s. 258 - 259

⁶⁹ Kalista, Z.: Doslov. In Knap, J. *Bez poslední kapitoly*, Torst, Praha 1997, s. 259

2.2.2 Revue Den a p edzví st konce

Když se stal koncem roku 1920 Z. Kalista po Janu Borovi redaktorem časopisu *Den*, neml v té době ani tušení, jaký osud potká nejen *Den*, ale brzy také *Orfea*. Není pochyb o tom, že se právě jejich osudy zdají být velmi podobné. *Den* fungoval zpočátku jako deník, od prosince se stal týdeníkem. Právě v této době Kalista velmi dobře vyutil spolupráci s J. Wolkrem, A. M. Píou, F. N mcem, J. H lkou a dalšími.⁷⁰

Ipřes tuto okolnost list velmi brzy zanikl. Obecenstvo Třkových koncertů, pro které byl list především určen, vyfladovalo něco docela jiného, než byla tato revue, která měla dokonce ctifádost být avantgardní. Apollinaire, Majakovský, Chlebnikov, Ivan Goll, Larionov ó to všechno připadalo Třkovi spíše jako jakási provokace *pour épater le bourgeois*.⁷¹

Své př sobení hodnotí Kalista s odstupem velmi kriticky: *š í Bohužel se v-ak Den za mého vedení neosv d il o nic líp než za vedení Borova ó t ebafe jsem se v redakci opravdu poctiv d el.*⁷²

Nic nepomohlo, že Třk dal do listu i několik zpráv o koncertním podnikání pražském, které se bily s ostatním obsahem př ímo váv . Přestože byl Z. Kalista především ován ke spolupráci ve *Dni skute n noviná ském, určeném především denním aktualitám z tzv. kulturního flivota*⁷³, tuto spolupráci s díky odmítl. Společně s ním tak ztratili tribunu i ostatní, kteří sem př íspívali.

Po *Dni* zanedlouho padl i *Orfeus*. *š Byl to vlastně jen př írozený d sledek mého odchodu ze Dneš*, vzpomíná Z. Kalista. Přestože spolupráce v *Orfeovi* značně pokulhávala, nebylo v podstatě d vodu, pro by měla být tato revue nadále udržována. V březnu 1921 vychází t etí a zároveň poslední íslo *Orfea*. Nepravidelné vycházení velmi ubíralo na potup edplatitelů a zbytek zdaleka nestačil pokrýt náklady, které tiskárny Přesto vlastnímu podniku ú tovaly. Krátce po zániku *Orfea* padl také Umlecký klub. Z. Kalista tento rozpad komentuje takto:

*š Neml pro nás nyní jifl významu, ba vzhledem k tomu, jak se Třk exponoval v novém listě, mohl se lehko stát spíše jakousi morální obtífl.*⁷⁴

⁷⁰ Papoušek, V. a kol.: *D jiny nové moderny*, Academia, Praha 2010, s. 351

⁷¹ Na omrá ení m – áka.

⁷² Kalista, Z.: *Kamarád Wolker*, Václav Petr, Praha 1933. s. 39

⁷³ tamtéž, s. 40

⁷⁴ tamtéž, s. 40

2.3 První číslo Orfea

V návaznosti na pohnuté redakční události uvnitř Umleckého klubu si můžeme říci, že velmi zřejmě povinnout, jak výrazně se od sebe liší první číslo *Orfea* v porovnání s následujícími dvěma čísly. I kdybychom časopis v několika minutách jen letmo prolistovali, zjistíme záhy, jaká jména program prvního čísla zahrnuje. Figurují tu takové osobnosti jako K. Čapek, J. Hora, V. Vanůra, J. Friš, A. Hoffmeister, J. Seifert, V. Nebeský a další literáři, jejichž jména bychom v následujících dvou číslech *Orfea* hledali jen velmi těžko.

První číslo *Orfea* se setkala s podporou i takových osobností, kterými byl kupříkladu S. K. Neumann. Uvítal *Orfea* nejen pozitivně, dokonce jmenovitě nazval na které verše J. Friše a J. Seiferta a prózy V. Vanůry a A. Hoffmeistra „škrásnými“.⁷⁵ V této kritické připomínce je dobře slyšet jeho umlecký názor:

*„Bylo by přece asno usuzovati již dnes o tom, jakého rázu bude tvrdý umlecký in, který se rodí z lyrické mškosti a tvárné vynalézavosti našich mladých, kteří patrně vtisknou š Orfeu svou peče. Skutečný umlecký in urován je vřdy nitrem básníkovým a jeho dobou.“*⁷⁶

2.3.1 Struktura revue

Časopis se ve své podstatě skládá ze tří dleňitých částí. Hlavní úsek tohoto umleckého měsíčníku, který zaujímá nejvýznamnější část časopisu, tvoří literární tvorba – básně, próza i eseje. Tato část je pak poměrně hojně prokládána tvorbou výtvarnou. Na konci každého čísla nechybí také pravidelné rubriky, které referují o literatuře, hudbě, divadle a výtvarném umění. Nutno podotknout, že pouze první číslo vnuje pozornost vědoměto kulturním oblastem, v následujících číslech se vyskytuje pouze rubrika literárních referátů.

Pokud tedy pro přehled shrneme hlavní části *Orfea* – vedle vybrané literární tvorby zahrnuje revue též vyobrazení a některých dleň výtvarných a dále závěrečnou umleckou rubriku, která obsahuje především recenze a kritické stati. Pro naprostou úplnost je ještě nezbytné připomenout, že druhé a třetí číslo obsahuje též špropagaci upoutávky⁷⁷ takových knihtiskáren *Presto* a časopisu *Den*.

⁷⁵ Hoffmeister, A.: *Podoby & Přehledy*, československý spisovatel, Praha 1988, s. 26

⁷⁶ tamtéž, s. 27

⁷⁷ viz příloha 3

2.3.2 Literární tvorba

Do dela prvního ísla byla postavena Horova báse *Západ a východ*. Hor v postoj není na po átku 20. let nijak výjime ný. J. Hora je v této básni, podobn jako mnozí dal-í básníci po átku 20. let, ovlivn n proletá ským hnutím a levicovým politickým sm ováním.

Na první pohled se sice m fle zdát, fle se Horova lyrika blíflí koncepci Neumannov (Rudé zp vy), jeho poezie v-ak vyjad uje mnohem sloflit j-í, citov i eticky hloub ji motivovaný postoj. *Západ a Východ* je jednou z básní, ve kterých dospívá Horova politická lyrika svého vrcholu.⁷⁸

V básni je p ed tená e p edlofen jakýsi protiklad v podob Západu ó na stran jedné a sv ta Východu ó na stran druhé. Není to v-ak zdaleka pouze jeden jediný protiklad, který báse prostupuje. Krom ryze politických kontrast klade Hora vedle sebe i protiklady společenské a neváhá zapojit i skute nosti intimní.

A koli by se mohlo zdát, fle charakter básn je agita ní, Hora vlastní prostor pro agitaci ponechává afl na úplný záv r básn , p i emfl v básni samotné se zdaleka více nefl p esv d ování a agitace objevuje jakási nejistota. Navzdory své dob , která nabývá jistoty p íklonem k Rusku a revoluci, není Hora tím šprávným neumannovským agitátoremō, který by hodil za hlavu v-e dosavadní a bezhlav se vrhnul do n eho zcela nového a jemu neznámého. Je si dob e v dom úzkého sep tí s východním, ale téfl západním sv tem. Moflná proto v básni neumístil na-í zemi ani blífle ani dále t mto mocnostem.

*š Mezi západem, Východem, Moskvou a Pa íflí
leflí malá, svobodná zem .ō⁷⁹*

Podobn jako u mnohých dal-ích básní ze sbírky *Srdce a v ava sv ta (1922)* vyskytuje se i v této básni slovo šspravedlnostō. V Horov tvorb se prakticky stává *š konstantním symbolickým ozna ením pro revoluci.ō⁸⁰* Je tedy evidentní, fle v básni *Západ a Východ* neusly-íme bou livé výzvy a bojovná hesla flíznicí po revoluci, spí-e je zde z etelný naléhavý pofladavek po vnit ní p em n společností.

⁷⁸ Mourková, J.: *Josef Hora. Studie s ukázkami z díla*. Melantrich, Praha 1981, s. 94

⁷⁹ Hora, J.: *Západ a východ*, Orfeus, . 1, s. 1

⁸⁰ Muka ovský, J. a kol.: *D jiny eské literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 297

Jednou z povídek, která je oti-t na v prvním ísle, je také apkova povídka *Tribunál*. P estofe K. apek v t-inu svých povídek v povále ných letech otiskoval v *ervnu*, *Cest* a *Lumíru*, vy-la jedna z jeho povídek také v *Orfeovi*. Jedná se o drobnou povídku, která je sou ástí povídkového cyklu *Trapné povídky* (1921). Vedle *Boffích muk* (1917) se také v této povídkové knize vyskytuje *š relativnost konven ního pohledu a snaha dobrat se skrytého významu v cí.õ*⁸¹

Vlivem vále ných událostí je i tato povídka jejich odrazem a nese si tak v sob z etelný projev zoufalství a bezvýchodnosti, který je pro apkovu tvorbu tohoto období velmi p ízna ný. apkovou snahou je p edev-ím poukázat na ubohost lidského flití, jehofl sou ástí je naprostá automatizace v-eho, co k na-emu flivotu pat í ó a ufl se jedná o v cí naprosto b flné nebo o i takové, kterými je nap íklad sám lidský flivot.

P íb h sám o sob není nijak komplikovaný, naopak je velmi prostý a z hlediska d je je vystav n velmi jednodu-e: jakýsi mufl je odsouzen, fle dobil ran ného a oloupil ho navíc o náramek s hodinkami. Mnohem více nefl na lidskou vinu se ov-em p íb h zam uje na zoufalství a beznad jnost tohoto ínu. Zárove je na-e pozornost vedena ke sv domí d stojníka, který ud luje odsouzenému verdikt zast elení. V d stojníkovu dialogu s m sí ním sv tlem, jefl z *íká se zákona, spravedlnosti, sv domí a nakonec i Boha*, m fleme velmi dob e rozpoznat i samotné my-lení apkovo, které je plné otev ených otázek, které se týkají racionality a víry v Boha. Je nám tak p edkládána ada dotaz , na které nedostáváme odpov .

Povále ná léta a po átek 20. let se tak pro apka stávají obdobím hluboké deziluze, které postupn vyús uje v hluboký skepticismus a metafyziku. Sblifují ho tak postupn s pragmatickou filozofií a jejím relativismem, která se pro n j stane výchozí orientací pro dal-í tvorbu.⁸² Vedle *Boffích muk* se tak *Trapné povídky* stávají jakýmsi šodrazovým m stkemõ této nové orientace.

*š Hlas, mluvící svítem m síce, ml el. Osam lý lov k se obrátil p ímo k nebi, jeflbylo jako mlé ná bá napln ná strnulým sv tlem. A tu ekl hlas: š Není Boha.õ*⁸³

⁸¹ Muka ovský, J. a kol.: *D jiny eské literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 588

⁸² tamtéfl, s. 588

⁸³ apek, K.: *Tribunál*, Orfeus, . 1, s. 4

A koli vydává Josef Fri svoji jedinou p edvále nou sbírku *Um lé kv tiny* afl v roce 1937, n které své básn uve ej uje asopisecky mnohem d íve. V *Orfeovi* najdeme z této sbírky báse *Um lá kv tina*, která dala název celé sbírce a dále také báse *Píše kostelní*.

Pojítkem mezi ob ma básn mi je paralela smrti a p írody. Smrt funguje jako nezbytná sou ást flivota. Mnohdy utne ufl d tství, n kdy mládí, jindy t eba lásku milenc nebo lásku mate skou. Její moci podléhá kařdý lov k bez rozdílu. lov k v–ak ani v tuto zdánliv nejmutn j–í chvíli nez stává osamocen. P íroda je ml enlivým sv dkem, který lov ku flivot navrací. Vypovídá o lidských chvilkách slastných i strastných a v okamfliku smrti se lov ka op t ujímá.

Zajímavé je v básních pojetí lásky. Zatímco v první básni vystupuje postava milenky, ve druhé básni nalézáme matku a lásku mate skou. Láska se tak v básníkov pojetí transformuje do n kolika podob. D leflitým aspektem, který je v–udyp ítomný v obou básních, je soucit a pochopení pro lidskou bídu a utrpení. Pozoruhodná je i výstavba básní samotných, která zahrnuje od tradi ních poetism téfl lidovou hovorovou e , která velmi ásto p echází v obecnou e–tinu.⁸⁴ Na základ této struktury m fleme tedy íci, fle básník vedle sebe staví bez rozdílu v ci v–ední ó kařdodenní afl zcela banální, intimní i vzne–ené.

A koli se Fri ova poezie vedle básnický cílev dom j–í a um lecky vyvrálej–í tvorby genera ních druh ó J. Wolkra, J. Seiferta a V. Nezvala ó ocitla v ústraní, svou poeti ností je významným sv dectvím o ko enech moderní eské poezie, *o jednotné duchovní atmosfé e i jednot princip*,⁸⁵ z nichfl postupn vyr staly a pozd ji se vyhranily proletá ská tvorba a poetismus.

*š Ud lám tob kv tinu chudou,
ud lám kv tinu z drát a z papíru
a jenom ptáci v d ti budou,
fle jednou ve er my dva jsme stáli
a fle ta kv tina byla mrtvá.õ⁸⁶*

⁸⁴ Muka ovský, J. a kol.: *D jiny eské literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 588

⁸⁵ tamtéfl, s. 193

⁸⁶ Fri , J.: *Um lá kv tina*, Orfeus, . 1, s. 6

Samotný chlapec je kratší prózou, která se podobná jako další z ady Van urových próz, objevila nejprve samostatně v *Orfeovi* (další vycházely například v *Kmeni*, *červenou*, *Proletkultu*) a v roce 1923 byly souborně vydány jako publikace Devět tsilů pod názvem *Amazonský proud*.

Vzhledem k Van urovu dospívání, které je poznamenáno blouděním a mnohými konflikty,⁸⁷ můžeme usuzovat, že i tato kratší próza je vzpomínkou na mládí a dětství. V próze je představen chlapec Josef, před kterým se jeho život teprve otevírá. Představuje ideál a snou opouští domov a dává se na cestu do Prahy. Praha je v díle zřejmě symbolem odcizením, lhostejnosti a nepřátelství.

*š Dým nad mstem se stahuje v zlovstný mrak; vkradiv v něm chlapec svírá pevně ji své uzlík, nebo v-echny obličeje před ním jsou apaské iť*⁸⁸

Autor nepopisuje v cíle s pokorou pozorovatele a vypravěče, nýbrž se snaží výsledkem mnohotvaré skutečnosti shrnout v prosté tvrzení. I takové v cíle, které jsou zdánlivě známými, se zde ukazují v novém světle a nabývají závažnosti.⁸⁹ Nápadné jsou v díle také jazykové prostředky, které velmi často na sebe poutají pozornost, protože slova jsou užitá neobvyklým, ne zcela běžným způsobem.

Další z představitelů je Jan Zrzavý, který byl jednou z výrazných osobností z okruhu *Tvrdo-čtjních*. Ti se společně se spisovateli z generace roku 1914 nejprve sdružovali v Neumannov literární a kulturní politické revue *červenou*.⁹⁰ Zrzavý však vnoval také jednu ze svých básní prvnímu dílu *Orfea*. *Samotný* název básně *Út chadue* není náhodný. Zrzavý se do básně snažil štvlařit co nejvíce porozumění pro poetiku tehdejších debutantů.⁹¹ Dokladem nám jsou samotné verše:

*š Nezoufej, du-e má, nelámej rukama,
odejdeme spolu na vysokou horu,
na v-echno o-klivé zapomeneme.
Nebudem se jiflrmoutiti proto,
že lidé nejsou plemenem polobohů,
že je to jenom mluvící dobytek iť*⁹²

⁸⁷ Muka ovský, J. a kol.: *D jiny české literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 310

⁸⁸ Van ura, V.: *Samotný chlapec*, Orfeus, . 1, s. 10

⁸⁹ Muka ovský, J. a kol.: *D jiny české literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 312

⁹⁰ tamtéž, s. 173

⁹¹ Papoušek, V. a kol.: *D jiny nové moderny*, Academia, Praha 2010, s. 358

⁹² Zrzavý, J.: *Út chadue*, Orfeus, . 1, s. 12

Studii s názvem *Vincent van Gogh*, uveřejnil v prvním čísle také Václav Nebeský. Nkolikastránkové pojednání se zaměřuje především na porovnání umělecké tvorby V. van Gogha a P. Gauguina. Nahlíží do jádra jejich výtvarné produkce z několika úhlů. Klíčovými poznáním celé studie je fakt, že tyto osobnosti stojí v citelném protikladu. *„Zatímco umění Gauguinovo je apolinsky rozvášněné, Goghovo afdionisky rozbitné.“*⁹³

Přesto však studie odkrývá i další aspekty, které jejich tvorbu vzájemně propojují: *„Oba usilují o zjednodušení a ztupění tvárné struktury obrazu a obma jde o hutný a vydatný zářitek, nejen o podráždění oka.“*⁹⁴

Gogh i Gauguin jsou ve výtvarném umění považováni za přímé předchůdce *expresionismu*. Jestliže pro naturalistického umělce byla skutečnost tím, na co se díval zvenčí, pro expresionistu byla oblastí, do níž se chtěl ponořit a chtěl ji proflívát zevnitř. Expresionisté tak navazují na idealismus a protiracionalismus, chtějí zejména uvolnit umělec od materiální skutečnosti a jejího reálného zobrazování. K dalšími významnými předchůdci expresionismu patří také E. Munch a J. Ensor.⁹⁵

Báseň J. Seiferta *Plátno v kinu*, která byla v prvním čísle *Orfea* též otisknuta, je jednou z básní ze sbírky *Msto v slzách* (1921). Podobně jako o dva roky starší sbírka *Samá láska* (1923) patří také *Msto v slzách* ke sbírce proletářské poezie. Báseň je díky své bohaté obraznosti velmi pozoruhodná. Vedle ryze biblických motivů *Veroniky roučky, ukřfovaného Krista, Jeruzaléma*, i jsou kladeny motivy civilistní. Sám název básně *Plátno v kinu* ufl navozuje určitý obdiv k moderní technice a civilizaci, který proletářskou poezii velmi často doprovázel.

Toto civilní a vědní pojetí je transponováno o práv pomocí slovníku erpaného z církevní sféry o do roviny světe ního, výjimečného d ní, nebo také do roviny flivotního paradoxu:⁹⁶

*„Jsi ono roucho,
které Veronika podala Kristu na křfovou cest ,
a do n hofl jí vtiskl on sv j portrét.“*⁹⁷

⁹³ Nebeský, V.: *Vincent van Gogh*, Orfeus, . 1, s. 13

⁹⁴ tamtéž, s. 13

⁹⁵ Vlašín, T. a kol.: *Slovník literárních sm r a skupin*, Panorama, Praha 1983, s. 65

⁹⁶ Papoušek, V. a kol.: *D jiny nové moderny*, Academia, Praha 2010, s. 362

Adolf Hoffmeister vydal na počátku 20. let několik kratších próz. V těchto drobných prózách se pohybuje na pomezí lyriky a fejetonistiky.⁹⁸ V prvním čísle *Orfeus* uvedl svou krátkou prózu s názvem *Nemocný*.

Próza je v podstatě reflexí nemocného, který ve svých myšlenkách přemítá neustále nové a nové skutečnosti. Celý koloběh myšlenek se odehrává na hraně bdění a spánku, snu a skutečnosti. *Š Ve spánku navstívil mne hlavy zarostlých muflů a mezi nimi jsem poznal S. K. Neumanna a mezi nimi byl i malíř Zrzavý.*⁹⁹ Zda je to vskutkem výplodem hrdinovy nevázané fantazie, ovlivněné dálkami a exotikou, či stojí za tím víc hlubší otázka, *š Hlavy těchto zarostlých muflů rozkutálely se po pískovce, která se vlnila jako filuté moře, mezi Koreou, Japonskem a Čínou.*¹⁰⁰

2.3.3 Výtvarné umění

Své důležitější postavení v českém kulturním životě obnovil po válce *Spolek výtvarných umělců Mánes v Praze*. V průběhu dvacátých let soustředil představitel v podstatě tři výtvarnických generací. Spolkové výstavy tak zrcadlily značně širokou rozlohu sil a názorů. Ta byla dána podílem protagonistů výtvarnického pokolení devadesátých let (J. Kotala, J. Matka, B. Kafka, M. Šabinský), neochabující aktivitou předválečné generace (O. Novotný, E. Filla, A. Procházka, V. Pláchal, O. Nejedlý, ad.) jakož i postupně sílícím proudem mladých architektů, sochařů, malířů a grafiků, narozených na přelomu devatenáctého a dvacátého století.¹⁰¹

Společensky angažovaná tvorba našla u nás oporu v malbě vyzrálých tvůrců, kteří měli blízko k časopisu *červen*. Název *š Tvrdě-říjní* symbolizoval jejich snahu o udržení kontinuity moderního výtvarného vývoje, ale zároveň vyjadřoval odhodlání elitního útokem buržoazní kritiky, která napadala a odsuzovala jejich avantgardní orientaci jako údajný projev národní zrady. K *Tvrdě-říjným* řadíme J. Šapka, V. Hofmana, R. Kremlíka, O. Marváňka, V. Pláchal a J. Zrzavého. Tito umělci manifestovali své odhodlání udržet pozice boje za nové české umění citelně oslabené za války nepřítomností B. Kubisty a E. Filly.¹⁰²

⁹⁷ Seifert, J.: *Plátno v kinu*, Orfeus, . 1, s. 21

⁹⁸ Mukačovský, J. a kol.: *Dějiny české literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 312

⁹⁹ Hoffmeister, A.: *Nemocný*, Orfeus, . 1, s. 22

¹⁰⁰ tamtéž, s. 22

¹⁰¹ Hlušíka, J.: *České moderní malířství v Moravské galerii v Brně*. Svazek 2, Blok, Brno 1989, s. 18

¹⁰² tamtéž, s. 24

A koli je pozitivní vývojový dosah skupiny *Tvrdo-íjných* pro české moderní umění nesporný, objevují se na konto skupiny i různé kritické soudy a názory. Ani negativizující kritika osobnosti Karla Teiga na adresu výtěiny *Tvrdo-íjných* jej však nemohla zpochybnit.¹⁰³

Výtvarné umění má v *Orfeovi* své etné zastoupení. V prvním čísle nalezneme celou řadu rozmanitých vyobrazení. Hned úvodní vyobrazení je v nováno (v té době již zesnulému) B. Kubišovi, dále zde najdeme tvorbu Václava Týpaly, Ladislava Süsse, Karla Teiga, Bedřicha Feuersteina a také Josefa Havlíka.

První vyobrazení představuje *Zátiš s vázami* od Bohumila Kubišy. Pro mnohé mladé výtvarníky bylo právě Kubišovo předasně uzavřené dílo odrazovým mstkem v jejich tvorbě. Dalším dílem je *Spící*¹⁰⁴ od V. Týpaly. Léta 1918 až 1923, se v tvorbě Václava Týpaly mohou jevit jako období rozhodování. V této době vznikají díla, v nichž se Týpala inspiruje geometrickými podobami a snaží se tak vyjádřit znakovou podstatu, která je dost blízká soudobým malířským pracím J. Šapky.¹⁰⁵

Jak bylo již výše řečeno, sešli se v Devětsilu kromě literátů také mnozí malíři, sochaři a architekti. Do prvního čísla *Orfea* pronikla vyobrazení L. Süsse o *Mste ko* a také *Hrad Kost* od Karla Teiga. Podobně jako se na počátku 20. let realizovala idea proletářského umění v básních J. Wolkra a J. Seiferta, v malbě to byla poloha idylického vidění světa s pochopením pro prosté životní úkazy a jevy.¹⁰⁶

První číslo *Orfea* nepostrádá také při nahlédnutí do oblasti architektury. Nalezli bychom zde B. Feuersteina a *Krematorium*, dále J. Havlíka o *Nárt k vodotrysku* a *Nárt k ville*. Můžeme tak hovořit o konstruktivistických tendencích,¹⁰⁷ které se vedle typografie (O. Mrkvicka, K. Teige) a plastiky (Z. Pešánek, V. Makovský), hojně uplatňovaly i v architektuře (J. Havlíček, J. Krejcar, V. Obrtel, J. Fragner, E. Linhart a mnozí další).

¹⁰³ tamtéž, s. 48

¹⁰⁴ Viz příloha . 4

¹⁰⁵ tamtéž, s. 52

¹⁰⁶ tamtéž, s. 192

¹⁰⁷ tamtéž, s. 196

2.3.4 Kulturní rubrika

Kulturní rubrika, kterou nalezneme na konci revue, pojednává o aktualitách v literatuře, výtvarném umění, divadle a hudbě. Rubriky literárních referátů se v prvním čísle zhostili: K. Vaněk, V. Vančura, J. Hora, A. Hoffmeister a také L. Vaněk.

K. Vaněk představuje Horovu sbírku *Strom v květu* (1920). Ačkoliv je sbírka vydaná v r. 1920, byla sbírka napsána v průběhu čtyřválečných let. Vaněk zde vytyčil myšlenku, že tato sbírka *š nemá jednotného profilu a snad dva nebo tři různé směry mohli bychom sledovat, jak postupně se vedle sebe uplatí.*¹⁰⁸ Nejprve se Vaněk velmi podrobně věnuje otázkám civilizace a metafyziky. Do popředí staví otázku, zda je civilizace vítězným postupem nebo země civilizaci zatracuje. Právě tato metafyzika dává podle Vaněka Horovým veršům zabarvení smutku. Ve svém pojednání přirovnává dokonce Horův smutek k Theerovu *š smutku osamocení individuálního.*¹⁰⁹

Druhým výrazným rysem, který se ve sbírce objevuje, je dle Vaněka ovlivnění symbolismem. Pátrá tak po symbolice názvu této Horovy sbírky. *š Básník se stává stromem, který roste z kořene a pluje do nebes.*¹¹⁰ Ani zde neopomíná Vaněk srovnávat, tentokrát s P. Claudelem a jeho verš o lovku, chodícím stromu. Výsledně hodnotí K. Vaněk Horovu sbírku kladně a pokládá ji za jednu z nejvýznamnějších soudobých sbírek.

Vaněkovu pojetí vyznívá poněkud jednostranně, souhlasit by se s ním tak dalo pouze částečně. Ačkoliv totiž Horova sbírka skutečně začíná *Smutkem básníkovým* (úvodní báseň), podíváme-li se na ostatní básně v závěru sbírky, jsou ufl orientovány docela jinak. Básník přece ufl nesmutní, bere smrt jako součásti flivota. Směje svoji pozornost k přítomnému dění a do budoucna, jefl má v sobě obsahovat především naději a lásku. Vzhledem k nejednotnosti básnických námětů (přesvále nou krizi, moderní civilizaci i intimní motivy) nebude nejvhodnější hodnotit sbírku takto komplexně. Básníkovu proměnu ukazují verše:

*š Ó, jistota jsoucna! Krví mi proudící výkřiku sladký,
já došel jsem k tobě, já už jsem kvetoucí strom.
A ty, ó lásko, jsi dokvetla ke mně
v stromu tom, í*¹¹¹

¹⁰⁸ Vaněk, K.: *Literární rubrika*, Orfeus, . 1, s. 24

¹⁰⁹ tamtéž, s. 24

¹¹⁰ tamtéž, s. 25

¹¹¹ Hora, J.: *Strom v květu*. František Borový, Praha 1927, s. 63

V. Van ura se v literární rubrice zaměřil na *Loupežníka* K. Šapka, který vyšel v Aventinu r. 1920. Dílo shledává jako hravou komedii, ve které se střídá láska, posměšek i moudrost. Další šapkovu tvorbu hodnotí také J. Hora ó tentokráte se jedná o *Moderní poesii francouzskou*, vycházející téhož roku u Františka Borového. Hora oceňuje šapkovy příběhy a nezapomíná podotknout, že na rozdíl od jiných příběhů, které ovšem nezmiňuje, jsou šapkovy příběhy *šedím lásky, úmfl se liší od mechanického úsilí registra ního.*¹¹²

Z dalších příběhů zahraniční literatury je nám představen Jules Romains s dílem *Na náměstích Villete*. Kniha vychází v nakladatelství A. Srdce. A. Hoffmeister v recenzi díla vyzdvihuje právě nakladatelství, protože *šopat ilo naší ve ejnosti nutnou, dobrou knihu v předkné úpravě za předstoupnou cenu, nebo taková kníflka pinese do pokoje první závan cizích dobrých myšlenek.*¹¹³ Příběh pak jeví se mu téměř jako velmi dobrý. Ve stejnojmenném nakladatelství vychází v roce 1919 také Georg Duhamel ó *Ze flivota mu edník*, jemuž vnuje pozornost L. Van k.

*š Duhamel má pokorné srdce a citlivé ruce, odkrývá utrpení prostě takové, jaké je, a sto jen zaznamenává, a st jí v-ak brat í se s bolestí.*¹¹⁴

V rubrice zaujímá své vlastní místo také výtvarné umění. V prvním čísle *Orfea* zaujal celou rubriku výtvarného zpravodajství Ladislav Süß. Hlavní pozornost je zde věnována především výstavám. Hned v lednu 1920 byla sezóna zahájena v pořadí II. výstavou skupiny *Tvrdošjných*.

Po prvním skupinovém vystoupení na jaře roku 1918 měla druhá výstava *Tvrdošjných* zvláštní význam. Jasně jí naznačila hodnoty, s nimiž výtvarná kultura mladého státu mohla počítat. Pozitivní ohlas na toto vystoupení, který se odrazil kupříkladu ve statích V. Nebeského a K. Teiga, oprávněně ke konfrontaci s mezinárodním kulturním prostředím.¹¹⁵ Těmto je představeno na opačných pólech stojící dílo V. Týpaly a J. Zrzavého, prosté a smutné obrazy J. Šapka a také experimentující malby V. Hofmana.

¹¹² Hora, J.: *Literární rubrika*, Orfeus, . 1, s. 26

¹¹³ Hoffmeister, A.: *Literární rubrika*, Orfeus, . 1, s. 27

¹¹⁴ Van k, L.: *Literární rubrika*, Orfeus, . 1, s. 27

¹¹⁵ Hlušíka, J.: *eské moderní malíství v Moravské galerii v Brně*. Svazek 2, Blok, Brno 1989, s. 46

L. Süß popisuje tená m dal-í výstavy, které se r. 1920 uskute nily. Byla to mj. výstava karikaturist ze *TYbeni ek*, dále posmrtná výstava Bohumila Kubi-ty, jenfl byl podle Süsse *šJanem K titelem eského moderního malí ství, velikým revolucioná em a apo-tolem eského kubismu v jednom*.¹¹⁶ Výstava *Veraikonu* soust edila známé i mén známé modernisty. Mezi díly R. Kremlí ky, V. Hofmana, J. Zrzavého a J. apka se na-ly i obrazy *štak -patné, fle jsme v echách dlouho hor-í nevid li,õ pí-e* L. Süß a má p itom na mysli zejména obrazy Po ického.

V rubrice *šHudbaõ pí-e* o úpadku národní písn Vladimír Polívka. Zárove se odkazuje na lánek prof. . Holase, známého sb ratele národních písní, který byl uve ejn n v p íloze *Národních list* dne 22. února. Podle Polívky vyplývá tento úpadek lidových písní p edev-ím z toho *šfle si mládefl klade za est poznati co nejd íve nejnov j-í ísla Ha-erových a jiných chanson .õ*¹¹⁷ Naráflí tak na prost edí velkom sta, které otev en kritizuje, kdyfl nazývá praflské melodie *šdráfldivými a nepoctivými.õ*¹¹⁸

Za zmínku stojí také velmi zajímavá rozprava na téma hudebních nástroj . Polívka vyslovuje pofladavek návratu ke šstarýmõ hudebním nástroj m (zejména houslím, base, elu, flétn , atd.), p i emfl podání písn v plechových nástrojích se mu zdá být úpadkem básn . V kaflém p ípad je p esv d en, fle lidová píse flije a fle lidé takové poctivé písn , jakou je lidová píse , nezbytn pot ebují.

O socialistickém divadle se dozvídáme v krátkém souhrnu J. Hory. Poukazuje p edev-ím na nelehké postavení divadla, které je pro chudé tém znemofln no nav-t povat. To, fle tento fakt není kulturním pracovník m lhostejný, mají dokazovat p edev-ím snahy Z. Nejedlého, J. Vodáka a J. Hurta. Hora se zam uje p edev-ím na my-lenku nahrazení dosavadních divadel novými divadly, která by nejenom umoflnila náv-t vu i chud-ím, ale vyhranila by se zárove svým my-lenkovým obsahem.

*šJde o to, aby ohromný proud my-lenkové obnovy, valící se sv tem, vplynul i do divadla, nejmocn j-ího orgánu kulturního vzestupu.õ*¹¹⁹

¹¹⁶Süß, L.: *Výtvarná rubrika*, Orfeus, . 1, s. 28

¹¹⁷Polívka, V.: *Hudební rubrika*, Orfeus, . 1, s. 30

¹¹⁸tamtéfl, s. 31

¹¹⁹Hora, J.: *Divadelní rubrika*, Orfeus, . 1, s. 30

2.4 Druhé a tetí íslo Orfea

Po šredak ním p evratuõ zaznamenalo druhé a tetí íslo etné zm ny. Díky novému redak nímu okruhu, který p edstavuje L. Vladyka a nov M. Jirko, se v revue objevují známé i mén známé osobnosti z mladé generace literát , narozených pov t-inou kolem r. 1900. Charakter druhého a tetího ísla je tak svým pojetím velmi podobný, p i emfl od prvního ísla, kde je je-t hojn zastoupena š apkovskáõ generace, velmi odli-ný. Z tohoto d vodu jsem se rozhodla, fe druhé a tetí íslo jifl nebudu samostatn vyd lovat, ale zam ím se na ob ísla spole n .

Ve druhém a tetím ísle otiskují svoji tvorbu mj. F. N mec, Z. Kalista, A. M. Pí-a, Z. Rykr, J. Wolker, M. Jirko, S. Kadlec a J. Knap. Druhé íslo vy-lo v lednu 1921, tetí a zároveň poslední íslo *Orfea* pak v b eznu 1921. Ani jedno z ísel nepostrádá vedle literárních p ísp vk také mnohá vyobrazení, kterými jsou literární p ísp vky prolofeny. V záv ru revue je za azena obvyklá literární rubrika, která se v nuje p edev-ím p edstavení nových knih, do-lých do redakce.

2.4.1 Vybraná literární tvorba

Z druhého a tetího ísla jsem si pro srovnání vybrala dv básnické sbírky, které spojuje daleko víc, nefl se na první pohled m fe jevit. O jejich vzájemné blízkosti sv d í i fakt, fe auto i obou prvotín sdíleli na n jaký as dokonce spole né bydlení, p i emfl svoji tvorbu navzájem konzultovali a t eba i bezd ky ovliv ovali.

Z. Kalista uve ejnil ve druhém ísle t i básn *M ste ko, Voják p ed bitvou a Ranní zahrada rekonvalescent* ze své první básnické sbírky *Ráj srdce* (1922). Kalistovo básnické ztvárn ní i p vod názvu sbírky jsou velmi pozoruhodné. Jak ufl sám název napovídá, bude velmi dob e zapadat do tvorby tehdej-í mladé generace, která se snaffila prom nit válkou zpusto-ený sv t znovu k obrazu lov ka a p ísp t tak k jeho polid-t ní. Proti ni ivosti války a proti zneuffití technické civilizace stav li mladí p edev-ím d v ru v lov ka a jeho srdce.¹²⁰

O tom, fe sbírka chce být skute n špro lov kaõ sv d í v-udyp ítomná k es anská pokora a láska, která z básní í-í. Báse *Voják p ed bitvou* ne náhodn navozuje charakter modlitby. Nenajdeme tu ani hrdinská hesla a agita ní provolání, naopak je tu skryto n co, co by m lo lov ka p im t k my-lence, aby se uzav el sám do svého nitra a za al o sv t kolem sebe více p emý-let.

¹²⁰ Muka ovský, J. a kol.: *D jiny eské literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 190

š *And le bořtí, strážke m j,*
ohní ek vlídn opatruj,
a a v rn do skonání
řtjeme v bílém milování.õ¹²¹

Velmi rozporupln se o sbírce *Ráj srdce* vyjad uje A. M. Pí-a. Na jedné stran vyzdvihuje Kalistovu snahu o d myslný ver-, ov-em i kdyřl je š *dobrých básní ve sbírce dosti, bohuřtel v-ak, ře jen kařdá sama o sob .õ¹²²* Sbíрку jako celek tedy otev en kritizuje, zároveň ji v-ak vzhledem k faktu, ře se jedná o básníkovu prvotinu, adí na p ední místo mezi knihami mladých, které tou dobou vy-ly.

P ejd me nyní k okolnostem p vodu pojmenování sbírky, na které jsem řil vý-e upozornila. Kdyřl se po prázdninách r. 1920 Kalista s Wolkrem se-ři, rozmlouvali o titulech svých básnických prvotin. Wolker p i-el s nápadem p řijatým z Komenského ó š *Ráj srdce*.õ. Wolkr v nápad se Kalistovi velmi zalíbil. Kalist v titul zn řl š *Host do domu*õ ó podle nápisu na Riegrov náb eřl, kde kdysi bývala kavárna Riviera. P esto v-ak nezdálo se Kalistovi, ře by tento název dob e p řilhal k jeho ver- m.¹²³ Nabídl proto Wolkrovi sv ř titul. Wolker souhlasil a společ n ři tedy vym nřli názvy svých prvotin, Wolker p řijal název *Host do domu* a Kalista *Ráj srdce*. Z. Kalista komentuje vým nu titul řakto:

ř *Vým na byla ve chvíli zpe et na ó p esto, ře jinak nebývá leřko sm řovat názvy. Pro nás v-ak nebylo potířl, nebo na-e knihy stály p ece jen velmi blízko.õ¹²⁴*

Ze sbírky *Host do domu* (1921) otiskuje ve řetím řisle J. Wolker básn *Koledy, V lese* a *Dne-ek*. Podobn řako Kalistovy básn vedou i básn Wolkrovy p římou cestou k řivotu a také v nich objevíme š *kult srdce*.õ. Odehrávají se na oby řejných místech ó na nám řtí, v lese, na za ouzené periferii, atd. Wolker ři tak vybírá v ři, které pat ři k na-emu řivotu, a i kdyřl se nám zdají být na první pohled oby řejné, on v nich nachází řosi krásného a neobvyklého. Prostota, jednoduchost a v-ednost jsou tedy pro jeho ver-e velmi charakteristické. A řoli Kalista p ř-e, ře se s Wolkrem jejich ver-e v mnohem shodují, lze v jejich sbírkách najít významné odli-nosti.

¹²¹ Kalista, Z.: *Voják p ed bitvou*, Orfeus, ř. 2, s. 47

¹²² Pí-a, A. M.: *Dřlo ři řho Wolkera. řtudie, polemiky a kritiky*. Václav Petr, Praha 1926, s. 268

¹²³ Kalista, Z.: *Kamarád Wolker*, Václav Petr, Praha 1933. s. 77

¹²⁴ tamtéřl, s. 77

Wolker si v-ímá ve-kerého sv ta a v nuje mu svoji šnaivní pozornost. lov ka nenechává nikde osamocené. Nezapomíná na *m síc, nebe, ptáky, sedmikrásku, bláto ani Pána Boha*. Toufí po sjednocení a harmonii tohoto sv ta. Poukazuje na chyby, které lov k má a jichfl se jen tak snadno nezbaví. Tíflí ho a tla í jak staré promá ené boty, ale p ece tu je východisko, jak jít dál ó totifl nau it se s chybami flít.

V Kalistových básních je tomu p ece jen jinak. P estofle také zde nalézáme podobn prosté motivy jako u Wolkra ó *zahradu, ohní ek, srdce, radost*, í p ichází básn šprázdň jedna za druhou, p i emfl v nich chybí ono d leflité a flivoucí, jefl v-echny básn vzájemn propojuje. Navzdory tomu, fle je v t-ina podn t šze flivota, v Kalistových ver-ích jakoby tyto flivé v ci skute n neobflivly.

K uve ejn ní Wolkrova *Hostu do domu v Orfeovi* bych p ipojila jednu zajímavost, která zárove sv d í i o nep íli- valných pom rech v redakci. Z korespondence mezi Kalistou a Wolkrem vyplývá, jak je Wolker s kvalitou oti-t ní svých básní¹²⁵ ve t etím ísle nespokojen. V dopise z 6. IV. 1921 p í-e Kalistovi:

*šTi mi tam tedy nad lali. V bec celé to íslo je tak lajdácky sázené. Korekturu ned lal nikdo. Jirko jen asi na svých v cech, které jsou mi protivné ani nevím jak.š*¹²⁶

2.4.2 Výtvarné um ní

Ani druhé a t etí íslo *Orfea* nepostrádá prostor pro výtvarné um ní. Ve druhém ísle najdeme kup íkladu hned t i r zná vyobrazení od Z. Rykra ó *Podobizna, D v e s tulipány a Krajina v Polabí*. Také R. Kremlí ka uve ej uje ve druhém ísle svoji *Kresbu*.¹²⁷ Závaflnou roli p i krystalizaci jeho povále ného um leckého názoru sehrál vitalismus, který malí obohatil o tóninu vskutku osobitou. P íleflitost mu k tomu poskytlo téma fleny. fienskou bytost zastihoval p i práci, p i koupeli, zam stanou mytím í esáním vlas , p ed zrcadlem nebo oddávající se rozko-nické zahálce.¹²⁸

Pro úplnost d l druhého ísla jmenujme také J. apka a jeho *Herce*. Ve t etím ísle pak dominují *Kresby* A. Wachsmanna, dále je zde vyobrazeno Feuersteinovo *M ste ko* a pro p edplatitele jako zvlá-tní p íloha *Sklenice s váno ními bonbony* od Z. Rykra, autorem ru n kolorováno a podepsáno.

¹²⁵ Viz p íloha . 5

¹²⁶ Kalista, Z.: *Kamarád Wolker*, Václav Petr, Praha 1933. s. 31

¹²⁷ viz p íloha . 6

¹²⁸ Hlu-í ka, J.: *eské moderní malí ství v Moravské galerii v Brn* . Svazek 2, Blok, Brno 1989, s. 51

2.4.3 Literární rubrika

Ve druhém čísle se prakticky celé literární rubriky zhostil Josef Knap. Ve svých kritikách se vnuje nkolika sbírkám, které došly do redakce. Velmi zajímavé srovnání uskutečnil mezi básnickou sbírkou Františka Nance *Sebe i vás* (1920) a sbírkou Ivana Suka s názvem *Lesy a ulice* (1920).

Když nezávisle na Knapovi sami nahlédneme do Nanceovy prvotiny, mohli bychom se pokusit sbírku pomocí nkolika málo slov popsat. Šenergie, mládí, hravost a nespoutanost, tato slova by asi nejlépe ji vystihovala její charakter. F. Nance je jedním z nejmladších literátů své generace.¹²⁹ To je jedním z důvodů, proč má celá jeho sbírka nezkrtným mládím, které se nezastaví před nikým a ničím.

Ne náhodně jsou také názvy jednotlivých básní ve sbírce. Nacházíme zde *Portrait, Kolébku, Ulici, Píseň, Chléb, Chválu revoluce* nebo třeba i *Rohofku*. Básník se nám snaží sdělit, že je mu v podstatě jedno, do které oblasti se svými verši zamíří, důležitější je ovšem, s jakou lehkostí a svifností témata naprosto vědomě i zcela věrně dokáže podat. Kupříkladu v básni *Můj vzkaz* zaznívá:

*š Ochoť poznávám se,
slunci, když rozdivočí zemi vlnami máky,
a zlíbá bílými zraky
a zaseje
rudý život a rudé naděje,
že jsem rebel.š¹³⁰*

V Knapových dílech je tato prvotina F. Nance takřka ideálem. Knap se otevřeně podivuje nad *š vzrušením a dramati ností, varem a kvasem, silou vzniku a výbuchem, údem a zvládnutím tvrdou pěstí.š¹³¹* Pro Knapa je sbírka syntézou revoluce a lásky, přičemž Knap vyslovuje dokonce i myšlenku, že v jistém ohledu předčila tato sbírka i tvorbu Horovu, což je přirozené pro první sbírku tak mladého básníka mimo jiné. Knap dodává, že *š u Hory je to strhující síla výmluvnosti a rétoriky, u Nance chvil je se sama hrdost krvácejícího srdce a promítá snafení mladého autora daleko výrazněji do etického světla.š¹³²*

¹²⁹ Ušl ve svých sedmnácti letech se stal redaktorem komunistického tisku, zakrátko se však této životní události vysmál.

¹³⁰ Nance, F.: *Sebe i vás*. František Borový, Praha 1920, s. 12

¹³¹ Knap, J.: *Literární rubrika, Orfeus*, sv. 2, s. 60 - 61

¹³² tamtéž, s. 61

Z Knapovy stati z eteln vyplývá, že N mcovo dílo rozhodně stojí za pov-ímnutí a nálefit ho tak vyzdvihuje. Oproti tomu sbírku Sukovu *Lesy a ulice* hned v úvodu takto ve ejn kritizuje:

š Dnes jiřl nad knihou rázu Sukova debutu nemusí rozvařovatí literární kritik, dnes jiřl sám řivot, ba sama literatura p echází jej nev-írným krokem.õ¹³³

Podívejme se proto, co Knapa k tomuto svéráznému kroku vede. Sukovu poezii zavrhuje nejprve z hlediska ver-ové formy. Mluví dokonce o jakési ver-ové technice, prost ednictvím které Suk svoje básn vyrábí. Pro Knapa znamená takové řbásnictvíõ pouze pohodlné ádkování, které se záhy zvrhuje na formalistiku.

Dále se zabývá tematikou básní. Oproti N mcovi nejsou podle n j Sukovy básn ani kypré láskou a ufl v řládném p ípad revolu ní. Tu a tam se dle Knapa sice zap je písni ka o rudých výk ících, ale v Sukov podání je i tento revolu ní obraz nesmyslný. Zbývá ufl jen erotika, kterou ve sbírce najdeme. Ov-em ani ta není z t ch, které by Knapa oslnily. Pomineme-li fakt, že postrádá řivelnost a pudovost, je to spí-osi, co erotiku jen p ípomíná, *š více v-ak je to roztouření a řládostivost mladého básníka.õ¹³⁴*

Není-li tedy Ivan Suk oproti F. N mcovi ani bou livý a dynamický, oproti S. K. Neumannovi ani řivelný a pudový, dokonce ani tak vroucný jako jeho genera ní vrstevník M. Jirko, nenabízí se potom otázka, zda by také I. Suk nem l sv j osobitý básnický projev, který jen z stal ve stínu srovnávání s ostatními?

Pokud tedy nazývá Knap N mcovu první sbírku hodnou estnému p írovnání k poezii Horov , je afl zarářející, jak rychle a pohotov se vypo ádává s poesíí Sukovou, kterou záhy hodnotí jako jednu z *šnejmátořn j-ích a nejbezbarv j-ích v na-í nejmlad-í lyrice v bec.õ¹³⁵* Snad by nebylo ku -kod , kdyby p i své p íkrostiti Knap zd raznil alespo fakt, že je nutno se na sbírku dívat i s ohledem na okolnost, že se jedná o básnickou prvotinu, ímfl by svoji kritiku alespo áste n zmírnil.

Zda je i není Sukova poezie skute n mátořná a bez barev ponechme nyní stranou. Co je v-ak t eba zd raznit, že se jedná o poezii, která se svým senzualismem¹³⁶ raduje z prostého bezvále ného řlití a zapadá proto velmi dobře mezi dal-í podobné prvotiny, které stojí na prahu dvacátých let.

¹³³ Knap, J.: Literární rubrika, *Orfeus*, . 2, s. 56

¹³⁴ tamtéřl, s. 60

¹³⁵ tamtéřl, s. 59

¹³⁶ Muka ovský, J. a kol.: *D jiny eské literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 190

I z této řady jsem se rozhodla vybrat n které z kritických pojednání, jeff p edstavují nové dílo na soudobé literární scén . V porovnání s druhým íslem je to namísto J. Knapa tentokrát A. M. Pí-a, který si tuto ínnost vzal za své. P edstavuje tak nap íklad knihu esejí Miroslava Rutta *Strach z du-e*, vydanou r. 1920. V témfle roce byl vydán také úzký svazek ver- Bohu-e Stejskala s názvem *Trýzn né mládí*.

Titul díla docela dob e svým obsahem odpovídá tomu, co se ve ver-ích odehrává. Krátká zpov vojáka, který ztrácí díky válce nejen iluze o flivot , ale p edev-ím svoji svobodu a mládí. Ver-e jsou lehké, vzdu-né a nenásilné. Temné tóny, do kterých je celá sbírka zahalena, prostupují naskrz celou sbírkou. Tu a tam prolétne sbírkou vzpomínka na -t stí, lásku a teplo domova. Síla lásky je v-ak natolik mizivá, fle vojáka p i flivot nejen nedokáffe udržet, ba v n kterých básních je dokonce spí-e znamením bolesti a zrady. Tak je tomu nap . v básni *Kamaráde!*

š *Mám du-i,*
vím, tys ji miloval,
vím, fle ufl nebude-
*ufl nikdy, ufl nikdy!*¹³⁷

Pí-a vyjad uje my-lenku, fle je smutno z takového mládí a ptá se proto po jejich významu a p ínosu. Vzhledem ke skute nosti, fle i tento lyrický zápisník je autorovým debutem, nahlíffí na n j Pí-a sice kriticky, le oproti Knapovi s jistou rezervovaností. Stejskalovy ver-e zdají se mu být je-t plaché, bez rytmické síly a v podstat prozatím nep ípravené k slovesnému projevu. Poukazuje na naivnost, s níff ver-uje, p i emfl ve Stejskalov pojetí nutí spí-tyto ver-e k posm chu neff k zalíbení v prostot .

Z útlého svazku, který ítá celkov necelých ty icet stran, n které ver-e také oce uje. Podle Pí-i se Stejskalovi v básni *Den zda ilo do ver- šzachytit mnoho baladického kouzla ve spojení se snahou po soust ed ném, k zapomenutí zahled ném pohledu a sev eném výrazu.*¹³⁸

Pokud bychom tedy v krátkosti porovnali, jakým zp sobem Pí-a a Knap literární díla hodnotí, pov-ímn me si u Pí-i t chto hodnotících aspekt . Na šproh e-kyō, kterých se v jeho o ích autor v díle dopustil, upozor uje p ímo, ov-em víc neff jako kritika vyznívají jeho slova jako návod, který by cht í básníkovi dát, aby se jeho p í-tí dílo od t chto nedostatk oprostilo.

¹³⁷ Stejskal, B.: *Trýzn né mládí*. Aventinum, Praha 1920, s. 9

¹³⁸ Pí-a, A. M.: Literární rubrika, *Orfeus*, . 3, s. 95

3. REVUE MOST

3.1 M sí ní k pro um leckou tvorbu a kritiku

asopis Most byl vymezen především pro umleckou tvorbu a kritiku, vycházel v letech 1921 až 1923 a měl celkově dva ročníky. První ročník začal vycházet ještě s podtitulem *Kulturní list*. Redaktorem prvního ročníku revue se stal Bohumil Kořínek. Mezi hlavní spolupracovníky časopisu patří jmenovitě F. Bíbl, Dr. A. Hartl, J. Knap, N. Melniková-Papoušková a také Dr. A. Vodňanská. První ročník *Mostu* čítá celkem 12 čísel od čísla 1921 do čísla 1922 a také zvláštní číslo 13-14 v září 1922. Revue vycházela tiskem *Ant. Reize* a nakladatelem prvního ročníku se stal F. Svoboda, který zahájil činnost svého nakladatelství v prvních poválečných letech.¹³⁹

Druhý ročník revue vycházel nově již bez podtitulu, vždy dvacátého dne v měsíci. Celkem zahrnoval pouhých 5 čísel od dubna do listopadu 1923. Vzhledem ke své měsíční periodicitě si můžeme povšimnout, jak nepravidelně *Most* ve druhém ročníku vycházel. Podobně jako u *Orfea* je to jedna z nepříznivých průvodních okolností, se kterými se *Most* začal postupně potýkat. Nepravidelnost pak přirozeně ubírala na popularitu časopisu, čímž časopis pochopitelně velmi trpěl.

Od druhého ročníku je poznamenána redakce časopisu. Vedle stávajícího redaktora Bohumila Koříneka tvoří redakční okruh nově také Rudolf Medek a Josef Knap, přičemž za redakci odpovídá B. Kořínek. Novým vydavatelem se namísto F. Svobody stává právě Bohumil Kořínek. Není pochyb o tom, že s sebou nové redakční složení přináší také změny, které se do druhého ročníku *Mostu* záhy promítnou.

3.1.1 Struktura revue

Tyto změny se projeví velmi výrazně ve formální podobě časopisu. Druhý ročník dostal oproti prvnímu novou tvář, přičemž některé oddíly revue, které jsou obsaženy v prvním ročníku, se ve druhém ročníku zcela přestaly objevovat. První ročník obsahoval pravidelně verše a prózu pro děti a pro ženy, články a rozhledy a nechyběla také obrazová část včetně literární přílohy.

¹³⁹ Mukařovský, J. a kol.: *Dějiny české literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 180

Reprodukce obrazů najdeme pouze v prvním ročníku. *Rozhledy*, které zahrnovaly kritické stati o literatuře, divadle, výtvarném umění a hudbě, z druhého ročníku taktéž vymizely. Zcela nová byla vždy na závěr každého čísla druhého ročníku zaazována rubrika s názvem *Nové knihy*¹⁴⁰, která představovala aktuální knižní novinky, které došly do redakce. Zároveň byla tato literární produkce redakční časopisu hodnocena. Rubriky literárních referátů se podobaly jako v *Orfeovi* ve většině případů užíval Josef Knap, a šlo se jednalo o romány, povídky nebo poezii.

Za literární rubrikou se ne zcela pravidelně nacházely *Poznámky*, které byly v podstatě jakýmsi informačním oddílem, jenž přinášel stručné a svým obsahem velmi omezené aktuality z divadla, hudby, literatury, výstav a ostatního kulturního dění. Dokonce zde najdeme i sekci vzpomínek na někde zesnulé osobnosti.

Co se však naopak v porovnání s prvním ročníkem ve druhém vyskytovalo velmi hojně, byly různorodé reklamní a propagační upoutávky. Od dokonalého zařízení kanceláře, vošavek, kolínských vod a mýdel toaletních, přes výhodné bankovní obchody doma i v cizině¹⁴¹ až k tiskovému a nakladatelskému družstvu. Nechybly zde ani pozvánky na výstavy a jiné kulturní akce, z výstav připomeňme kupříkladu VII. Mezinárodní vzorkový veletrh v Praze.¹⁴²

¹⁴⁰ Viz příloha . 7

¹⁴¹ Viz příloha . 8

¹⁴² Viz příloha . 9

3.2 Genera ní st etnutí

Koncep n nevyhran ý *Most* soust e oval beletristické a kritické práce autor r zných generací a p edev-ím r zných um leckých orientací. Tím byl ve srovnání s *Orfeem* velmi odli-ný. Zatímco v *Orfeovi*, v podstat prvním nep íli- úsp -ném pokusu o vlastní asopisecký orgán, se soust edila tak ka výhradn mladá povále ná generace, v *Mostu* stáli vedle t chto mladých za ínajících spisovatel , kte í byli zam eni vesm s levicov , z genera ního hlediska o mnoho let star-í auto í. Navzdory tomu, fle k sob mnozí m li genera n velmi blízko, netajili se asto velmi protich dnými postoji, názory a polemikami.¹⁴³

Po et p isp vatel do obou ro ník byl proto velmi bohatý a r znorodý. Najdeme zde takové osobnosti, jejichfl jména se postupn dostávala na p ední místa flivoucí avantgardní vlny, která o sob záhy dává velmi z eteln znát. Mezi nimi v-ak objevíme i takové literáty, kte í z stali stát zcela stranou avantgardního kánonu a byli ve své dob jen ú astni na tehdej-ím kulturním flivot . Z obrovského mnofství p isp vatel *Mostu* tak p íblifme i ta jména, která se nám z dne-ního literárního pohledu jeví jako zcela neznámá a asem opomenutá.

Ver-e zde publikovali A. Bebr, K. J. Bene-, V. Dyk, O. Fischer, S. Hanu-, A. Hoffmeister, J. Hora, J. Ho ej-í, M. Jirko, S. Kadlec, Z. Kalista, J. Knap, J. K. Cassius, J. Kopta, P. K í ka, F. Kubka, R. Medek, B. Mühlstein, J. Opolský, B. Pflieger, J. Rybá ová, J. Seifert, A. Sova, K. Toman, B. Vl ek, F. Wenig, J. Wolker aj. *Prózou* p íspívali mimo jiné A. erník, J. Hanka, P. Kompí-, C. Blatný, M. Rutte, F. A. Springer, E. Vachek, J. Hanka, J. J. Fischer, A. Hoffmeister, M. Pujmannová-Hennerová a J. Vrba. *Kritické stati* tiskli J. Knap, M. Barto-, J. Hora (pod pseudonymem Jan Hron), A. V. Hrstka, L. Kunte, J. Rambousek, E. Rádl, K. Teige, A. Vodi ka, R. Má-a, J. Ljackij, A. Vysko íl, B. Vomá ka aj.

Abychom um lecký vý et v plnosti zavr-ili, nem li bychom zapomenout zmínit je-t reprodukce obraz A. Hoffmeistera, J. Rambouska, K. Votlu ky a také J. Zrzavého, které byly pr b fln uve ej ovány v jednotlivých íslech prvního ro níku *Mostu*. Druhý ro ník reprodukce neobsahuje.

¹⁴³ Opelík, J. a kol.: *Lexikon eské literatury. Svazek 3/I., M-0*, Academia, Praha 2000, s. 333

3.2.1 O literární práci

Skutečnost, že byla literární scéna tvořena mnoha generacemi a rozdělena do několika táborů¹⁴⁴ dokazuje mimo jiné také jedna z nejzajímavějších soudobých literárních anket s názvem *O literární práci*.¹⁴⁵ Tato anketa si udržela trvalý význam a celý ročník zpopularizovala. Právě z tohoto důvodu jí bude v nověna mimořádná pozornost. Zmiňovaná anketa byla uveřejněna v číslech 8-9 a dále v číslech 10-11 prvního ročníku.

Tato anketa se skládala celkem ze tří hlavních otázek, s jejichž zodpovězením se obracela na řadu literárních osobností a širokou kritickou obec. V první otázce se redakce *Mostu* zaměřila na aspekty, které byly ze soudobého pohledu pokládány za nejnaléhavější pro umlecké tvoření, a dále se zabývala způsobem, jakým je možné se na tyto otázky dívat a jak je řešit. Druhá otázka se zabývala rozporem mladé a starší generace. Co všechno lze soudit o snahách nejmladší literární generace, jak se projevují díla této generace a zároveň jakým úkolem by měla být také generace starší. Připojena byla i podotázka, jakým způsobem by se měla projevovat poměr těchto generací, zda spíše bojovně nebo ve smyslu družné spolupráce.

Třetí otázka se od předcházejících dvou podstatným způsobem lišila. Zatímco první dvě otázky byly spíše rázu obecného a teoretického, třetí z nich se jistě přímo odkazovala na konkrétní dílo a následně pojednání o něm. V devátém čísle časopisu *Var* z 1. dubna 1922 uveřejnil svoji stať *Proletářské umění* Jiří Wolker. Nutno ovšem podotknout, že autory byli kromě podepsaného J. Wolkra také další umělci z okruhu Devětsilu.¹⁴⁶ Třetí otázka se tak obracela k dotazovaným s tím, co zamýšlí o takovém díle a zároveň takových tendencích, že *šnové umění nám má být uměním tichým, proletářským a komunistickým.*¹⁴⁷

Fakt, že měla tato anketa u dotazovaných opravdu mimořádný a nevídaný ohlas, dokazuje i skutečnost, že řada odpovědí a bouřlivých reakcí přicházela ještě po uzavření omezené uzavřené části a tak právě z tohoto důvodu musela být anketa *O literární práci* rozdělena do více částí. Na úplný závěr ankety bylo připojeno také redakční resumé, kterého se zhostil Josef Knap.

¹⁴⁴ Papoušek, V. a kol.: *Dějiny nové moderny*, Academia, Praha 2010, s. 378

¹⁴⁵ Viz příloha č. 10

¹⁴⁶ Papoušek, V. a kol.: *Dějiny nové moderny*, Academia, Praha 2010, s. 378

¹⁴⁷ Wolker, J.: *Proletářské umění*. *Var* I, s. 271, duben 1922.

In Vlašín, T. a kol.: *Avantgarda známá a neznámá. Svazek I*, Svoboda, Praha 1971, s. 220

V čísle 8-9 je vybráno celkem 10 osobností, které se k anketě *O literární práci* vyjádřily. Anketu zahajuje Viktor Dyk. Ve své krátké reakci nechce odsuzovat ani mladou ani starší generaci. Pro mladou generaci se snaží mít určitě pochopení a spíše poukazuje na fakt, že takovéto generální programy jsou záležitostmi chvílkovými, jež nemívají dlouhého trvání. Upozoruje také na to, že není zrovna příliš vhodné a vhodné takto navzájem porovnávat mladou a starší generaci. Tato reakce celkem zřetelně vyznívá jako výtky na adresu redakce. Přesto jen v případě V. Dyka nalézá u mladé generace závažný nedostatek, se kterým se podle něj tato mladá generace potýká. Vidí její zejména v neznalosti tradic a historie. To, pro celá tato generace odmítá věchno, což bylo před ní, je podle V. Dyka pouze důsledkem toho, že to vlastně ani po předcích nezná.

Šíť nebo lze o nich potom říci, že neví, co činí.¹⁴⁸

K anketě se vyjadřuje se zájmem také Otokar Fischer. Nelze podle něj hovořit o nějakých šgeneračních kritériích a případném boji mladých proti starým, datum narození pro něj není vůbec rozhodující. U mladých chápe bouřlivost a výbušnost, touhu mít a utvářet si své po svém. Avšak k šproletářství a štátnosti je zcela skeptický. Daleko víc než hesla, programy a skupiny jsou podle O. Fischera důležitější individuální talenty. Požadavek umění proletářského je pro něj stejně nepřijatelný jako požadavek šumění vlasteneckého nebo třeba šumění katolického. Dle Fischera je tedy lépe upřednostnit svoji individuální cestu, než nechat se svést jakýmkoli skupinovým opojením.

Josef Hora vystupuje ve svém článku na obranu nového umění velmi výbojně. Podle J. Hory to není mladá generace, která by se snažila o bojovný postoj, ale je to právě starší generace, která zaujímá tento bojovný postoj vůči mladé, protože ji dle Hory *š mladí ruší v jejím názorovém závětu a nutí ji na stará kolena, aby se konečně jak názorově vyhranila.¹⁴⁹*

Do staré generace, která podle Hory naprosto ustrnula, řadí bez rozdílu A. Jirásku, A. Procházku, V. Dyka nebo A. Sovu. Jedinou generací výjimku tvoří dle Hory osobnost F. X. Měldy, který jako jediný projevil zájem o nové umění, o mladé a jejich komunismus. Hora dokonce otevřeně prohlásí, že si je dopředu vědom toho, že většina nekomunistických účastníků ankety prohlásí Wolkrovu tezi za nesmysl, ovšem pro Horu je to pouhý důsledek nepochopení u těchto účastníků.

¹⁴⁸ Dyk, V.: *O literární práci*, Most, 1932, 8-9, s. 105

¹⁴⁹ Hora, J.: *O literární práci*, Most, 1932, 8-9, s. 106

Pon kud rozsáhlejší lánek, který reagoval na anketní otázky, uveřejnil v *Mostu* také Jarmil Krecar. V jeho reakci nacházíme poměrně zajímavé porovnání v rámci vztahů mladé a staré generace. Odlišnosti mezi literárními generacemi neváhá porovnat ke vztahu mezi rodiči a dětmi, jehož rozdílnost tkví dle Krecara především v různých životních tufbách a podmínkách. Není proto dle něj jiného zbytky, než uplatnit výchovného smyslu na obou stranách, *šaby do-to k vyrovnání p íli-né moudrosti starých a p íli-né nezvedenosti mladých.*¹⁵⁰

Svoji pozornost vnuje J. Krecar mimo jiné také otázce umleckého díla, přičemž velmi kriticky naráží na tvorbu mladé generace. Vyzdvihuje zejména potenciálnost díla, tj. aby bylo takové dílo vytrfeno ze v-edního, oby-ejného, uvyklého kolob hu citu a my-lení, bylo mu dáno nové obohacení a především nový niterný stav.¹⁵¹ Jde-li tedy dle Krecara o tento potenciál, ptá se otev en , jaké je potenciální novum vytvá í nejmladší generace?

K anketním otázkám se ve stručnosti vyjád il také F. V. Krej í. Celkem překvapiv se zde Krej í odmítá jakkoli vyjad ovat o šexistenci mladé generace. Přesněji e eno podle Krej ího není záhodno, aby se vůbec mluvilo o nějaké mladé generaci v plném slova smyslu, protože u této generace Krej í mnofství aspekt , které by taková generace měla mít, jednodu-e postrádá. Tím pádem ztrácí smysl i jakékoli porovnávání mezi starou a novou generací. Komunismus bere jako cosi automatického, což pochází vlivem sv tového d ní, podobně jako další jiné tendence, které tu byly a zase odezn ly. V každém případě jsou pro něj takové tendence p ízniv j-í, než lp ní na starých ádech a konvencích.

Svoji reakci připojuje také Arne Novák. Lze říci, že se svým způsobem shoduje ve svém vyjád ení s O. Fischerem. I on je zastáncem individuální tvorby, která by neměla být nijak programov ohrani ována. Zaděleflité považuje především vnit ní logiku a organičnost vlastního tvo ení.¹⁵² Novák se narovinu netají tím, že právě tak jako se zajímá o šum níů agrární, zajímá se právě tak málo o um ní proletá ské.

*šJe to patrno agita ní prost edek jako mítink, májové pr vody a k íklavé nárofní plakáty, jimž se v nové spole nosti vyhnu se -ítivou opatrností, jako jsem se jim vyhýbal ve spole nosti staré.*¹⁵³

¹⁵⁰ Krecar, J.: *O literární p í-í*, Most, . 8-9, s. 107

¹⁵¹ tamtéž, s. 107

¹⁵² Novák, A.: *O literární p í-í*, Most, . 8-9, s. 109

¹⁵³ tamtéž, s. 109

Zastáncem revolučních myšlenek mladé generace a zároveň obhájcem nového umění se stal A. M. Píša. Ve svém příspěvku nejprve objasňuje podstatu tohoto nového umění. Zásadním je pro Píšu především odpoutání se od starých tradic romantismu, senzualismu a především veškerého individualismu. Důležitě je pro něj zejména tnutí ke kolektivismu, které by mělo všechny mladé komunisty spojit. Mladé umění touží po svržení starého řádu a vybudování svého vlastního, nového řádu.

Ke starší generaci se přirozeně staví velmi odmítavě a kriticky. Nevidí u představitelů starších generací dost dobré vůle a uvědomění k tomu, jak by mohli přispět k revoluční výstavbě.¹⁵⁴ Mladí by byli podle Píši bez jakýchkoli problémů ochotni ke spolupráci se starší generací, ovšem jedině tehdy, kdyby nebyli nuceni a hnáni na pozice těchto starých. Píša dále podotýká, že hlavní povělk zahájení boje dal Viktor Dyk svým článkem v *Lumíru*. Co je na celém příspěvku nejpozoruhodnější, že Píša ač v úplném závěru poznamenává, že ačkoliv Wolker v článku ve *Varu* dosud neetl, je s ním i přesto plně zajedno.

Rozsáhlejší šodpovědi na anketní otázky poskytl *Mostu* také Miroslav Rutte. Podobně jako mnozí další má své pochopení pro mladou revoluční generaci, její přisobení a následný stětet se staršími se opakuje prakticky v každém období literatury. Záhy však dle sledně upozorňuje na nebezpečí slouování pravdy s dogmatismem, *šjeft stojí proti sobě jako nesmiřitelní protivníci a je tak nutno se rozhodnout pouze pro jedno nebo pro druhé.*¹⁵⁵ Rutte tak upozorňuje na to, že je podle něj velmi chybně vztyovat jako heslo svého programu právo předpisovat pravdu, jak smí nebo nesmí vypadat. Rutte smůje Wolkrovi přímou odpověď :

*šUmění nesmí být tídňí, protože lidstvo je více než tída a pravda je více než politická hesla a zásady. Hlavním úkolem je naopak, aby umění přestalo být tídňí a bylo lidské.*¹⁵⁶

Karel Scheinpflug se zúčastnil ankety *Mostu* úvodníkem v *Národních listech* z 16. dubna. Na Wolkrovi staňuje reaguje v podstatě velmi jednoznačně přisobem. Věchno, co Wolker ve své stati předkládá a propaguje, je pro Scheinpfluga pouhou sněkou starých pravd a nových omýl.¹⁵⁷

¹⁵⁴ Píša, A. M.: *O literární přitití*, Most, . 8-9, s. 111

¹⁵⁵ Rutte, M.: *O literární přitití*, Most, . 8-9, s. 112

¹⁵⁶ tamtéž, s. 112

¹⁵⁷ Scheinpflug, K.: *O literární přitití*, Most, . 8-9, s. 113

Jako jeden z mála naráflí K. Scheinpflug také p ímo na Wolkrovo dílo. Zabývá se Wolkrovou sbírkou *Host do domu*. Poukazuje v ní na skute nost, že se ve sbírce nej ast ji setkáváme s básn mi o mamince, milence, smrti a smutku a z tohoto d vodu se tak Wolkrova poezie plná stesku zásadn neslu uje s bojovným a revolu ním optimismem a kolektivismem, které ve své stati Wolker prezentuje.

Na záv r byla v . 8-9 za azena reakce samotného J. Wolkra. Za nejnaléhav j-í otázky pro um lecké tvo ení pokládá Wolker otázky sociálního souffití lidstva. Wolker také konstatuje, že je to práv mladá generace, která se ve svých dílech snaží t chto otázek stále více dotýkat. I p es fakt, že jsou mnozí mladí teprve na úplném za átku své dráhy, mají jiř vyhrazen sv j sm r, kterým se budou ubírat a který je tak bude odli-ovat od v-ech šp eřlvýkavc starých hodnot.¹⁵⁸

Otázka staré a nové generace u Wolkra pochopiteln velmi vygradovala. Nastí uje sice, že i ve staré generace se najdou takové sv tlé výjimky jako je nap íklad *Málda* nebo *Nejedlý*, ov-em jinak má pro starou generaci docela nekompromisní vzkaz:

*š Pro ty, kdoř skute n jsou sta í ve š staréř generaci, je jediný úkol: totiř zem íť.*¹⁵⁹

Ve své reakci neopomíná Wolker zd raznit, pro je nové um ní práv um ním t ídním, proletá ským a komunistickým. Podle Wolkra je to p edev-ím proto, že jeho hlavním znakem je úzké sep tí s konkrétním řivotem. A uřl je to t ídní zápas, boj proletariátu s kapitalismem nebo úsilí o spravedlnost, v-e je plné citu a ot ásající srdcem. Tím Wolker zárove reaguje na to, kdyřl je mu vytýkáno p íli-né revolucioná ství, ve kterém se ztratil jeho řcitř (viz sbírka *Host do domu*). Znamená to tedy, že kařdý, kdo by cht l jít mimo toto p esv d ení, by tak podle Wolkra dokázal pouze pravý opak ř tedy, že řládného citu nemá.

Pro zajímavost je-t dodejme, že redakce *Mostu* byla za sv j postup p i výb ru dotazovaných velmi tvrd kritizována. Podle Karla Teiga si totiřl redakce z komunistických autor vybrala zám rn pouze n které, p i emřl dotazník v bec neobdrřeli takoví horliví komunisté jako nap . Neumann. Na základ toho dokonce Teige pofladoval, aby Wolker svou odpov v *Mostu* v bec nezve ej oval.¹⁶⁰

¹⁵⁸ Wolker, J.: *O literární p í-tí*, Most, . 8-9, s. 113

¹⁵⁹ tamtéřl, s. 113

¹⁶⁰ Papou-ek, V. a kol.: *D jiny nové moderny*, Academia, Praha 2010, s. 379

Wolkrovým vyjádřením konilo pouze číslo 8-9, nikoli však celá anketa. V dalším čísle 10-11 otevírá anketa volně pokračovala. Také Karla Šapka nenechala chladným a hned v úvodu vyjádřil i on svoje svérázné stanovisko. K prvním dvěma otázkám se Šapka kupříkladu zcela odmítá vyjadřovat. Zdají se mu naprosto bezcílné a především zbytečné. Aktuální jádro má pro Šapka jako jediná otázka, u které se zastavil. Komunismus je pro Šapka ideologií podobnou jako všechny ostatní, kupříkladu katolictví. Navzdory tomu, Šapka otevřeně přiznává, Šapka není dobrým katolíkem, nevidí důvod, proč by se měl pohoršovat nad katolickou múzou Demlovou.¹⁶¹

Š V í-li tedy někdo narušívá v komunismus, m ě z toho zajisté vzniknout p ekrásné um ní, tak jako v í-li někdo narušívá v boha.õ¹⁶²

Miloslavu Hýskovi jsou snahy mladé literární generace sympatické. Mladí mají podle něj odvahu chtít něco nového a dobýt si tak právo něco nového vytvořit. Pokud jsou k nim tedy podle Hýska staré generace nedůvěřivé, mladí by šli vlastní cestou. Věm mladým přiznává plné právo, aby jejich umění bylo tělní, proletácké i komunistické, ovšem pod podmínkou, Šapka si takové umění musí nejprve pomocí vlastních sil vytvořit.

Naráží tím na problém, Šapka mnozí mladí by rádi udělali za věm starým tlustou áru a v okamžik věm staré raději zapomněli, ovšem smůjili se jejich myšlenky tímto směrem, měli by mít uhlav do detailu srovnané, jak proveditelný bude jejich program také v praxi, protože samotné vykládání hesel je pro Hýska jen velmi prázdné a v podstatě nic neřkající.

Zastavme se nyní u velmi zajímavé a významné reakce F. X. Šaldy. Šalda se na úvod své reakce obrací k redakci *Mostu* a tvrdí ji kritizuje. ŠSolí v o íchõ mu je nejenom obsah otázek samotných, který se mu jeví přinejmeněm nedomyšlený, ale zejména jejich formulace. Kupříkladu hned v první otázce, kdy se redakce dotazuje na vění nejnaléhavějších otázek umleckého tvoření, odpovídá Šalda v tom smyslu, Š e-ít je možno pouze p íklad matematický, ne však řívot.õ¹⁶³ Zároveň tím na tuto otázku odpovídá, protože podle něj není vlastně pro umlecké tvoření řádných otázek vyjma jednu jedinou, kterou je samotný řívot.

¹⁶¹ Šapka, K.: *O literární př í-í*, Most, . 10-11, s. 125

¹⁶² tamtéž, s. 125

¹⁶³ Šalda, F. X.: *O literární př í-í*, Most, . 10-11, s. 127

Taková š e-eníõ flivota podávají dle TĚldy pouze broflurky r zných náboflenských sektá , pro které má básník jen shovívavý úsm v nad lidskou po-etilostí. Básník by m l v TĚldov pojetí vyslovovat samotný flivot stále znova a znova, protofle šp *edn je bezedný tvo ivému duchu a jednou byv vysloven, p estává být jiflflivotem a stává se petrefaktem.*¹⁶⁴

TĚlda svoji úvahu dál rozvádí a odpovídá v tom smyslu, fle kdyfl se slou í komunismus s p irozenou náboflenskou touhou, která byla vřdy um lci s náboflenským cít ním vlastní, vidí propojení poezie a politiky jako samoz ejmost v souvislosti s kvasem doby, ve které flije. Nutno podotknout, fle TĚlda není v této dob jediný, který poci uje tuto rozkolísanost a nestálost doby. Tato strategie je nap íklad dob e patrná u Franti-ka Götze p i koncipování teorie a programu Literární skupiny.¹⁶⁵

Nejv t-řho a pro mladou generaci velmi st řejního významu v-ak dosáhla zejména TĚldova reakce na druhou a potařmo i t etí anketní otázku, jeř se p ímo dotýkala tvorby mladé generace, resp. tvorby J. Wolkra. TĚlda se ve svém vyjád ení jednozna n postavil na stranu mladých. Následující p ísp vek je toho dokladem:

*ř Tvorba není napodobování, p elévání, rozm l ování toho, co bylo a je, tvorba básnická je nejnebezpe n j-ř vytvá ení toho, co bude. fle to nejmlad-ř cítí, fle v dí, fle není pro n pravd dne-ka a v erej-ka, fle musí si své pravdy stvo it a vyslovit sami ó to je jejich veliký zisk, jejich veliké plus.*¹⁶⁶

Jako dal-í plus bere zároveň i mladistvou bou livost, výbojnost, úto nost a v neposlední ad dobyva nost, protofle um lecké tvorba musí mít podle TĚldy práv tuto touhu, toto vá-nivé úsilí, aby mohla tvo it stále více a více do hloubky. Skute nost, fle se TĚlda postavil na obranu mladé generace naprosto jednozna n , dokazuje i to, fle neváhá srovnávat díla mladých i s takovou osobností, kterou byl J. Vrchlický. P i porovnání díla Pí-ova a Vrchlického neváhá F. X. TĚlda velmi odvážřn a otev en deklarovat, fle *ř Pí-a sm stnává do rozm r jedné básn více flivota, více konkrétnosti i více flivotní dynamiky neřl sám Vrchlický.*¹⁶⁷

¹⁶⁴ TĚlda, F. X.: *O literární p í-ří*, Most, . 10-11, s. 127

¹⁶⁵ Papou-ek, V. a kol.: *D jiny nové moderny*, Academia, Praha 2010, s. 379

¹⁶⁶ TĚlda, F. X.: *O literární p í-ří*, Most, . 10-11, s. 128

¹⁶⁷ tamtéřl, s. 128

Antonín Veselý se ve svém článku velmi podrobně soustředil na politické podloží 20. let. Celou tuto dobu v etnicky válčících letech vnímá spíše dost chaoticky jako dobu zmatku a nejistoty. Obrací-li se pak k mladé generaci, vnímá její působení podobně.

„Její š Sturm und Drang je příliš jednostranný, nezabírá celou kulturní oblast, z části kloní se k starému artismu, z části zabíjí do chorobných extrémů. Je v ní mnoho roztržitosti, roztržkanosti a náhrafkovosti.“¹⁶⁸

Jako jeden z mála dotazovaných se Veselý otevřeně vyjadřuje k otázce Devětsílu a jeho manifestu. Wolker v projevu, potažmo tedy projev Devětsílu, bere pouze za jakési gesto, které také gestem zstane, nikoli však za opravdový básnický čin. Samotného Wolkra v podstatě odsuzuje, když říká, že *„š a koli jeho n kolik proletářských balad, které dosud napsal, náleží mezi dosavadní nejlepší výkony mladých,“* přesto ani Wolker sám podle Veselého nestojí zcela rozhodně za manifestem a ostatní z Devětsílu uflivě ne.

Z jeho reakce tedy velmi jasně plyne, že devětsílskou generaci spíše nejl jako mladou generaci za jiných literátů bere jako skupinu špomatených, kteří jsou nejenom nejednotní ve svém vlastním programu, ale zároveň nejsou schopni hodnotit jeho básnického projevu.

Jindřich Vodák hledá nejnaléhavější otázky pro umlecké tvoření v novém společenském řádu a ustanovení. Touží po ustálenosti, bezpečnosti a konečně také po pevném řádu, který by byl nastolen. O mladé generaci se vyjadřuje jako *„š o pouhém literárním osení, které a koli se dere vzhůru, je ještě moc zelené.“¹⁶⁹*

Zároveň porovnává soudobou mladou generaci s mladými před dvaceti a třiceti lety. Jejich rozdíl vidí nově především v kolektivismu. Zatímco před lety tvořil podle Vodáka takový mladý básník v duchu vypjatého individualismu, tato mladá generace tíhne spíše k tomu, aby se stala jednotkou velkého celku. Osobní odpovědnost a osobní názory pak chtějí mladí podle Vodáka nahradit raději odpovědností sociální, společnými programy a skupinovými zálibami.¹⁷⁰

¹⁶⁸ Veselý, A.: *O literárním p í-í*, Most, . 10-11, s. 128

¹⁶⁹ Vodák, J.: *O literárním p í-í*, Most, . 10-11, s. 130

¹⁷⁰ tamtéž, s. 130

3.2.2 Uzavření literární ankety

šRedakce *Mostu* mne zmocnila, abych vypracoval redakční resumé její dotazníkové akce, a já podvoluji se nyní tomu úkolu,í ð¹⁷¹, píše na úplný závěr této ankety *O literární práci* Josef Knap.

Ujasníme si nyní několik příčin, které vlastně vedly k tomu, aby byla taková anketa vůbec v *Mostu* uspořádána. Anketu vyvolaly ve své podstatě dva protichůdné články a s nimi spojené diskuse a polemiky. Jedním byl článek od příslušníka starší generace V. Dyky v *Lumíru*, tak jak to ve své reakci zmíňuje ufl A. M. Písa a druhým byl právě Wolkrův článek ve *Varu*, kde formuloval názory skupiny komunistických umělců z Devětsílu o proletářském umění.

Knap poukazuje na skutečnost, že anketa *Mostu* nebyla v žádném případě pořízena s tím přesvědčením, že by snad sama o sobě rozřešila tyto otázky, které na začátku polofila, jejím úkolem bylo spíše vyjasnit soudobé literární poměry, které byly podle Knapa *šzatěmně mlčením valné části kritických pracovníků*.¹⁷²

Z tohoto výkladu tedy vyplývá, že prostřednictvím realizace této ankety tak skutečně promluvila i doposud mlčící část kritiků. Redakce *Mostu* tak pravděpodobně vybrala ty otázky, o kterých předpokládala, že rozhybou doposud odmlčené literární pověsti. Pokud bylo tedy cílem ankety přimět kritiky k vyjádření, lze potom říci, že anketa rozhodně dosáhla toho, co požadovala.

V rozsáhlejších resumé se J. Knap pokusil o vzájemná srovnání mezi jednotlivými výklady, názory a reakcemi konkrétních dotazovaných. Jednotlivé osobnosti se pokouší rozadit do několika šseskupeníů podle jejich názorového přesvědčení a zaujetí postoje k anketním otázkám. Co je však nejenom z Knapova shrnutí ale z celé literární ankety zcela zřejmé, že stejně jako stávají pro umělce především otázky roviny politické a v podstatě jen málokdo z nich vidí skutečný problém v pouhém věkově-generačním rozdílu. Mladé generaci starší autoři povětšinou nevytýkají ani jejich revoluční nadšení, horlivost, bouřlivost a do jisté míry ani to, že se neohlíží na doby minulé, avšak požadavky nového umění jako výhradně tídního, komunistického a proletářského nechce větina dotazovaných v žádném případě přijmout.¹⁷³

¹⁷¹ Knap, J.: *O literární práci*, *Most*, . 10-11, s. 131

¹⁷² tamtéž, s. 131

¹⁷³ Papoušek, V. a kol.: *Dějiny nové moderny*, Academia, Praha 2010, s. 378

Naprostou výjimkou jsou potom J. Hora s A. M. Pí-ou a p irozen také samotný Wolker, kteří jsou mezi v-emi dotazovanými velmi nekompromisními a horlivými propagátory těchto myšlenek, kteří emfí na pofladavek zmi ovaného nového proletá ského um ní siln apelují.

Samotný J. Knap se v resumé ankety zam íl velmi podrobn na problém kolektivismu a individualismu. Um ní p í-tí je pro Knapa sice um ním kolektivním, ale protofíe, jak sám íká, není komunistou, který by pojímal d jiny materialisticky, nem íe být pro n j zárove um ním t ídním. Kolektivismus je mu vnit ním p íkazem a není to pro n j lehký pocit. Svoji svobodu tvo ení v-ak chce tomuto kolektivismu dobrovoln pod izovat. Zárove zd raz uje, íe tento vnit ní imperativ p edcházející generace nepoznaly a podle Knapa jej nepoznají ani generace p í-tí, protofíe pro tyto generace bude kolektivismus jen spontánním a p irozeným výrazem tvorby. Knapova generace je tak v podstat generací p echodnou, ve které se musí odehrát zápas mezi individualismem a kolektivismem.¹⁷⁴

*šMá-li nové um ní p ístoupit k ílov ku blííe íeí kterékoli jiné a má-li být skute n kolektivní, nechápu, z jakých d vod ím ío by se vzdalovat od jednoho ílova ka a p ístupovat k druhému, který pat í k íe vyvolené t íd í.*¹⁷⁵

V kaídem p ípad ítedy z stává proletá ské um ní a s tím spojené názory na tvorbu Dev ítsílu nadále p íedem tem mnoha dal-ích polemik a diskusí, p í emfí ukon ením ankety *Mostu* tyto dohady rozhodn ínekon í, ba práv ínaopak. Debaty na toto téma se roz-í íly í do dal-ích íasopis í, mezi mnohými jmenujme nap í. *P ítomnost, Kritiku, Host a Var.*

Shrneme-li tedy vyúst ní tohoto sporu, m ífíe ící, íe se prakticky celý spor rozvinul v rozsáhlou diskusi p íedev-ím o tzv. íštrojí generacií. V íeíto diskusi byl konfrontován charakter íe í generací moderní literatury: generace devadesátých let, p íedvále íe í a povále íe í. Jádrem v-ak ve v-ech ohledech z stal spor o generaci nejmlad-í, pro kterou m íla zejména íaldova obhajoba základní význam.¹⁷⁶

¹⁷⁴ Knap, J.: *O literární p í-tí*, Most, í. 10-11, s. 132

¹⁷⁵ tamtéí, s. 132

¹⁷⁶ Muka ovský, J. a kol.: *D jiny íeské literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 161

3.3 Vybraná literární tvorba

O proslavení prvního ročníku literární anketou není pochyb. Přesněji řečeno, pozornost také ke druhému ročníku *Mostu*, který byl nově redigován R. Medkem, B. Kořínem a J. Knapem. Jak již bylo výše zmíněno, celkově vyšlo pouhých 5 čísel, která svým obsahem nebyla nikterak rozsáhlá. Pro účely rozboru a srovnání bylo vybráno hned první a druhé číslo druhého ročníku.

3.3.1 První číslo II. ročníku

Obsah celého čísla se dozvídáme již na úvodní obálce.¹⁷⁷ Zahrnuje celkem deset příspěvků, včetně Knapovy literární rubriky *Nové knihy* a Kolmanova referátu pojednávajícím o divadle. První číslo bylo vydáno 20. dubna 1923. Je zahájeno básní Stanislava Hanuše s velmi nenápadným, leč pro básně příznačným názvem *Návrat*.

Hanuš po svém básnickém debutu v *Moderní revui* v roce 1910 tíhl k autorům apkovské generace, s nimiž se také před válkou podílel na Almanachu na rok 1914. Právě pod vlivem tohoto sblížení začal psát volným veršem. Hanušovy básně vycházely především časopisecky, ve vydání Hanušovi bránila zejména přílišená sebekritičnost. Teprve až jako padesátiletého básníka ho přiml František Halas k vydání jeho knihy *Housle a ruka* (1934).¹⁷⁸

Básník se prostřednictvím veršů vrací do svého rodného kraje. Forma volného verše na celkové rozvolněnosti básně je to, co jí dává. Venkovské kulisy, které jsou vytvářeny *lesnatými stránkami, skálami, údolíky a podjarními vodami* nejsou ovšem pro básníka zdaleka tak barvitě a pitavě, jak by se na první pohled mohlo zdát. Pro blízkost velkého města tepe básníkovo srdce.

Vysoké komíny, lešení monumentální i červená masa zdiva, obláky dýmu z lokomotiv i zvonce na elektrické dráze, to vše je život, po kterém básník prahne. Jako slepec, který ohmatává předměty kolem sebe, jako uzdravený, kterému se vrátila paměť, připadá si i básník, jež znovupoznává rodný kraj. Cítil hmatem a vzápětí pohnutě stím, ale i po letech poznává dávno ztracené, objevuje stále dál a dál.

¹⁷⁷ Viz příloha 1, s. 11

¹⁷⁸ Forst, V. a kol.: *Lexikon české literatury. Svazek 2/I., H-J*, Academia, Praha 1993, s. 75

O co víc se Hanu-ova poezie na mnoha místech může zdát málomluvná a příliš enlivá, o to silnější výraz s sebou přináší. Nemálo k tomu přispívá také velmi uvdomilý výběr výrazových prostředků. Bohatá obraznost a melodiosita vyúsudej a především hudbnost jednotlivých veršů. Není proto překvapením, že mnohé z Hanu-ových básní byly L. Vycpálkem nebo B. Vomáčkou také zhudebněny.¹⁷⁹

*š P ed okny daleký obzor, tu a tam ztemnělý lesem,
kalný, únorem syřý, po-mourně velkorysý.
Ne flřný venkovský kraj, ale o srdci je drahlí!
Táhle zvlně ná p da
do nífl je vryta
blízkost velkého m sta.õ¹⁸⁰*

Ke Karlu Tomanovi, dalšímu přispěvateli do tohoto ísla *Mostu*, se ve dvacátých letech s úctou hlásí nastupující básníci nejznámějších směrů. Navazoval na něho například Jindřich Hořejší. Jiří Wolker ho dokonce jmenoval za jednoho z předchdců mladé generace. Tomanovo dílo bylo také velmi kladně oceněno kritikou, dokonce i sám F. X. Měřda napsal základní tomanovskou studii.¹⁸¹

Dokladem toho, že byla Tomanova díla pro poválečné debutanty opravdu velmi významná, je mimo jiné také skutečnost, že jako jediný z generace anarchistických básníků po átku století z stával Toman i nadále stálým iniciačním zdrojem. Bylo to jednak sbírkou *M síce ó Hlas ticha* a jednak také svojí poslední sbírkou *Stoletý kalendář*. Svoji tvorbu otiskuje mimo jiné ufl v roce 1919 v časopise mladých *Republika*, jefl redigoval Miloslav Novotný.¹⁸²

Také v *Mostu* uveřejnil K. Toman ně které ze svých básní. První s názvem *Vlastní podobizna* a následovala druhá báse *V nemocnici*. Obě básně se vyznaují velmi podobnou rytmikou, sluují se zde prvky volného i vázaného verše. Prostřednictvím sebezhloubání smůje básník k flivotu a pojetí jeho smyslu. Zároveň je flivot klíčovým motivem, který obě básně spojuje. Zatímco v první básni *k tem flivou vodou* básník v flivot teprve začíná a jeho špodobizna se teprve utváří, druhá báse přemítá o konci flivota, který se usadil na *l flku nemocného*.

¹⁷⁹ tamtéfl, s. 75

¹⁸⁰ Hanu-, S.: *Návrat*, Most, ro. 2, . 1, s. 2

¹⁸¹ Mukaovský, J. a kol.: *D jiny eské literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 135

¹⁸² Papoušek, V. a kol.: *D jiny nové moderny*, Academia, Praha 2010, s. 351

život a smrt jako alfa a omega, vzdor a zároveň pokora, se kterou básník k životu přistupuje, jsou ve sbírce nejděním kontrastem. Ani úzké sepnutí s přírodou, *hlubokým lesem a zprávným pramenem*, není pro básníka pouze náhodné. Měsíční a hvězdy zároveň navozují pocit vědomí samotného básníka. V každém případě jsou Tomanovy básně básněmi mnoha tváří a témat zároveň.

Celá sbírka *Stoletého kalendáře* s omluvným podtitulem šverce pomíchaně, tak napovídá vlastně velmi významnou skutečnost. Naznačuje nejen mnohost lidských vztahů, ale především také řadu reakcí na nejrozličnější oblasti životní reality. Na obnovené základě společenského nonkonformismu¹⁸³ se obnovuje i Toman v ideál životní plnosti.¹⁸⁴

K. Toman tak vytváří poezii nejenom mnohostrannou, ale především také neobyčejně silnou a životnou. A kolik se mnozí z mladých od Tomanovy tvorby v průběhu své vlastní tvorby odvracejí a hledají si své vlastní literární cesty, faktem zůstává, že osobnost K. Tomana zůstává v jejich povědomí neopomenutelným básnickým vzorem.

Do prvního díla *Mostu* umístil svůj film Miroslav Rutte. Jde se jedná o skutečný film, dokazuje Rutte velmi neobvyklým způsobem. Pásevec, námořník a dělník jsou především básnickovy zájmy. V podstatě však v tomto díle nehraje ani jeden z nich v hlavní roli. Jsou to pouhé škuliny, za kterými jsou skryty vlastní touhy a žádosť básnickovy. Páseveci závidí *teplý dech ovčích*, který chrání jeho srdce, námořníku *k vložení po mořích* a dělníkovi *nasazení při práci s kladivem*. Počem však básník přahne ve skutečnosti?

Jako pásevec neví o své samotě a dělník neví o vlastní smrti, netuší také námořník, že je možné v životě minout své tělo. Básník však pronásledován v domě smrti, smutku, loupení i promarněné lásky, není schopen reálného života. Obrací se tak k Bohu s výtkou:

*Proč jsi stvořil toto opuštěné srdce, jehož nechrání teplý dech ovčích? Proč jsi mi dal tuto duši, denně umírající, aniž jsi vložil v mé ruce sílu kladiva? Můj Bože, proč?*¹⁸⁵

¹⁸³ Nonkonformismus představuje především nespokojenost a nepříjemnost nastupující mladé generace a zároveň deziluzi z nesplněných ideálů, která byla podpořena silnou kritikou.

¹⁸⁴ Mukařovský, J. a kol.: *Dějiny české literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 135

¹⁸⁵ Rutte, M.: *film, Most, ročník 2, číslo 1, s. 4*

Miloš Jirko uvedl v tomto čísle *Mostu* svoji báseň *M sí ná noc*. Jirko se objevil v moravské Literární skupině a zároveň byl jedním z výrazných mladých nastupujících autorů 20. let. Jak bylo již výše uvedeno, velmi aktivní byl také švebec v rámci *Orfeů*. Jeho poezie, podobně jako například poezie Zdeňka Kalisty, se objevil na chvíli primitivním dojmem. Přesto však byla poezie těchto mladých literátů celkově velmi kladně oceněna. Samotný F. X. Měřal nebo J. Mahen si v jejich dílech cenili především vnitřní opravdovosti.¹⁸⁶

V tomto smyslu není ani *M sí ná noc* výjimkou. Jako prostředí si pro svoji báseň zvolil M. Jirko vesnici a blízký les. Jádrem celé básně je však víceméně vytvořený a zároveň provoláním: *š Je toto, i ne, domov m j?!õ*¹⁸⁷ V podstatě velmi podobně jako kdybychom zvolali: *š Rozhodni se!õ* a dále: *š Rozhodni se teď hned, jak naloučíš se svým životem!õ*

Valná většina věcí se odehrává ještě v poměrně senzualistickém ladění. To by samo o sobě nebylo pro Jirkovu poezii nic zvláštního. Ovšem i takto laděná poezie je doprovázena o další dlešitými impulsy. Jedním z nich je vyjádření trvalého vztahu k domovu, jenž je příznačné pro nejednu Jirkovu báseň. Tento konstantní vztah k domovu a rodnému kraji najdeme především v jeho sbírce *Cesta* (1920). Druhý výrazný impuls, který vztah k domovu v této básni svým významem převyšuje, je volání po výzvě, po výzvě k míru a k revoltě.

Volání k je tak postaven před nekompromisní rozhodnutí. Je správné flít v takovém světě, který neví nic o revoluci, o změně společnosti? A dále, je správné flít v takovém světě, který nechce vědět nic o této přeměně? Volba spočívá na každém z nás. Pokud si i nadále chceme zakrývat oči a předstírat přítomnost, teď, co se děje kolem nás, se nás ani trochu netýká, budeme flít ve svém pokrytectví pořád dál. Budeme-li však naslouchat hlasu revolučnímu, nabízí se možnost, jak změnit nejen svět kolem nás, ale především naše vlastní sebe sama.

M sí ná noc je tak jednou z básní, která odmítá jakékoli podléhání fatalismu a o to více pak v sobě odráží víru v nutnost zásadní proměny společenské struktury, přičemž je kladem důraz především na základní mravní hodnoty včetně lásky a vzájemné humanity.¹⁸⁸

¹⁸⁶ Papoušek, V. a kol.: *Dějiny nové moderny*, Academia, Praha 2010, s. 371

¹⁸⁷ Jirko, M.: *M sí ná noc*, Most, ročník 2, čís. 1, s. 13

¹⁸⁸ Mukačovský, J. a kol.: *Dějiny české literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 135

Jaroslav Kolman-Cassius, který byl dalším zadypisem, je v porovnání s bouřlivou mladou generací spíše konzervativním autorem. Od výbojných mladých avantgardistů oddělilo nejen o takřka dvacetiletí rozdílné datum narození, ale především skutečnost, že se jako jeden z mnoha českých umlců účastnil bojů v první světové válce, odkud se vrátil jako válečný invalida.¹⁸⁹

Z dalších českých umlců, kteří bojovali v první světové válce, připomeňme mezi mnohými Karla Josefa Beneše, Josefa Koptu, Jaroslava Durycha, Lva Blatného, Jindřicha Hořejšho, S. K. Neumanna, Fránu Třáma, Arnošta Dvořáka ad. Bezprostřední oběť, jako tomu bylo v případě Františka Gellnera, jsou v českém kontextu naštěstí jen opravdu výjimečné.¹⁹⁰ Nemusela to však být vždy nutně pouze smrt, jež neblaze zapůsobila na mladé a v té době často ještě velmi nevyzrálé osobnosti. Nebezpečí, utrpení, strach, úzkost i, všechny tyto negativní dopady se po válce přenesly nejen do jejich reálného života, ale především také do jejich díla.

J. K. Cassius otiskl v tomto čísle *Mostu* svoji krátkou báseň s názvem *Píseň návratu*. Válečný návrat domů je v básni zobrazen jako paralela k návratu vlaštovek. Jako když ptáci odlétají a ocitají se záhy *mezi dvěma pevninami*, cítí se i básník jako *poutník mezi dvěma cíly*. Kolman se ve svých básních netají otevřeným vlastenectvím a pocitem národní sounáležitosti. S přihlédnutím k jeho válečnému nasazení na srbské frontě je toto vlastenecké nadšení zcela pochopitelné. Velmi příznačným se stalo pro celou sbírku *Praha a jiné básně (1917)*. Sbírka nezapomene mimo jiné též ornamentální výrazivo a básník v ní skloube k mystiku.¹⁹¹

Píseň návratu však pojímá i další specifika, která vychází velmi zřejmě ještě z devadesátých let. Jsou jimi kupříkladu dozvuky dekadence¹⁹², které tu lze najít. Kolmanovy básně jsou tak celkově zcela odlišným laděním i pojetím, než které vycházejí ve dvacátých letech z dílny mladých literátů.

*š Děk tobě, bílý bože domova,
jenž vlaštovkám dal's teplo dvojích hnízd,
dvou jar, z nichž jedno druhé pochová í ō¹⁹³*

¹⁸⁹ Forst, V. a kol.: *Lexikon české literatury. Svazek 2/II., K-L*, Academia, Praha 1993, s. 806

¹⁹⁰ Papoušek, V. a kol.: *Dějiny nové moderny*, Academia, Praha 2010, s. 255-256

¹⁹¹ tamtéž, s. 292

¹⁹² tamtéž, s. 292

¹⁹³ Kolman-Cassius, J.: *Píseň návratu*, Most, ro. 2, . 1, s. 8

Peking je název krátké básně, kterou v *Mostu* otiskl František Kubka. Podobně jako Kolmanův, byl také Kubka v osudové spíchnutí s první světovou válkou, přestože u každého z autorů jinak. Právě prostřednictvím válečných lépejí se nám lépe dopátrat k povodě tak neobvyklého a exotického názvu této básně.

Akolí Kubka přišel ve válce zprvu na karpatské a haličské fronty, upadl do zajetí a dostal se až k mongolské hranici. Po osvobození vstoupil na Rusi do 8. armády a byl vyslán do sibiřského Charbinu. Do vlasti se dostává jako jeden z posledních až v roce 1921 po dlouhé cestě přes Sibiř, čínské a indické přístavy.¹⁹⁴

Inspirace a potažmo i samotný název básně tak vychází ze zcela reálných a bohatých zážitků Kubkových. Určujícím klíčovým zážitkem však vedle zemí Dálného východu zůstalo pro Kubku také švelké Rusko.¹⁹⁵ V básni jsou tak na jedné straně propojeny exotické látky jako *drak a slunce, pagod hrot, Budha v lotosu i z pouště prach* společně s *novými zítky a rudou září* vzkvetlou nad východem. Tím se Kubkovi podařilo vytvořit celkem nejednotnou syntézu, ve které sluhuje motivy povahy sociální společně s exotickými.

*š Jsem drak a slunce, mor a z pouště prach,
jsem Budha v lotosu a havran v nebesách,
jsem jezero a porcelánu sv tla,
jsem rudá záře nad východem vzkvetlá.š¹⁹⁶*

V literární rubrice *Nové knihy* představuje Josef Knap knižní novinky. Na úvod se zabývá dílem Otokara Fischera, přičemž navzájem komparuje hned tři jeho sbírky – *Ozárná okna, Kruhy a Hlasy*. Jako nejzralejší sledává Fischerovu sbírku *Ozárná okna*. Každá další sbírka, v tomto pojetí tedy *Kruhy a Hlasy*, se mu zdá pouhou básnickou variací *Ozárných oken*.¹⁹⁷ Poukazuje také na to, že svět Fischerových otázek, rozporů, loučení i návratů je sám v sobě ukončený. Sbírkou se nerozšíří za hranice básnickovy osobnosti. Jediné, co tedy mají dle Knapa *Hlasy* a *Kruhy* oproti *Ozárným oknům* navíc, je snad jen plnější básnický výraz, méně dekorace z květnatých obrazů a trochu více osudovosti.¹⁹⁸

¹⁹⁴ Forst, V. a kol.: *Lexikon české literatury. Svazek 2/II., K-L*, Academia, Praha 1993, s. 1036

¹⁹⁵ tamtéž, s. 1036

¹⁹⁶ Kubka, F.: *Peking*, Most, ro. 2, . 1, s. 13

¹⁹⁷ Knap, J.: *Nové knihy*, Most, ro. 2, . 1, s. 21

¹⁹⁸ tamtéž, s. 21

Jaroslav Kolman-Cassius vydává své *Povídky pro Faiéky* a J. Knap je jimi velmi nadšen. Zmíní uje skutečnost, že právě díky tomu, že Kolman vystal v generaci Neumannov, Mámkov, Dykov a Gellnerov, nemůžeme po něm hledat, aby byly jeho povídky humorné nebo se dívaly na svět oči soudobé mladé generace. Protože i on zakusil válku na vlastní kůži, musí tento fakt ve svých sbírkách zohlednit, když mluví o tragických a ironických osudech. Podle Knapa se však Kolmanovi velmi dobře zdálo dát jednotlivým příběhům krásnou prostotu a zároveň zřetelnost, přestože jsou plné smutku a tragičnosti.¹⁹⁹

„Válka je podle próz Kolmanových jenom jakési veliké a tragické nedorozumění, které je plné hnusu i síly, špinavosti a krásy, něco, co lidi vyvrátilo z uspávané rovnováhy a vhodilo je do proudu nového života,“ píše Josef Knap. Dále podotýká, že u Kolmana nenalezneme ani silácké povahy a odvážné hrdiny, ale spíše pravdivé lidské osobnosti, které si s sebou nesou svůj osud.

V roce 1922 vydává soubor povídek *Prokletí lidé* Jaroslav Hluka, jeden z představitelů soudobé mladé generace. Vlastní sociální zkušenost vybavila Hluku nejen bezprostřední znalostí proletářského světa, ale poznamenala i jeho sociální citlivost a protest neobyčejnou konkrétností a intenzitou. Hluka se od počátku ve svých povídkách zaměřuje jednoznačně na svět chudých a vyvržených, ne však s generálním apelem k soucitu a bratrské lásce, nýbrž s vyhrocenou obřadností. Jeho vize světa je zúžena na otěsná fakta bída a krutosti a na sociální podklady, které jsou mnohdy vyostřené až do mrazivé karikatury.²⁰⁰

J. Knap Hlukovo dílo velmi příkře odsuzuje. A když na začátku zmíní uje, že slyšel, že *„Jaroslav Hluka je mezi mladými nejschopnějším p stitelem prózy“*²⁰¹, ve svém referátu odsoudí nejen Hlukovy povídky, ale i J. Hluku jako člověka. Jeho povídky, s přihlédnutím k proletářskému umění, se mu zdají nejen ploché, schematické a jednotvárné, ale především naprosto chudokrevné.²⁰² Knapovi na nich vadí především to, že se tak kařechny odehrávají v prostředí bída, chudoby a nemocnice. Dokonce mu přijde, že na mnoha místech přechází Hluka až ke zcela naturalistickému výrazu.

¹⁹⁹ Knap, J.: *Nové knihy*, Most, ro. 2, . 1, s. 22

²⁰⁰ Mukaňovský, J. a kol.: *Dějiny české literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 234

²⁰¹ Knap, J.: *Nové knihy*, Most, ro. 2, . 1, s. 22

²⁰² tamtéž, s. 22

š Divadlo je vskutku ideálním boji-t m pro bitvy mezi literárními generacemi.õ
Takto za íná sv j referát o divadle Jaroslav Kolman. Divadlo má dle Kolmana sv j nejv t-í p ínos a zároveň také riziko ve své spontánnosti. Od knihy samotné nem fíeme ekat takovou bezprost ední reakci, a ufl se odehrává v mezích sympatií i antipatií. Divadlo je pro Kolmana velkým boji-t m, které má v-ak velmi kluzkou p du a vyfladuje nejenom sílu a odvahu, ale p edev-ím velkou obez etnost.

Kdyfl Kolman deklaruje, *fle š ovzdu-í na-í povále né doby je v-ak je-t p íli-sychravé a neklidné, nefl aby se p íhlásilo k slovu pravé dramatické jaro nejmlad-ích,õ²⁰³* obrací se p ímo k mladým a jejich tvorb . Kolman je toho názoru, fle mladí by sice byli rádi, aby jejich písn íhlaholn ízn ly v proletá ském pochodu, má v-ak pocit, fle v na-em eském prost edí ufl jsou taková díla o krveprolití a zni ení eského m - áctva jen velmi mlhavá, pokud se na n ítedy nedíváme z Moskvy. Kolman tak reaguje na premiéru Taldovy hry *Dít* , kterou hrálo Národní divadlo.

Drama *Dít* (1923) umis uje d j do konkrétních podmínek tehdej-í spole nosti. Je konfliktem individualistického, sobeckého pojetí flivota, jak je reprezentuje m - anská rodina a nesobecké lásky k ílov ku, kterou p edstavuje sluflebná dívka a syn, který se vymkl z pokrytecké a bezohledné morálky svého rodného prost edí. Sráfka tu probíhá v rovin íetické a bez spojení s kolektivním hnutím. Svým akcentováním lidovosti se hra dostala do blízkosti proletá ského um í.²⁰⁴

Kdyfl Kolman uvedení hry na záv íreferátu hodnotí, vystupuje velmi kriticky i proti samotnému F. X. Taldovi. Netají se tím, fle podle n í nejen m - ácká ást obecnstva, proti nífl mimochodem prakticky celá hra svým obsahem brojí, ale také ást obecnstva proletá ského byla hrou notn ízklamána.

š Kdo jiný m í svést tento boj o zít ek na eském divadle, nefl dramatický autor F. X. Talda, jehofl rytí ský -ít a dvojse ný me í je ve slufbách nejmlad-ích?õ²⁰⁵

²⁰³ Kolman, J.: *Divadlo*, Most, ro . 2, . 1, s. 23

²⁰⁴ Muka ovský, J. a kol.: *D jiny eské literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 102

²⁰⁵ tamtéfl, s. 23

3.3.2 Druhé číslo II. ročníku

Druhé číslo II. ročníku *Mostu* bylo vydáno 20. června 1923. Redakce zůstává po celý druhý ročník nepozměněna. Z obsahu na úvodní stránce vyteme, třeba v tomto čísle se mezi jinými objeví i taková jména spisovatelů, která jsou z dnešního literárního hlediska i méně známá, jmenujme například F. A. Springera nebo Antonína Bebra. Ani toto číslo nepostrádá Knapovu rubriku literárních referátů *Nové knihy*. Na úplný závěr je například oddíl *Poznámek*.

První číslo otevírá básně *Záivá chvíle*²⁰⁶ Rudolfa Medka. Básnické poetiky R. Medka byly před válkou ještě ovlivněny ovzduším *Moderní revue*, za války je ovšem nahradily patetické verše a heroizující osvobozující zápas legií v Rusku. Po válce to byla především intimní a rodinná laděná citová lyrika.²⁰⁷

Prostřednictvím volné veršové formy tak v Medkově básni zaznívá zejména naděšení z flivota, flivota tráveného s rodinou v pevném a jistém zázemí domova. Básník odmítá flit minulostí (vzpomínka na válku) a obrací se svým pohledem k přítomnosti. Věmi smysly vnímá flivotno a flivo i–no probouzejícího se města, které svým hemlením připomíná šlidské mraveniště:

*š Sly–kladiva prvního úder,
hlas, který po emsi volá,
d v ete pop vek ve dvo e kdesi ó
a nyní již rostoucí –umivý chorál,
píše a tanec flivota!ó*²⁰⁸

Na jméno Františka Kubky jsme narazili už v prvním čísle v básni *Peking*. Ve druhém čísle otiskl F. Kubka další svoji báseň *Hv zda král*, která dala název celé sbírce. Báseň pokračuje ve stejné poetice, když spojuje exotické kraje a motivy sociálními motivy. Pokud bychom tedy tyto básně v krátkosti srovnali, v básni *Peking* by převládaly motivy exotické, zatímco ve *Hv zd král* by převládaly motivy sociální, které se přímo obračejí k *Rusku a rudým plakát m* a dokonce velmi zřetelně zachycují rozdíly mezi *zlatou písní Východu* na jedné straně a *vratkým, –erým a mrtvých tuch plným Západem* na straně druhé.²⁰⁹

²⁰⁶ Viz příloha . 12

²⁰⁷ Opelík, J. a kol.: *Lexikon české literatury. Svazek 3/I., M–O*, Academia, Praha 2000, s. 193

²⁰⁸ Medek, R.: *Záivá chvíle*, Most, ro . 2, . 2, s. 24

²⁰⁹ Kubka, F.: *Píše král*, Most, ro . 2, . 2, s. 35

Antonín Bebr uvedl v tomto čísle *Mostu* báseň s názvem *Kající dny*. Jaké dny spatřuje básník jako kající, se můžeme jenom dohadovat. Zajisté má však básník na mysli nějaký trpký osud, který ho v životě potkal. Jednoduchá a zároveň šuhlačovitá struktura veršů je podpořena pravidelným rýmem a zároveň vzájemnými kontrasty, na kterých je většina veršů postavena.

*Šťáva nezít motýl a libel hravý rej,
je tráva bledá, květy bez vlny.
V takových dnech vší nad je se vzdej
a čekej, ať se doba vystřídá.²¹⁰*

František A. Springer otiskl do tohoto čísla krátkou prózu s názvem *Ve ery*. Springer patří ke generaci, jejíž život a dílo trvale ovlivnila I. světová válka. Ještě z fronty posílal básně i prozaické texty. Jeho dílo je však velmi mnohostranné. Zaznívá v něm básnický primitivismus souznící s dobovou vlnou ke skandálové pokory, souborem výrazových prostředků a způsobem vyjádření je pak poplatný wolkerovské poezii.²¹¹

V próze *Ve ery* bychom jen velmi těžko hledali nějaký konkrétní děj nebo úvahu. Do této prózy se promítlo hned několik aspektů, na kterých je dílo vystavěno. Na prvním místě je to tematika milostná, když básník rozjímá o své milé, která *š se snad n kdy odevzdá do jeho vlny a lásky a ve svatební den usedne s ním do pozlacených sedadel hvězdné trati.*²¹² S milostnou tematikou je pak velmi úzce spojená próza, která prostřednictvím úzkého sepětí země s vesmírem prostupuje prakticky celou prózou. Nakonec přidejme také téma sociální a vlastenecké, které je v díle zpodobněno prostřednictvím hlomozy továren a vzpomínek na domov. *Šťáva není u nás v domě klavíru, přece slyšíme* ²¹³

Jednoznačně tak tato Springerova próza představuje zajímavou reflexi, ve které se mimo jiné pokusil zobrazit také myšlení o sobě samém, o našem poslání na tomto světě a o svém vlastním životě: *Šťavo jistě, že každá hvězda se svým stvořením přináší si i úkol, o kterém nevíme. Jen v těch chvílích, kdy srdce naše je připraveno k tajuplným rozprávám s dálkami, cítíme a tušíme nesmírnou její souvislost s naším životem.*²¹⁴

²¹⁰ Bebr, A.: *Kající dny*, Most, ro. 2, č. 2, s. 37

²¹¹ Merhaut, L. a kol.: *Lexikon české literatury. Svazek 4/I., S-T*, Academia, Praha 2008, s. 312

²¹² Springer, F. A.: *Ve ery*, Most, ro. 2, č. 2, s. 41

²¹³ tamtéž, s. 41

²¹⁴ tamtéž, s. 41

V rubrice knižních novinek se Josef Knap tentokrát zaměřil na román Marie Majerové *Nejkrásnější sv. t. J.* Knap i v tomto případě vystupuje ve svém referátu velmi kriticky. Na román se pokouší nahlídnout ze dvou úhlů pohledu. Hodnotí-li Knap tento román M. Majerové pouze z hlediska vykreslení venkovského prostředí, přiznává sice, že se Majerové podařilo vykreslení do detailu, ovšem zároveň poukazuje na skutečnost, že se Majerová zcela minula s tím, jak to na reálném venkově vlastně funguje. Když Majerová píše o oslnění z kolektivismu a komunistického řádu, je na hony vzdálena pochopení venkovského života, který proti tomuto komunistickému řádu otevřeně staví právo na soukromé vlastnictví.

Přistupuje-li Knap k dílu z hlediska jeho tendencí, prohlásí uží v úvodu své reakce, že *š báse unese leccos, eho román nestrpí.*²¹⁵ Otevřeně tím proklamuje svůj postoj k takovému jednostrannému dílu. Když píše Majerová o tichém uvdomení své hrdinky, je Knap dokonce toho mínění, že *se Majerová dopustila na své hrdince násilnosti.*²¹⁶ Dílo je tak Knapem odsouzeno především z toho důvodu, že ve jménu tendencí zkrsluje a pokřivuje život, přičemž se pro Knapa stalo pouhou agitátorskou publikací bez hlubšího smyslu.

Nutno podotknout, že M. Majerová není pro Knapa vypravěkou škrátkého dechu, její literární nadání jí v řádném případě neubírá ani její jakýmkoli způsoby nezpochybně, ba naopak. Zmíní uje ovšem fakt, že *š jí byl tento tvůrčí akt přikázán sladkým darem.*²¹⁷

V *Poznámkách*, které mají podobu jakési informační rubriky, se v krátkosti dozvídáme o všeobecném kulturním dění. *Kulturní in* nás zpravuje o výstavě francouzského umění XIX. a XX. století, která byla uspořádána spolkem výtvarných umělců Mánes v sálech Obecního domu. Od výstavy Rodinovy je tato výstava druhou epochální výstavou střední Evropy. O dalších detailech této výstavy slibuje redakce *Mostu* přinést v dalším čísle podrobnosti.

Literární listy informují o tom, že budou nyní nově vycházet a zároveň tak pokračovat v přetrvávající tradici svého významného a obohacujícího, ovšem naštěstí zaniklého listu v r. 1904. *Most* přejde jejich existenci mnohem tenčí, úspěchu a také pravidelné vycházení.

²¹⁵ Knap, J.: *Nové knihy*, Most, ro. 2, . 2, s. 46

²¹⁶ tamtéž, s. 46

²¹⁷ tamtéž, s. 47

Na podporu prodeje a zároveň propagaci bibliotéky *Knihy Dobrých Autor* uveřejňuje redakce *Mostu* výzvu, ve které apeluje na všechny kulturní pracovníky, kteří mohou obětovat nějakou tu korunu za knihu. Zároveň je kritizován nedostatek zájmu a netečnost odběratelů. Stejně dle vody této lité situace vidí také redakce *Mostu* zejména v komplikovaných konkurenčních vztazích.

V posledním krátkém příspěvku s názvem *Statečný lovík* vzpomíná redakce na skutečně významného bojovníka za svobodu a samostatnost, Jana Heidlera, který zemřel tak náhle a nečekaně. Touto vzpomínkou je oddíl *Poznámek* a zároveň i druhé číslo časopisu uzavřeno.

4. ORFEUS VERSUS MOST

4.1 Orfeova nezkrotná touha

Když se mladým avantgardistům konečně naskytla možnost, pro v t-ínu z nich úplně první, jak se ukázat na soudobé umlecké scéně, rozplynula se jim tato první velká životní příležitost před očima je-t dív, neřli si toho mnozí z nich stařli pov-ímnout. Idea vlastní revue, vlastní tribuny mladých je naprosto pohltila. Zcela nedomy se ve svém zahled ní v-ak dopou-t jí mnohých chyb, které se jim stávají osudnými. La nost a dychtivost daleko p eváflila nad společ nou dohodou a spolupráci. Zaslepenost z vlastní seberealizace, zastínila vzájemné naslouchání si a dovedla *Orfeu* až k hranicím svého vlastního zániku.

4.1.1 Vzájemné roz-í-t ní

Budoucí dev tsilská generace, která tvořila p vodní redak ní jádro *Orfeu*, se zcela odli-ovala od diskursu, který byl vlastní pro nad-ené mladé tv rce. A ufl do n j pronikaly impulsy je-t z p edvále né avantgardy v podob ěšinovaných dozvuk ō n kterých um leckých sm r nebo proflitky ist vále né, zájem mladých autor se udával jiným sm rem. Po redak ním p evratu dostávají mladí literáři možnost samostatného p sobení na literární scéně . P estofe ve svých dílech v nejednom p ípad zd raz ují, fe mají skute ný zájem na tom, aby se od um lecké tvorby svých p edch dc naprosto distancovali, v mnohém v-ak spí-e dochází k tomu, fe práv tvorba generace minulé je pro tyto mladé výchozím bodem, od kterého se odráflejí a na kterém začínají tvořit a uskute ovat své vlastní cíle.

Jeden z velkých vliv ů , který se bezpochyby promítnul do nov pojaté um lecké tvorby a zároveň stál u zrodu zcela nového um leckého programu, byla inspirace sv tovým d ním, zejména soudobými revolu ními událostmi v Rusku. Nejednen z *Orfeových* ver- tuto tendenci šsouzn ní se sv tem ō p ipomíná. N kte í mladí se tak postupn p íbliflují proletá skému hnutí, které se hlásí o slovo svým revolu ním programem. Na tuto výzvu nepochybn mnozí mladí velmi dobře sly-í, v proletá ském um ní spat ují n co nového, moderního, co se nevrací nazp t k minulosti, ale drflí krok s aktuálním d ním.

Proletácké tendence nejsou ve svých počátcích přirozeně zcela ustálené, především v tvorbě Pí-ov a Wolkrov postupně dozrávají a vytvářejí tak jasnou podobu, která se velmi zřetelně odklání od individualistického pojetí s příklonem ke kolektivismu. *Orfeus* tak především Wolkrovi a Pí-ovi poskytl živnou půdu, do které vsadili svoji utvářející se koncepci proletácké umění. Součástí však tento příklon znamená i určité odloučení od svých generačních druhů.

Pokud v *Orfeových* počátcích vystupovali jako hlavní aktéři Z. Kalista, J. Wolker, A. M. Pí-á, S. Kadlec a nakonec i další tak říkajíc šna jedné lodi, nejenom vlivem myšlenek postupně se utvářejícího proletáckého hnutí a jeho osobitého konceptu, ale zároveň také rozdílným pojetím směřujícím ke kultu mravních hodnot, lásky a humanity, které více než k bojovné revoluci táhlo k proklamování kultu srdce a tím pádem k pozdější *Literární skupině*²¹⁸, se od sebe literární tvorba těchto mladých postupem času velmi vzdalovala.

V případě, že bychom přece jen hledali nějaké konkrétní pojítko nebo odrazový bod, ze kterého v podstatě vichní mladí na počátku 20. let vycházejí, na němž zakládají svoji tvorbu a jenž se také v *Orfeovi* ukázal jako počátek pro všechny mladé tvůrce (velmi zřetelně například u M. Jirky), představoval by její především jednoduchý, neproblematický typ poezie, který se snaží vyslovit radost a potěšení z mládí a přímočaré nadšení z prostého mírového života bez války.²¹⁹ Toto senzualistické ladění se tak sice neukázalo jako trvalé, ovšem pro *Orfeu* a jeho mladé spisovatele v počátcích jako stáléjší.

Ani překonáním generačních neshod a následnou změnou redakcí však mladí nedokázali *Orfeu* udržet. Dusné prostředí, které *Orfeu* stále více prostupovalo, svědilo především o vnitřních nesouladech a rozkolech. Odlišné vidění světa, jiné životní směřování, rozdílné názory na pořádky literárního díla a nakonec i formální stránku revue, to všechno začalo postupně vyplouvat na povrch ufi tolika rozpory rozvíjené *Orfeovy* hladiny. A když tedy obsah druhého i třetího čísla odráží takřka výhradně jména mladogeneračních tvůrců, nic není tato skutečnost na tom, že již třetí číslo časopisu se stalo v *Orfeovi* krátké historii zároveň číslem úplně posledním.

²¹⁸ Mukačovský, J. a kol.: *Dějiny české literatury IV.*, Victoria Publishing, Praha 1995, s. 160

²¹⁹ tamtéž, s. 190

4.2 Zdánlivé spojitosti

Boulivou mladistvou krev, která kolovala *Orfeových* filách, bychom v *Mostu* hledali jen stří. A se nám to možná bude zdát jako velká náhoda, stihl *Most* v jistém ohledu velmi podobný osud jako *Orfea*. V obou případech to však bylo velice rozdílné následky. Zatímco redakční zvraty *Orfeovy* byly způsobeny především neúnosným mezigeneračním a zanedlouho také intrageneračním pnutí, v případě *Mostu* bylo poznamenání redakce spíše záležitostí formální. Tato skutečnost se tedy víc než v šedesátých letech redakční atmosféry projevila od druhého ročníku, kterými poznamenáními úpravami a inovacemi, které se promítly právě ve formální podobě časopisu, nikoli však v poznamenání jeho původní koncepce nevyhranosti.

4.2.1 Pestré literární spektrum

Skutečnost, že *Most* vzniká jako samostatná revue, demonstruje její obsah velmi zřetelně sám o sobě. Je to tedy stříšnější východisko, v rámci něhož se od sebe obě revue odlišují a tím pádem také programově velmi vzdalují. Zatímco *Orfeus* svým výbojným avantgardním směřováním tvrdě a nekompromisně prosazuje požadavky novosti, originality a zejména diferenciace od ostatních, *Most* naproti tomu představuje široké spektrum působnosti umělců, kteří jsou si v porovnání s *Orfeem* vzdáleni jak generací, tak názorově.

Most je tedy soudobým odrazem složitosti mezigeneračních vztahů, přičemž mnohdy znázorňuje nejen zcela pochopitelnou názorovou rozdílnost v rámci mladší a starší generace, zároveň však zachycuje pestré názorové odlišování generací, které jsou si z hlediska svého věku velmi blízké. Nezvratným důkazem této názorové diferenciace je především ona anketa *O literární práci*, která byla vypsána redakcí *Mostu*.

Vzhledem k okolnostem, že zástupci spisovatelů *Mostu* byl opravdu široký, stal se časopis součástí tribunou autorů, kteří stáli jednak zcela stranou pokrokového avantgardního okruhu, ale zároveň také mimo jakákoli směřovací vymezení. Literární tvorba *Mostu* ve své době zahrnovala jak reflexivní a intimní lyriku, tvorbu národního a vlasteneckého charakteru, dále i která katolicky zaměřená díla, heroizující a osvobozující poezii, sociálně orientovanou tvorbu a zároveň však v sobě obsahovala také i některé impulsy mladogenerační.

4.2.2 Hledání píin

Oproti *Mostu* kladli mladí umělci, kteří se sdružili v *Orfeovi*, jako výchozí a zároveň stejné myšlenku svoji názorovou jednotnost. Z. Kalista ve svých vzpomínkových dílech ovšem velmi často naráží na problém nesourodosti celé skupiny a rozebírá píiny jednotlivých sporů a neshod, které mezi mladými postupně vznikají. Z našeho pohledu se nám n které mohou zdát tak ka banálními, ovšem ze soudobého hlediska byly pro celkový vývoj a atmosféru kolem revue velmi významné.

Z toho vyplývá, že neúspěch mladých v *Orfeovi* spočíval především v tom, že se snažili za každou cenu a přirozeně na jejich vlastní úkor nacházet výchozí cestu, která by byla pro všechny mladé tvůrce společná. Vlivem nových tendencí, podnětů a inspirací se však každá osobnost z generace mladých utvářela zcela jiným způsobem a prorážela si tak postupně vlastní cestu ke své osobitě tvorbě. Bylo proto zcela nemožné najít jakékoli společné cesty.

Uvážíme-li tedy skutečnost, že by k sobě nebyla díla těchto jednotlivců neustále připodobována a záhy jedno druhým odsuzována, nemusel být *Orfeus* pouhým efemérním časopiseckým pokusem po átku 20. let, ale mohlo být jeho přispění na umlecké scéně mnohem trvalejší. Pravdou však je, že by to pak bylo v rozporu s jeho bouřlivým avantgardním vývojem.

ZÁV R

Cílem mé diplomové práce bylo představení, zanalyzování a následná komparace dvou literárních periodik, kterými byly ve 20. letech dvacátého století časopisy *Most* a *Orfeus*. Oba m sí níky nedostály ke své vlastní –kod dlouhého trvání. P edev-ím *Orfeus* se do literární historie tohoto období nepochybn zapí-e jako jedna z prchavých snah mladé generace. P esto v-ak i takovýto pokus o uspo ádání vlastní revue byl velmi významný. A vskutku nakrátko, stal se asopis soudobou tribunou mladých fládostivých um lc , kte í do n j vlořili nejenom své snahy a úsilí, ale p edev-ím také velké úmysly.

Nejen nep íznivé tiskárenské pom ry, jak revue p edznamená uřl ve svém prvním ísle, ale také dal-í negativní okolnosti, na které tato práce podrobn ji poukazuje, v-ak zp sobily, ře leckteré plány a zám ry, se kterými mladí um lci revue dychtiv zakládali, byly zma eny hned na svém po átku. *Orfeus* se tak vydává na nesda nnu cestu, která je plná v-elikých nástrah a p ekáflek. P esto ře v-ak revue záhy do-la svého konce, není její bojovnost nijak opomenuta. Otvírá tak nové cesty pro celou adu dal-ích periodik, která jí cht jí ve svém avantgardním nasazení následovat a zároveň se tak vyvarovat chyb a omyřl , kterých se *Orfeus* dopustil.

Byl-li stejnojmenný ecký mýtický hrdina tím, který uchvacoval a sou asn uklid oval svým kouzelným hlasem v-echo kolem sebe, stal se asopis *Orfeus* spí-e jeho pravým opakem. Neblahé okolnosti, které *Orfea* potkaly, tedy závid níhodné jist nebyly, p i emřl výbojná a mnohdy ařl revolu ní nálada kolem n j vzbuzovala spí-e etné dohady a polemiky, neřl ře by se t -ila poklidné atmosfé e.

Podobn dusnou atmosféru si kolem sebe na as řvykoledovalø také jinak poklidný kulturní m sí ník *Most*, kdyřl ve svém prvním ro níku uve ejnil anketu *O literární p í-í*, kterou se také tato práce pokusila detailn zmapovat. Prostor k vyjád ení se tak dostává vedle n kterých mladých um lc , jeřl si p irozen tvrd stojí za svojí koncepcí, p edev-ím celé ad kritik ze star-í generace. Vzhledem k tomu, ře k zaujetí vlastního stanoviska vyburcovala anketa celou adu osobností, odkryla tak celkový pohled na literární scénu 20. let z mnoha zorných úřl . Z hlediska literárního významu tak anketa *Mostu* p inesla mořlná mnohem více, neřl sama o ekávala.

Oba časopisy tak ve svém pojetí demonstrují soudobou literární tvorbu, a ufl je více i mén avantgardní nebo stojí zcela stranou tohoto kánonu. Zatímco *Orfeus* se ukázal jako zapálený propagátor pro ve-keré soudobé novum, *Most* z stává u své sm rové nevyhran nosti a zahrnuje v sob bohatou tvorbu nap í v-emi generacemi. Tuto skute nost jsem se snaflila ve své práci dokázat p edev-ím na základ mnou vybrané literární tvorby v obou periodikách.

P estofe tedy oba časopisy nakonec stihnul velmi podobný osud, mohly by nám jít dnes v mnohém p íkladem. Vyzdvihn me p inejmen-ím odvahu, odhodlání a sílu nejmlad-í generace bojovat nejen s rozli nými nep íznivými pom ry své doby, ale p edev-ím také se svými genera ními druhy a sou asn oponenty, kte í se od mladých tv rc svými názory nejednou li-ili. Ani mým úkolem v této diplomové práci nebylo soudit mezi mladou a star-í generací, chválit nebo odsuzovat jejich soudobé postoje a chápání, cílem mé práce bylo p edev-ím analyzovat literární pole, ze kterého vytryskly flivoucí avantgardní prameny.

LITERATURA A PRAMENY

BAUER, A.: *D jiny výtvarného umění*. Rubico, Olomouc 1998.

BROUKOVÁ, V.: *Srdce a smrt*. Akropolis, Praha 2009.

FORST, V. a kol.: *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. Svazek 2/I., H-J; Svazek 2/II., K-L*, Academia, Praha 1993.

HOFFMEISTER, A.: *Podoby & P edobrazy*. československý spisovatel, Praha 1988.

HLUKA, J.: *České moderní malířství v Moravské galerii v Brně*. Svazek 2, Blok, Brno 1989.

HONZÍK, K.: *Ze flivota avantgardy*. československý spisovatel. Praha 1963.

HORA, J.: *Strom v květu*. František Borový. Praha 1927.

HLAVKA, J.: *Prokletí lidí*. Komunistické nakladatelství, Praha 1923.

CHVATÍK, K.: *Pohledy na českou literaturu z přítomné perspektivy*. Pražská imaginace, Praha 1991

KALISTA, Z.: Doslov. In Knap, J. *Bez poslední kapitoly*. Torst, Praha 1997.

KALISTA, Z.: *Kamarád Wolker*. Václav Petr, Praha 1933.

KALISTA, Z.: *Ráj srdce*. Petr a Tvrdý, Praha 1922.

LEHÁR, J. a kol.: *Česká literatura od počátků k dnešku*. Lidové noviny, Praha 2004.

MERHAUT, L. a kol.: *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. Svazek 4/I., S-T*. Academia, Praha 2008.

MOURKOVÁ, J.: *Josef Hora. Studie s ukázkami z díla*. Melantrich, Praha 1981.

NEMEC, F.: *Sebe i vás*. František Borový, Praha 1920.

MUKAHOVSKÝ, J. a kol.: *D jiny české literatury IV. Literatura od konce 19. století do roku 1945*. Victoria Publishing, Praha 1995.

OPELÍK, J. a kol.: *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. Svazek 3/I., M-0*, Academia, Praha 2000.

PAPOUŠEK, V. a kol.: *D jiny nové moderny*. Academia, Praha 2010.

- PAPOUŠEK, V. *Gravitace avantgard*. Akropolis, Praha 2007.
- PÍŠA, A. M.: *Dílo Jiřího Wolker*. Václav Petr, Praha 1926.
- PÍŠA, A. M.: *Dvacátá léta*. československý spisovatel, Praha 1969.
- POLÁČEK, J. a kol.: *Práhledy do české literatury 20. století*. CERM, Brno 2000.
- STEJSKAL, B.: *Trýznivé mládí*. Aventinum, Praha 1920.
- TEIGE, K.: *Svět stavby a básně*. Výbor z díla I. československý spisovatel, Praha 1966.
- VLAŠÍN, M. a kol.: *Avantgarda známá a neznámá. Svazek 1, Od proletářského umění k poetismu 1919-1924*. Svoboda, Praha 1971.
- VLAŠÍN, M. a kol.: *Slovník literárních směrů a skupin*. Panorama, Praha 1983.
- WIENDL, J.: *Vizionářství a vyznavařství*. Dauphin, Praha 2007.

ASOPISY

Orfeus:

Orfeus, . 1, 1920

Orfeus, . 2, 1921

Orfeus, . 3, 1921

Most:

Most, I. ro ., 1921-1922

Most, II. ro , . 1, 1923

Most, II. ro ., . 2, 1923

P ÍLOHY

P íloha . 1: Obsah a tiráfl Orfea, . 1

P íloha . 2: Obálka Orfea, . 1

P íloha . 3: Upoutávka knihtiskáren Presto, Orfeus, . 2

P íloha . 4: Tmála, V.: *Spící*, Orfeus, . 1

P íloha . 5: Wolker, J.: *Koledy ze sb. Host do domu*, Orfeus, . 3

P íloha . 6: Kremli ka, R.: *Kresba*, Orfeus, . 2

P íloha . 7: Knap, J.: *Nové knihy*, Most, ro ník II., . 1

P íloha . 8: Upoutávka flivnostenské banky, Most, ro ník II., . 2

P íloha . 9: Pozvánka na veletrh, Most, ro ník II., . 2

P íloha . 10: *O literární p í-tí*, Most, ro ník I., . 8-9

P íloha . 11: Obálka Mostu, r. II., . 1

P íloha . 12: Medek, R.: *Zá ivá chvíle*, Most, ro ník II., . 2

O R F E U S

Umělecký měsíčník. — Redigují Ladislav Vladyka a Karel Teige. Za redakci zodpovídá Ludvík Vaněk. — Redakční zášilky adresujte: L. Vladyka, Kr. Vinohrady, Chorvatská 1399. Rukopisy vracíme, byla-li přiložena frankovaná obálka.

Recueil mensuel. — Directeurs: L. Vladyka et K. Teige. L'adresse L. Vladyka, Král. Vinohrady, Chorvatská 1399 Tchécoslovaquie.

Čís. 1.	Červenec	Ročník 1.
Josef Hora	Západ a východ.	
Karel Čapek	Tribunál.	
Josef Frič	Umělé květiny.	
Vladislav Vančura	Samotný chlapec.	
Jan Zrzavý	Útěcha duše.	
Dr. V. Nebeský	Vincent van Gogh.	
Jaroslav Seifert	Plátno v kinu.	
Adolf Hoffmeister	Nemocný.	
Literatura, Výtvarné umění, Divadlo, Hudba.		

Sommaire No 1.	Juillet	1 ^{re} année.
J. Hora	L'occident et l'orient	
K. Čapek	Le Tribunal.	
J. Frič	Les fleurs artificielles.	
Vl. Vančura	Un garçon.	
J. Zrzavý	Consolation.	
Dr. V. Nebeský	Vincent van Gogh.	
J. Seifert	Un cinématographe.	
A. Hoffmeister	Le malade.	
Littérature, Les Arts, Théâtre, La musique.		

V Y O B R A Z E N Í

† Bohumil Kubišta	Zatíší (přil.).
Václav Špála	Spící (linoleum přil.
Ladislav Süß	Městečko. st. 15.)
Karel Teige	Hrad Kost.
B. Feuerstein	Architektura.
Jos. Havlíček	Architektura.

R É P R O D U C T I O N S

† B. Kubišta	Nature morte.
V. Špála	Eudormie (15 page).
L. Süß	La villette.
K. Teige	Le château Kost.
B. Feuerstein	L'architecture.
Jos. Havlíček	L'architecture

Vydává „Umělecký klub“ nákladem „Presta“ spol. s r. o. Expedice a administrace v naklad. A. Srdce, Praha II. Spálená ul. 19.

Roční předplatné	72 Kč
pololetní	36 Kč
čtvrtletní	18 Kč
Jednotlivá čísla	6 Kč.

Publié par „Umělecký klub“. — L'editeur „Presto“. — L'administration: Al. Srdce, Prague II. 19. Spálená ul.

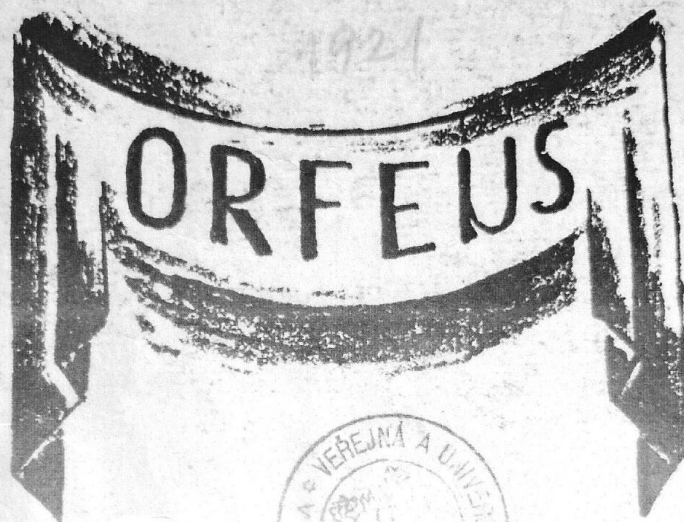
Un an	72 Kč
6 mois	36 Kč
3 mois	18 Kč
Un numéro	6 Kč.

Celoroční předplatitelé obdrží do roka 6 mimořádných pův. grafických příloh, většinou autory podepsaných, jichž kupní cena sama o sobě převyšuje částku předplatného. Rovněž některé pův. přílohy v textu budou pro celoroční odběratele podepsány.

ORFEUS vychází za nejaepříznivějších poměrů tiskárenských, způsobivších, že prvé číslo se tak značně opozdilo; počínáme svou činnost v době, kdy řada listů zaniká, zdolána překážkami. Těm chceme čelit, poněvadž věříme v nezbytnost časopisu, jenž by soustřeďoval kolem sebe všechny pracovníky dnes nastupující nové umělecké generace. Náš měsíčník nemá politických tendencí, přinese-li příspěvky i vysloveně tendenční, je to proto, že zájem nového umění je těsně sepiat s veškerým děním přítomného světa a života. Pro nás rozhodují tu pouze umělecké kvality. — Redakce.

72. 10. 22
531/ci
38

UMĚLECKÝ MĚSÍČNÍK

Č Í S L O P R V É

**KNIHTISKÁRNY
„PRESTO“
PRAHA II.,**

ŠKOLSKÁ 10a.

TÁBORSKÁ 51.

JSOU OPATŘENY NEJDOKONALEJŠÍMI
RYCHLOLISY ÚPLNĚ NOVÉHO SYSTEMU
PRO TISK VŠECH DRUHŮ TISKOPISŮ
JEDNO- I VÍCEBAREVNÝCH. MODERNÍ
— — — ÚPRAVA. — — —

T I S K H U D E B N I N

KAŽDÉHO FORMÁTU DLE NEJNOVĚJŠÍHO
ROTAČNÍHO ZPŮSOBU NA ÚČELNÝCH
— — SPECIELNÍCH STROJÍCH. — —

TELEFON 8932-VI.

TELEFON 8932-VI.

P íloha . 4

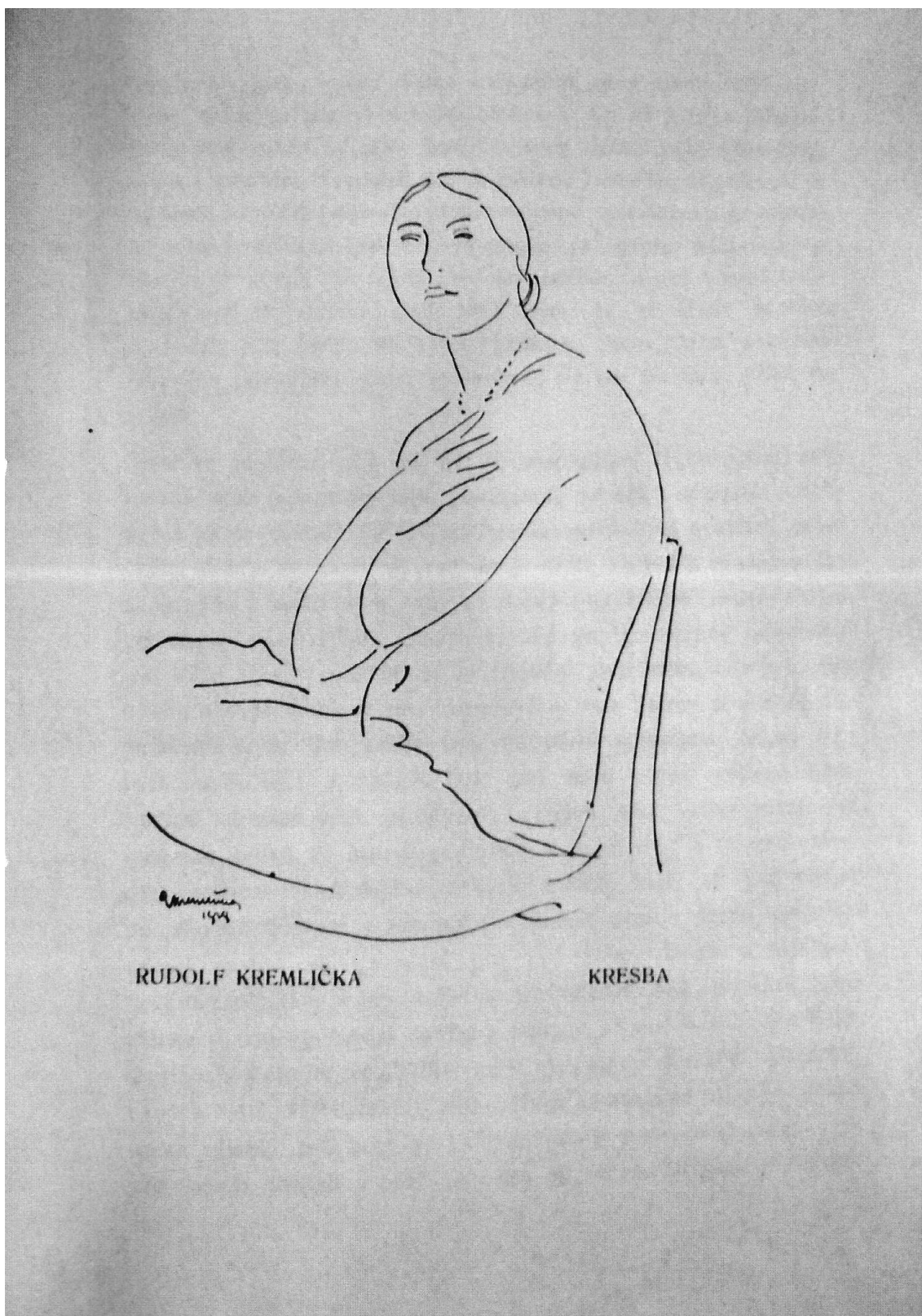
ZE SBÍRKY „HOST DO DOMU“

KOLEDY

Na náměstí vyhrávají koledy
tři přesmutné trumpety:
mlha, bláto, sníh.

A na konci města
vede do chaloupky cesta.
Třebas právě nový člověk po ní na svět přišel
a rozhodiv bílý křik na nahé stěny,
že už je tu,
malý, živý, narozený.
Že se narodil z rány,
tak ho dýcháním zahřívají,
z jedné strany krev
a Pán Bůh z druhé strany.

Svatý Štěpáne,
smutný den přinesli ve džbáně,
promáčené boty děrami pláči,
ale to jsou nejděčnější posluchači
poselství radostného
pokrmu na černé míse přineseného,
protože jim nejbliž trumpet tvých přesmutných,
jako je: mlha, bláto a sníh.

J O S E F K N A P : N O V É K N I H Y

Otokar Fischer: Kruhy (edice Aventinum sv. 63; vydal dr. Ol. Štorch Marien v Praze 1923).

V minulém ročníku tohoto listu jsem stručně naskizzoval básnický obsah Fischerova lyrického díla a nemám, co bych připojil nového na okraj *Hlasů*. Svět Fischerových otázek, rozporů, loučení a návratů je sám v sobě ukončený, neproměnný a definitivní, každá jeho nová sbírka není víc, než básnickou variací *Ozářených oken*, první zralé knihy Otokara Fischera. Lyrika Fischerova je zakleta sama v sebe, rozvíruje se v kruzích a ve spirálách, nestoupá v přímce, vrací se, odkud vyšla. Prohlubuje se, ale nestoupá, nepřekonává se v sobě, aniž vítězí. *Vychutnává se*, možno říci. Zraje pouze, ale nerozšiřuje se, a nerozepíná za hranice osobnosti básníkovy. Jí si Otokar Fischer jen ujasňuje, čím je jako člověk. V centru veškeré jeho lyriky leží základní »já«. Ale již *Ozářeným oknem* Otokar Fischer kdysi předeslal, že lyrika jeho rodu není tak naze subjektivní, byť bojoval jen o sebe, že se snaží vysloviti ne svoje citečky, ale to, čím ho za okamžikového prozáření smyslů pronikala nekonečná tajemství všelidská. Proto poesie Fischerova připadá bohatší, plnější a hlubší, než mnohá jiná osobní lyrika. Nemožnost mluvíti jinak, než v první osobě, právě jako potřeba se zpovídati, i když ne ze stále nových zážitků a stále novým způsobem, je již osudovým údělem některých básníků a z nich je Otokar Fischer.

Nová sbírka je z části zbásněné intimní drama a z druhé části klíč k němu a ke všem, jež kdy podstoupil a podstupuje Otokar Fischer. Tedy opět žena a rassa, milostná lyrika, daná povahovým rassovým ustrojením, ony dva staré, prapodstatní a nejosudovější kruhy inspirace básnického díla Fischerova, ten nejužší a nejširší, a oba spojené mořem neklidu, virů a zmitání. — Co tedy mají na víc *Hlasů* proti předešlým knihám Otokara Fischera, je snad jenom plnější básnický výraz, méně dekorace z květnatých obrazů a více osudovosti.

ŽIVNOSTENSKÁ BANKA V PRAZE.

Centrála v Praze, Příkopy č. 30. Telefon č. 6720-34.

Akciový kapitál Kč 200,000.000.—. Reservní a pojistné fondy Kč 131,665,988.—.

Expositura:

Král. Vinohrady, Nároží Havlíčkovy tř. a Tylova n. 13. č. telef. 111.

*

Filiálky:

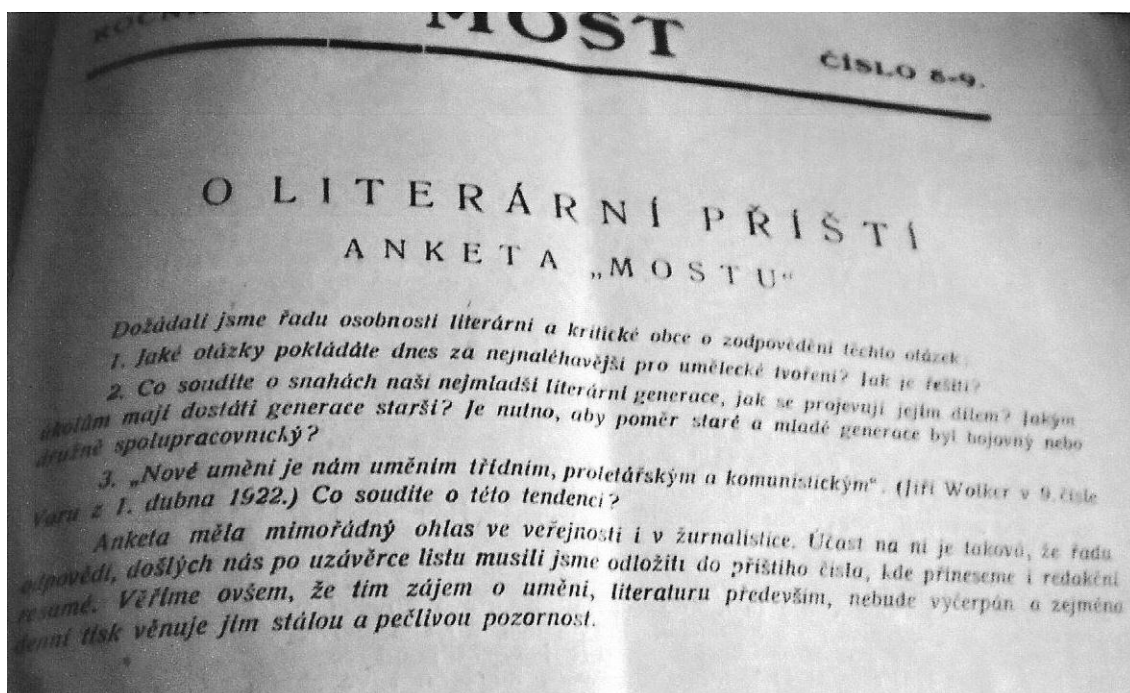
Mladá Boleslav, Bratislava, Brno, Ném. Brod, Čes. Budějovice, Hodonín, Hradec Král., Jihlava, Klatovy, Kolín, Košice, Liberec, Mělník, Olomouc, Mor. Ostrava, Pardubice, Písek, Plzeň, Prostějov, Tábor, Teplice, Terst, Ústí n. L., Karlovy Vary, Vídeň I., Herrengasse 12. Expositura v Opatíji.

Provádí veškeré obchody bankovní doma i v cizině.

Navštivte
V. Mezinárodní vzorkový
veletrh v Praze
ve dnech od 2. do 9. září 1923.

Nejlepší příležitost ku navázání obchodních styků. Přehled průmyslu domácího i cizozemského. Zastoupení veškerých živnostenských a průmyslových podniků více jak 3000 vystavovatelů. Odznaky pro návštěvníky-kupce po Kč 25.—. 33%ní sleva jízdného na všech tratích Československé republiky na cestě do Prahy a zpět. Ubytování buď v hotelu neb v domácnosti, rozsáhlá služba informační a tlumočnická. Informace: Pražské vzorkové veletrhy, PRAHA I., Staroměstská radnice.
Telefony 7434 a 9140.

ROČ. II.

1110
čís. 1.

MOST

579/32

OBSAH: STANISLAV HANUŠ: NAVRAT / KARL TOMAN: DVĚ BÁSNĚ / MIROSLAV RUTTE: ŽALM / RUDOLF MEDEK: VOJÁK A BŮH DIONYSOS / JAROSLAV KOLMAN-CASSIUS: PÍSEŇ NAVRATU / JOSEF KOPTA: POMERANČ / MILOŠ JIRKO: MĚSÍČNÁ NOC / FRANTIŠEK KUBKA: PEKING / ALBERT VYSKOČIL: VÁLEČNÁ LETA V ČESKÉ POESII / FEUILLETON / JOSEF KNAP: NOVÉ KNIHY / JAR. KOLMAN: DIVADLO

9503 III

REDAKČNÍ KRUH: RUDOLF MEDEK,
BOHUMIL KOČÍ A JOSEF KNAP.

1923

RUDOLF MEDEK: ZÁŘIVÁ CHVÍLE

Oh, nyní jsi moje! nyní tě mám!
pevně tě v objetí držím,
zářivá chvíle!
Před slunce východem zvěstovali tě ptáci
nesmírným chorem, velikým zpěvem!
A nyní otevřenými okny
sem vnikáš a zde na loži v plamen zahaluješ
mne, ženu a dítě!
Jaký pozdrav vzházejícímu dni!

Před lety
večery miloval jsem, tesknící večery,
melancholické — říkal jsem — večery ...
Stín prodloužený a truchlý věcí všech,
západu žel, červánků pláč,
»modrou květinu«, známou básníkům,
jichž plášť vidíš vlát za zříceninou.

Ale teď —
teď nade vše miluji tuto zářivou chvíli,
tento jitřní a velebný zvon,
ohlašující počátek činného dne
lidem živých očí a živých srdcí.
Za chvíli vzbudíš se ty, ženo! Ty zavýskneš, dítě!
Město se probudí a širý jiskřivý kraj,
životem zvlmí se sladké živočišné moře,
vydechnou všichni prudce a vesele.

Slyš kladiva prvního úder,
hlas, který po čemsi volá,
dívčete popěvek ve dvoře kdesi —
a nyní již rostoucí šumivý chorál,
píseň a tanec života!
Ó díky za toto probuzení,
ó díky za tento vášnivý povel,
zářivá chvíle!